

■ สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม (ประเทศไทย)

ISBN 974-93726-4-6

โต ประมวล รุณเสรี

เรื่อง

“พระราชอำนาจ”

สุพจน์ ตำนตระกุล

โต
ประมวล รุจนเสรี
เรื่อง
“พระราชอำนาจ”

สุพจน์ ตำนตระกุล

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย
สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม (ประเทศไทย)

PRIDI-PHOONSUK
ปริดิ - ฟูนศุข พนมยงค์

www.pridi-phoonsuk.org

ChangeFusion OPENBASE.in.th

© ๒๐๑๖ เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike
by-nc-sa 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อ
การค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่ผลงานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

โต้ ประมวล รุจนเสรี เรื่อง “พระราชอำนาจ”

พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ
สุพรรณิ ด่านตระกูล.

โต้ ประมวล รุจนเสรี เรื่อง พระราชอำนาจ. กรุงเทพฯ : สถาบัน
วิทยาศาสตร์สังคม (ประเทศไทย), ๒๕๔๘.

๑๔๔ หน้า.

๑. การเมือง--ไทย. ๒. ไทย--การเมืองและการปกครอง I. ชื่อเรื่อง.

๓๒๐.๙๕๙๓

ISBN 974-93726-4-6

จัดพิมพ์โดย

สถาบันวิทยาศาสตร์สังคม (ประเทศไทย)

๑๒๖ หมู่ ๖ ต.สวนใหญ่ ซ.บุรีรังสรรค์ ถ.พิบูลสงคราม

อ.เมืองนนทบุรี จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๕๒๕-๒๒๖๖

โทรสาร ๐-๒๕๒๕-๒๒๖๖

จัดจำหน่ายโดย

สายส่งสุขภาพใจ

๑๔/๓๔๕-๓๕๐ หมู่ ๑๐ ถ.พระราม ๒

แขวงบางมด เขตจอมทอง กทม. ๑๐๕๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๑๕-๖๗๕๗, ๐-๒๔๑๕-๖๕๐๗

๐-๒๔๑๕-๒๖๒๑

โทรสาร ๐-๒๔๑๕-๗๗๔๔

แบบปก/รูปเล่ม/คอมพิวต์

สำนักพิมพ์ศาลฤๅ

๑๖๑/๖๕ จรัญสนิทวงศ์ ๒๗ (นุภาพสวรรค์)

แขวงบางขุนศรี เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

โทรศัพท์ ๐๔-๖๕๕๕๖๓

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ธรรมสารการพิมพ์

เขตพระนคร กทม. ๑๐๒๐๐

โทรศัพท์ ๐-๒๒๒๑-๒๕๗๐, ๐-๒๒๒๑-๐๓๗๔

คำขึ้นต้น

หลังจากผมอ่านหนังสือ “พระราชอำนาจ” ที่เขียนโดย ประมวล รุจนเสรี จบลง ทำให้ผมนึกถึงข้อเขียนของท่านระพี สาคริก ที่เขียนไปลงหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันอังคารที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งเพื่อนที่นับถือกันคนหนึ่งได้ตัดคอลัมน์ที่ลงข้อเขียนของท่านระพี สาคริก ส่งไปให้ผมอ่าน ผมอ่านแล้ว เห็นควรจะได้ทำความเข้าใจกับคนอ่านคอลัมน์นั้นและเพื่อสัจจะแห่งประวัติศาสตร์ เพราะท่านระพี สาคริก เขียนฝ่าฝืนสัจจะหลายประการ ผมจึงเขียนเป็นข้อๆ ไปถึงผู้ควบคุมคอลัมน์นั้นที่ใช้นามว่า “ใบตองแห้ง” ผ่านไปถึงท่านระพี สาคริก แต่ไม่ได้รับการพิจารณาเหมือนกับหมาเห่าใบตองแห้ง

แต่โดยที่ข้อเขียนของ ประมวลฯ เรื่องพระราชอำนาจ ทำให้ผมนึกถึงข้อเขียนของท่านระพี สาคริก และคำชี้แจงของผมที่เสมือนหมาเห่าใบตองแห้งนั้น ผมจึงขอนำมาลงในคำขึ้นต้นดังต่อไปนี้

เรียน คุณใบตองแห้งผ่านไปถึงท่านระพี สาคริก

มีพรรคพวกตัดคอล้มล้างทวนน้ำ ของ นสพ. ไทยโพสต์ ฉบับวันอังคารที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๗ ส่งไปให้ผมพิจารณา ผมพิจารณาแล้วจึงได้เขียนจดหมายฉบับนี้มาเพื่อการพิจารณาของคุณใบตองแห้งต่อไป และเพื่อความง่ายต่อการพิจารณาผมขอแจ้งประเด็นเป็นข้อๆ ดังนี้

ข้อหนึ่ง ท่านระพี สาคริก ดำเนินการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่า “... เพราะเราไปเอาเปลือกประชาธิปไตยของฝรั่งเข้ามาใช้ ในขณะที่คนเหล่านั้นยังมองเห็นได้ไม่ลึกซึ่งถึงรากเหง้าของเขา เพราะความอยากได้อำนาจจึงทำลงไป”

ในหัวข้อนี้อยู่ ๒ ประเด็นที่จะต้องทำความเข้าใจ ประเด็นแรกที่ว่า เราเอาเปลือกประชาธิปไตยของฝรั่งเข้ามาใช้ และประเด็นที่สองคือ เพราะความอยากได้อำนาจจึงทำลงไป

ลำดับประเด็นแรก ถ้าจะทำความเข้าใจกันอย่างถึงที่สุดก็จะเป็นหนังสือเล่มใดๆ ได้เล่มหนึ่ง ซึ่งก็เป็นไปไม่ได้ที่จะทำความเข้าใจอย่างถึงที่สุด ณ ที่นี้ ผมจึงขอทำความเข้าใจโดยสรุปเพียงเพื่อดอกบัวปริ่มน้ำจะพอเข้าใจได้ ดังนี้

คำว่า ประชาธิปไตย มีถิ่น้อย่างน้อยก็ ๒ นัย

นัยหนึ่ง คือ รูปแบบ เช่น มีการเลือกตั้ง มีการประชุมปรึกษาหารือ มีการฟังเสียงข้างมาก เหล่านี้เป็นต้น

อีกนัยหนึ่ง คือ เนื้อหา มีอยู่ ๓ ด้าน ตามโครงสร้างของสังคม คือ เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม หรือทรรชนะสังคม ซึ่งรวมเรียกว่า อำนาจสูงสุดเป็นของราษฎรทั้งหลาย และใน ๓ ด้าน หรือ ๓ ส่วนนี้ เศรษฐกิจเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนการเมืองและวัฒนธรรม หรือทรรชนะสังคมเป็นโครงสร้างชั้นบน และโดยกฎธรรมชาติ โครงสร้างชั้นบนขึ้นต่อโครงสร้างพื้นฐาน ในทางสังคมก็เช่นเดียวกัน ชนชั้นใดกุมอำนาจทางเศรษฐกิจอันเป็นโครงสร้างพื้นฐาน ชนชั้นนั้นก็จะมีโอกาสกุมอำนาจทางการเมืองและวัฒนธรรมหรือทรรชนะสังคม อันเป็นโครงสร้างชั้นบนร่วมด้วย

ในยุคทาส เจ้าทาส เป็นผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจอันเป็นโครงสร้างพื้นฐาน การเมืองและวัฒนธรรมหรือทรรชนะสังคมจึงเป็นของเจ้าทาส

ในยุคศักดินา เจ้าศักดินา เป็นผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจอันเป็นโครงสร้างพื้นฐาน การเมืองและวัฒนธรรมหรือทรรชนะสังคมจึงเป็นของเจ้าศักดินา

ในยุคทุนนิยม เจ้าสมบัติ (นายทุน) เป็นผู้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจอันเป็นโครงสร้างพื้นฐาน การเมืองและวัฒนธรรมหรือทรรชนะสังคมจึงเป็นของเจ้าสมบัติ (ดังที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนี้)

(๖) ● โต้ ประมวล รจนเสรี เรื่อง “พระราชอำนาจ”

แต่คำว่าประชาธิปไตยในบ้านเรา โดยความเป็นจริงในขณะนี้ เป็นแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น ส่วนเนื้อหาเป็นเผด็จการ คือ อำนาจอสูงสุดของประเทศเป็นของเจ้าสมบัติ หรือประชาธิปไตยเจ้าสมบัติ

แม้ในเมืองฝรั่งปัจจุบันนี้ก็เช่นกัน คือเป็นประชาธิปไตยกันแต่เพียงรูปแบบเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นยุโรป - อเมริกา หรือออสเตรเลีย

ในประเด็นที่สอง ที่ว่า “...เพราะอยากได้อำนาจ จึงทำลงไป (หมายถึงคณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครองเพราะต้องการอำนาจ) ในประเด็นนี้มีข้อเท็จจริงมากมายที่จะชี้ให้เห็นว่าคณะราษฎรไม่ได้ทำลงไปเพราะต้องการอำนาจ แต่มีข้อจำกัดด้วยเนื้อที่ของคอลัมน์ ผมจึงขอสรุปโดยย่อ ดังนี้

กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น ไม่ได้ขึ้นกับความอยากได้อำนาจ หรือไม่อยากได้อำนาจของใคร แต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และความเรียกร้องทางประวัติศาสตร์ ดังแถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองระบุนิติธิปไตยมาขึ้นด้วย ดังนี้

“...เมื่อกษัตริย์องค์นี้ได้ครองราชสมบัติสืบต่อจากพระเชษฐาธิราช ในชั้นต้นราษฎรบางคนได้หวังกันว่า กษัตริย์องค์ใหม่นี้คงจะปกครองราษฎรได้ร่มเย็น แต่ก็

หาได้เป็นไปตามที่คิดหวังกันไม่ กษัตริย์ครองอำนาจเหนือกฎหมายตามเดิม ทรงแต่งตั้งญาติวงศ์และคนสอพลอไร้คุณความรู้ให้ดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ไม่ทรงฟังเสียงราษฎร ปลอมให้ข้าราชการใช้อำนาจในทางทุจริต ... ยกพวกเจ้าขึ้นให้สิทธิพิเศษมากกว่าราษฎร กดขี่ข่มเหงราษฎร...”

แถลงการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าวนี้ ไม่เกินเลยไปจากความจริงที่ดำรงอยู่ในเวลานั้น ดังหนังสือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาของนายทองเจือ จารุสาธิต ลงวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๔๗๕ (ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง) มีความตอนหนึ่ง ดังนี้

“เวลานี้ไปทีใด แม้แต่ชาวนาชนบทก็กล่าวถึงเศรษฐกิจ การเมือง ได้ยินข้อครหาอย่างธรรมดาและเลือดร้อน บ้างว่ารัฐบาลปกครองราษฎรอย่างพาสอย่างหลอกลวง อย่างสุบเล็ดกันทุกหนทุกแห่ง การนิินทาวารายนั้นไม่ถึงกับเป็นภัยในเร็ววันนี้ก็ตาม แต่ก็ เป็นชนวนให้เกิดความเสียหายในอนาคตที่ละเล็กทีละน้อย...” (จดช. ร.๗ รล, ๒๐/ ๑๕๔ นายทองเจือ จารุสาธิต ถวายฎีกา ๑๔ มีนาคม ๒๔๗๕)

โดยสถานการณ์เป็นเช่นนี้ จึงเป็นความเรียกร้องทางประวัติศาสตร์ที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นมีคณะราษฎรหรือไม่ก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนั้นก็จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน ไม่ขึ้นกับความอยากได้อำนาจของใครคนใดคนหนึ่ง

ข้อสอง ท่านระพี ศาคริก ระบุว่า “การเลือกตั้งที่คิดแก้ปัญหาใช้เงินซื้อเสียง ผมเห็นว่ามันเป็นปัญหามานานแล้ว แต่ก็แก้ไม่สำเร็จ...”

ใช่ครับ เป็นปัญหามานานแล้ว แต่ก็แก้ไม่สำเร็จ และจะแก้ไม่สำเร็จตราบใดที่ยังคงอยู่ในระบอบประชาธิปไตยโดยเจ้าสมบัติ ต่อเมื่อเปลี่ยนระบอบประชาธิปไตยโดยเจ้าสมบัติที่ดำรงอยู่ในขณะนี้ ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งหมายถึง อำนาจสูงสุดในแผ่นดิน (เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม หรือ ทรนสนะสังคม) เป็นของราษฎรทั้งหลายเท่านั้น การเลือกตั้งจึงจะเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยที่ไม่ต้องตั้งกรรมการอะไรต่ออะไรขึ้นมาควบคุมการเลือกตั้งให้เสียเงินแผ่นดินโดยใช่ที่

ข้อสาม ท่านระพี ศาคริก เขียนว่า “ผมเองอายุย่างเข้า ๘๓ ปีแล้ว ยังจำได้ดีว่าเมื่อเดือนมิถุนายน ปี ๒๔๗๕ ซึ่งผมมีอายุ ๑๐ ขวบ ได้มีโอกาสเห็นการปฏิวัติโดยกำลังทหาร เพื่อยึดอำนาจราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์”

ผมเองขณะนี้ก็มีอายุย่างเข้า ๘๒ ปีแล้ว ระดับการศึกษาพออ่านออกเขียนได้และคิดเป็น แต่คิดไม่ถึงว่าคนขนาดดอกเตอร์จะมีอคติและฝักใฝ่ลัทธิจะถึงกับกล่าวหาคณะราษฎรว่า ...เพื่อยึดอำนาจราชบัลลังก์ของพระมหากษัตริย์

ข้อเท็จจริงและเอกสารต่างๆ ก็ระบุไว้อย่างชัดเจน อยู่แล้วว่า ได้มีการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็เท่านั้นเอง ส่วนราชบัลลังก์ คณะราษฎรไม่ได้แตะต้องเลย ยังคงเป็นราชบัลลังก์ของพระราชวงศ์จักรีอยู่นั่นเอง และแม้เมื่อพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชบัลลังก์ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๔๗๗ เวลา ๑๓.๔๕ น. รัฐบาลคณะราษฎรก็ยังได้อัญเชิญพระองค์เจ้าอานันทมหิดล พระราชนัดดาของพระปกเกล้าฯ (ที่ถูกข้ามไปแล้ว) ขึ้นครองราชสมบัติสืบบัลลังก์ต่อมา และเมื่อพระองค์ทรงสวรรคตด้วยถูกพระแสงปืน เมื่อ ๕ มิถุนายน ๒๔๙๕ รัฐบาลขณะนั้น (ปรีดี พนมยงค์) ก็ได้อัญเชิญพระราชอนุชาของพระองค์ ขึ้นครองราชบัลลังก์สืบต่อมาจนกระทั่งบัดนี้ คำกล่าวของท่านระพีจึงไร้ซึ่งสาระ

ข้อสี่ ท่านระพี สาคริก ระบุว่า รัชกาลที่ ๖ ส่งทหารไปร่วมสัมพันธมิตรในสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น ทรงมีแผนว่าจะปลดปล่อยกฎหมายไทยให้สามารถคุ้มครองคนได้ทั้งประเทศ แทนที่จะปล่อยให้คนต่างชาติเข้ามาอยู่ในเมืองไทยโดยไม่ต้องขึ้นศาลไทย “และ ก็ทรงทำได้สำเร็จ”

ก็ไม่ทราบที่ท่านระพีต้องการโฆษณาชวนเชื่อเพื่ออะไร ที่บิดเบือนประวัติศาสตร์ว่า ก็ทรงทำได้สำเร็จ (หมายถึงการแก้ไขสัญญาให้คนต่างชาติที่ทำผิดกฎหมาย

ไทยขึ้นศาลไทย) ทั้งๆ ที่ข้อเท็จจริงปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรและภาพถ่ายอยู่ที่กระทรวงการต่างประเทศขณะนี้ บอกให้เรารู้ว่า การแก้ไขสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือที่เรียกกันว่า การยกเลิกสัญญาสภาพนอกอาณาเขตและภาษีร้อยชักสามนั้น กระทำสำเร็จในรัฐบาล พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐)

ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ ของ พ.อ. หลวงพิบูลสงคราม (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) นายกรัฐมนตรีที่สืบต่อจากพระยาพหลฯ เนื่องในวันชาติ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๘๒ มีความตอนหนึ่ง ดังนี้

“... สนธิสัญญากับนานาประเทศซึ่งได้ผูกมัดมิให้ชาติของเราสร้างความเจริญขึ้นได้ตามใจเรามา นานักหนานั้น ได้เป็นผลสำเร็จด้วยความไม่ตรีจิตอันดีของนานาชาติ เราได้รับเอกราชทางศาล สามารถที่จะตัดสินคดีได้โดยมิต้องให้นานาชาติเข้ามาเกี่ยวข้องแทรกแซง เราสามารถที่จะขึ้นพิกัดอัตราภาษีขาเข้าได้ตามควรแก่ความพอใจของเรา เราสามารถที่จะออกกฎหมายทุกชนิดเพื่อให้พี่น้องชาวไทยมีอาชีพสมกับที่เป็นชาติเอกราชนั้นได้ ...”

ข้อหา ท่านระพี สาคริก ดอกล้ำกล่าวหาคณะราษฎรว่าปล่อยให้ต่างชาติเข้ามายึดครองเมืองไทย “...ใครครองเมืองไทยจนแทบจะไม่เหลือแผ่นดินสำหรับคนไทยอยู่โดยสิทธิอันชอบธรรมอีกแล้ว แม้จะ

มีพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถ แต่ก็ถูกกันออกไปอยู่นอกพื้นฐานการตัดสินใจระดับชาติ เพราะยึดอำนาจราชบัลลังก์ไปแล้ว ตั้งแต่ปี ๒๔๗๕ ...”

ก็ไม่รู้ว่าทำไมท่านระพีฯ จึงกลายเป็นคนแก้ต้นหากลับอย่างนี้ไปได้ ก็ขอย้ำอีกทีว่า การเปลี่ยนแปลงเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงระบอบ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่กษัตริย์มีอำนาจอย่างล้นพ้น มาเป็นราชาธิปไตย (อ่านว่าราชาธิปไตย) ภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ที่กษัตริย์ถูกจำกัดอำนาจโดยกฎหมาย คือ จาก Absolute Monarchy มาเป็น Limited Monarchy ส่วนราชบัลลังก์นั้นคณะราษฎรไม่ได้แตะต้อง จึงยังคงมีสถาบันกษัตริย์ให้พวกเราได้แสดงความจงรักภักดีมาจนถึงทุกวันนี้ แต่บางคนแสดงความจงรักภักดีอย่างที่เรียกว่า Ultra Royalist หรือผู้เกินกว่าพระราชา ซึ่งแทนที่จะเป็นผลดีต่อพระราชากลับจะเป็นการทำลายพระราชาเสียด้วยซ้ำ ตรงกันข้ามการกระทำของคณะราษฎรที่เชิดชูพระมหากษัตริย์ให้ทรงอยู่เหนือการเมือง นั่นคือเป็นการรักษาสถาบันกษัตริย์ เพราะการเมืองมีทั้งพระเดชและพระคุณ มีทั้งคนรัก และคนชัง พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือการเมืองมีแต่พระคุณ จึงมีแต่คนรักคนบูชาด้านเดียว ดังที่พระองค์ทรงได้รับอยู่ในขณะนี้ ตรงกันข้ามกับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีที่มีคนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ ท่านระพีฯ

ต้องการให้พระมหากษัตริย์ของเราเป็นเช่นนั้นหรือ นี่หรือคือความจงรักภักดี

ข้อหก ท่านระพี ระบุลงไปว่า “ปี ๒๔๗๕ หาใช่การเปลี่ยนแปลงการปกครองตามที่คนกลุ่มหนึ่งนำมาอ้าง แท้จริงแล้วก็คือการปฏิวัติยึดอำนาจมาเป็นของพวกเขาตน เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยไม่รู้ว่านั้นคือการเปิดประตูบานใหญ่ของชาติให้คนต่างชาติ ซึ่งมีอำนาจล้นฟ้าไหลเข้ามาถือครองแผ่นดินไทยได้ทั้งระบบ”

ความจริงประเด็นนี้มีข้อที่จะต้องทำความเข้าใจกันมาก มีเป็นต้นว่า อะไรคือ ปฏิวัติ อะไรคือ ยึดอำนาจ แต่ผมเกรงใจเจ้าของคอลัมน์ที่มีหน้ากระดาษจำกัด จึงขอตอบโดยสรุปว่า

การเปิดประตูบานใหญ่ของชาติให้คนต่างชาติ ซึ่งมีอำนาจล้นฟ้าไหลเข้ามาถือครองแผ่นดินไทยได้ทั้งระบบนั้น หาใช่ใครที่ไหนไม่ ก็คนจำพวกที่เรียกว่า **Ultra Royalist** นั่นเอง ที่ถือเอาผลประโยชน์ส่วนตนเหนือผลประโยชน์ของส่วนรวม จึงร่วมกันขัดขวางร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของท่านปรีดี พนมยงค์ ด้วยข้อกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และกำจัดท่านออกนอกประเทศ

ทั้งๆ ที่เค้าโครงการดังกล่าว เป็นเค้าโครงการสหกรณ์ครบรูป อันยังผลประโยชน์ให้กับส่วนรวม ตาม

อุดมคติที่ว่า แต่ละคนเพื่อทุก ๆ คน และทุก ๆ คน เพื่อแต่ละคน

ขอจบแค่นี้ก่อนนะครับ

สุพจน์ ด้านตระกูล

๑๘ - ๑ - ๕๘

ผมเขียนไว้ในข้อห่าข้างต้น ตอนหนึ่งที่ว่า “แต่บางคนแสดงความจงรักภักดีอย่างที่เราเรียกว่า Ultra Royalist หรือผู้ที่เกินกว่าพระราชา ซึ่งแทนที่จะเป็นผลดีต่อพระราชากลับจะเป็นการทำลายพระราชาเสียด้วยซ้ำ ...”

ที่ผมเขียนเช่นนี้ ก็เพราะมีตัวอย่างในประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ซึ่งท่านปรีดีฯ ได้เขียนตำหนิพวกที่ทำตัวเป็นราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิปไตย โดยยกเรื่องราวของพวกนี้ที่ปรากฏอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ฝรั่งเศส ดังนี้

“ประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสปรากฏว่าระหว่างเวลา ๘๐ ปี นับแต่การปฏิวัติใหญ่ฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๙ ถึง ค.ศ. ๑๘๗๐ ราชวงศ์บูร์บงได้กลับมาครองราชย์หลายครั้ง ต่อมาเมื่อ ค.ศ. ๑๘๗๐ นโปเลียนที่ ๓ แห่งราชวงศ์โบนาปาร์ตได้สละราชสมบัติเนื่องจากแพ้เยอรมัน ฝ่ายเจ้าสมบัติเมื่อได้ปราบปรามขบวนการสหการปารีส (ปารีสคอมมูน - ผู้เขียน) สำเร็จแล้ว ก็ได้จัดให้มีระบบรัฐสภาเพื่อลงมติว่าฝรั่งเศสจะปกครองโดยระบบสาธารณรัฐ

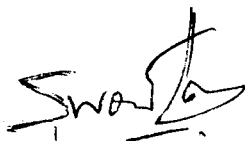
หรือระบบราชาธิปไตย โดยอัญเชิญรัชทายาทแห่งราชวงศ์บูร์บงขึ้นครองราชย์ เสียราษฎรส่วนมากที่พ้นจากการปราบปรามขณะนั้นปรารถนาตามวิธีหลังนี้ แต่พวกที่ทำตนเป็นราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดีนั้น ได้อ้างพระราชหฤทัยรัชทายาทที่จะได้รับอัญเชิญขึ้นครองราชย์และเรียกร้องเกินเลยไป แม้เรื่องชาติก็จะให้เปลี่ยนจากธงสามสีมาใช้ธงขาว ประกอบด้วยรูปดอกไม้สามแฉก (คล้ายดอกบัวดิน) ที่เรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “Fleurs De Lis” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์เฉพาะราชวงศ์บูร์บง

ก่อนที่รัฐสภาฝรั่งเศสจะลงมติดังกล่าวแล้ว สมเด็จพระเจ้าแห่งมาจองดา (Due De Magenta) ได้มีรับสั่งเตือนผู้ที่ทำตนเป็นราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดี และอ้างว่ารู้พระราชหฤทัยต่าง ๆ นั้นว่า ถ้าพวกนั้นต้องการจะเอาธงมีรูปดอกไม้ชนิดนั้นมาใช้แทนธงสามสีแล้ว ทหารปืนยาวก็จะเดินแถวไปตามลำพังโดยปราศจากธงประจำกอง แต่พวกนั้นก็หัวรั้นไม่ยอมฟังคำเตือนของสมเด็จพระเจ้า จึงเป็นเหตุให้เสียงในรัฐสภาที่เดิมส่วนมากปรารถนาสถาปนาราชวงศ์บูร์บงขึ้นมาอีกนั้นต้องลดน้อยลงไป แม้กระนั้นเมื่อถึงเวลาลงมติ ฝ่ายที่นิยมสาธารณรัฐชนะเพียง ๑ เสียงเท่านั้น

“ถ้าหากผู้ทำตนเป็นราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดีไม่อวดอ้างเอาเด่นของตนแล้ว ราชวงศ์บูร์บงก็จะได้กลับขึ้นครองราชย์อีก ดังนั้น พวกที่เป็นราชาธิปไตยยิ่งกว่าพระราชาธิบดีจึงมีเพียงแต่เป็นพวกที่ทำให้ราชบัลลังก์ฝรั่งเศสต้องสะเทือนเท่านั้น หากยังทำให้ราชวงศ์บูร์บงสลายไปตั้งแต่ครั้งนั้นจนถึงบัดนี้”

ผมเห็นว่า คำเตือนสติของท่านปรีดีฯ ต่อพวกที่ทำตนเป็นราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดี เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง กับสถานการณ์ในบ้านเมืองของเราเวลานี้ โดยเฉพาะเหมาะสมกับคำขึ้นต้นของหนังสือที่ชื่อว่า “โต้ประมวล รุจนเสรี เรื่อง พระราชอำนาจ” ที่อยู่ในมือของท่านผู้อ่านขณะนี้ และด้วยความจงรักภักดีเป็นอย่างยิ่งต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ผมจึงนำข้อตำหนิมาบอกกล่าวเป็นการเตือนสติประมวลฯ กับพวก Ultra Royalist เพื่อสังวร.

ด้วยความจริงใจ

(สุพจน์ ด้านตระกูล)

๑๐ พ.ย. ๒๕๔๘

สารบัญ

คำขึ้นต้น..... (๓)

๑ อาเศียรวาท..... ๑

๒ เจ้าชีวิต-เจ้าแผ่นดิน..... ๖

๓ อธิปไตยพระราชทาน..... ๒๑

๔ พระราชสถานะ..... ๑๐๖

๕ พระราชอำนาจ

ตามกฎหมาย..... ๑๒๐

๑

อาเศียรวาท

อาเศียรวาท เป็นบทเริ่มต้นของหนังสือ “พระราชอำนาจ” ที่เขียนโดย ประมวล รุจนเสรี ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๕ คำว่า อาเศียรวาท พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ (หน้า ๑๓๗๐) ให้ความหมายไว้ว่า “น. คำอวยพร (เป็นคำที่ผู้น้อยใช้กับผู้ใหญ่)” ได้อักษร อาเศียรวาทตัวโตๆ ประมวลฯ ได้บรรยายข้อความเป็นทำนองคำพูดว่า (ตัวเน้นตามต้นฉบับ)

“ ... เราอ่านแล้ว เราชอบมาก เขียนได้ดี เขียนได้ถูกต้อง” แล้วประมวลฯ ได้ใจคำบรรยายข้างต้นว่า

“คือกระแสพระราชดำรัสที่ทรงตรัสกับนายปีย์ มาลากุล ณ อยุธยา และทรงรับสั่งให้เชิญกระแสพระราชดำรัสนี้มาแจ้งกับข้าพระพุทธเจ้า”

ประมวลฯ ได้ให้บรรดาธิบายต่อไปว่า (ตัวเน้นตามต้นฉบับ)

“เรา” ทรงชี้พระหัตถ์ไปที่พระอุระของพระองค์
“ให้ไปบอกเขาว่า เราชอบมาก”

ประมวลฯ ได้บรรยายความรู้สึกในพระมหากรุณาธิคุณต่อไปอย่างยืดยาวว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าได้ยกมือทั้งสองประนมเหนือศรีษะ น้อมรับกระแสพระราชดำรัสนี้ จากท่านปีย์ มาลากุล ณ อยุธยา เมื่อได้พบกัน ณ วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๘ เวลา ๑๗.๐๐ น. ณ บ้านของท่านปีย์ฯ

“กระแสแห่งความปลื้มปิติและปัสสัทธิ (ความสงบใจ และอารมณ์, ความสงบเย็น - ผู้เขียน) เอ่อล้นท่วมหัวใจของ ข้าพระพุทธเจ้าจนมิอาจจะพรรณนาความใดๆ ออกมาได้ ถือเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างล้นพ้นต่อข้าของแผ่นดินคนหนึ่ง และขอพระราชทานกราบบังคมทูลเพิ่มเติมว่า

“คนไทยในปัจจุบันอยู่ในสภาวะที่เครียดจัดกับปัญหา ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ เกรงจะขยายตัวออกไปจนเกิดการเสียดินแดนขึ้นในสมัยของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ปัญหาราคาน้ำมันแพงขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง คนไทยตั้งแต่ชนบทถึงในเมืองต่างมีหนี้สินล้นพ้นตัว มีค่าครองชีพสูงขึ้น โรคเอดส์ ยาเสพติดกลับมาระบาดมากขึ้น คุณธรรม ศีลธรรมของผู้คนเสื่อมทรามลง เกิดการปล้นฆ่า ฆาตกรรม วิวาท ข่มขืน อนาคต

ขึ้นมากมาย ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน เกิดขึ้นในทุกระดับการปกครอง แต่กระบวนการตรวจสอบปราบปรามอ่อนแอ เพราะถูกครอบงำและแทรกแซง วันนี้องค์การอ่อนแอ - คนไทยอ่อนแอ ทำให้คนไทยเครียด - วิตกกังวล - มองไม่เห็นอนาคต

“คนไทยทุกหมู่เหล่าคงได้แต่หวังในพระบรมเดชานุภาพในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทที่จะปกแผ่ลงมาเยียวยาแก้ไขปัญหาทั้งหมด และดำรงชาติดำรงไทยไว้ภายใต้พระราชอำนาจ ในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท”

แล้วประมวลฯ ได้ตอกย้ำความหวังของคนไทยในพระบรมเดชานุภาพในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทที่จะปกแผ่ลงมาเยียวยาแก้ไขปัญหาทั้งหมด ดังที่กล่าวมาข้างต้น ด้วยข้อเขียนกราบบังคมทูลต่อไป (หน้า ๘) ว่า

“คนไทยส่วนใหญ่ทราบดีว่า ยามที่เกิดวิกฤติการณ์ใดๆ ขึ้นในบ้านเมืองเกินกว่ากำลังความสามารถที่จะใช้กลไก ตามปกติของทางราชการและกฎหมายเยียวยาได้ พระมหากษัตริย์ของคนไทยจะทรงแก้ไขวิกฤติการณ์เหล่านั้นได้เสมอ”

ประมวลฯ ได้เผยความในใจกราบบังคมทูลไว้ในหน้า ๘ ก่อนถึงบรรทัดสุดท้ายที่จะลงนาม นายประมวล รุจนเสรี ว่าดังนี้

“ด้วยเหตุนี้ ข้าพระพุทธเจ้าจึง懇คว่ำเรียบเรียงเขียนพระราชอำนาจขึ้นมา ท่ามกลางกระแสวิกฤติการณ์และความเลวร้ายต่างๆ และมีได้มีความคาดหวังแม้น้อยว่า

คนไทยจะให้ความสนใจในหนังสือนี้ เพราะข้าพระพุทธเจ้า ถูกขัดขวางเป็นประจำจากคนบางกลุ่มบางพวกเสมอ นับแต่ได้ออกหนังสือ “การใช้อำนาจเป็นธรรมชาติของมนุษย์”

“เมื่อข้าพระพุทธเจ้าได้น้อมรับกระแสพระราชดำรัสดังกล่าวนี้มาแล้ว ทำให้ต้องพยายามแพร่กระจายหนังสือเล่มนี้ให้กว้างขวางในหมู่คนไทยให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้พระราชอำนาจในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมาเป็นมหาจักรจับเคลื่อนประเทศไทยและประชาชนชาวไทยสืบไป”

จาก อาเศียรรวาท พาดหัวตัวโตๆ ในหน้า ๖ จนถึงหน้า ๘ สุดท้ายที่ลงนาม นายประมวล รุจนเสรี ผมอ่านไม่พบข้อความใดเป็นอาเศียรรวาท ที่พจนานุกรมแปลว่า คำอวยพร (ที่ผู้น้อยใช้กับผู้ใหญ่) นอกจากเป็นข้อความกราบบังคมทูลถึงปัญหาที่ยังความเครียดให้เกิดขึ้นกับคนไทยในปัจจุบัน เพื่อทรงทราบ และหวังในพระบรมเดชานุภาพได้เยียวยาแก้ไขปัญหาดังกล่าวภายใต้พระราชอำนาจในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท พูดอย่างตรงๆ ก็คือหวังที่จะเห็นองค์พระมหากษัตริย์ทรงลงมาแก้ปัญหาความเครียดดังที่ประมวลฯ พูดไว้ข้างต้น แล้วประมวลฯ ยังได้ยกเอาพระราชโอวาทของพระองค์ มาสนับสนุนพระบรมเดชานุภาพและพระราชอำนาจ อย่างชวนให้สงสัยความในใจของประมวลฯ ที่มีต่อรัฐบาลทักษิณ ด้วยข้อเขียนในหน้า ๑๒๖ ว่า

“...ในบ้านเมืองนั้นมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้คนทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นเป็นคนดี หากแต่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมืองและควบคุมคนไม่ดีไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้”

และต่อจากพระราโชวาทดังกล่าวนี้ ประมวลฯ ได้เขียนตั้งเป็นคำถามเอาไว้เป็นปริศนาว่า

“แล้วการบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันเป็นอย่างไร ???” (ตัวเน้นเป็นไปตามต้นฉบับ)

ในการอัญเชิญกระแสพระราชดำรัสส่วนพระองค์ขององค์พระประมุขผู้ทรงทศพิธราชธรรม และทรงอยู่เหนือการเมืองตามระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ อันเป็นที่เคารพสักการะ และเป็นศูนย์รวมน้ำใจของคนไทยทั้งชาติมาเปิดเผยต่อสาธารณชน ดังที่ตีพิมพ์อยู่ในหนังสือพระราชอำนาจ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๕ หน้า ๖ - ๘) ของประมวล รุจนเสรี ร่วมกับความคิดเห็นทางการเมืองของประมวลฯ เอง ซึ่งเป็นความคิดเห็นที่เป็นปฏิบัติ (ปฏิบัติ : น. ฝ่ายตรงกันข้าม, ข้ำศึก, ศัตรู) และมีลักษณะปลุกกระดมจะเป็นการบังควรและล่วงละเมิดหรือไม่ ?

๒

เจ้าชีวิต - เจ้าแผ่นดิน

ประมวลฯ ได้เขียนอธิบายความหมายของคำ “เจ้าชีวิต - เจ้าแผ่นดิน” ไว้ในหน้า ๒๐ มีความตอนหนึ่งว่า ดังนี้

“หลักฐานข้อมูลที่น่ามาเสนอไว้นี้เป็นเครื่องยืนยันว่า “เจ้าชีวิต - เจ้าแผ่นดิน” ของไทย ได้ใช้พระราชอำนาจด้วยความระมัดระวัง ด้วยความเที่ยงธรรม มิได้ลุแก่ว่าพระราชอำนาจ กดขี่ รังแก ข่มเหงราษฎรแต่อย่างใด

“นอกจากนี้ ตามคำสอนของพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงกษัตริย์ว่า เกิดจากการที่มหาชนได้สมมติบุคคลผู้หนึ่งขึ้นเป็นผู้ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ ตีเตียนผู้ที่ควรตีเตียนได้โดยชอบ และจับไล่ผู้ที่ควรจับไล่ได้โดยชอบ ให้นุคคลนั้นเป็นหัวหน้าเป็นใหญ่ จึงเรียกว่ากษัตริย์ เมื่อกษัตริย์ได้ทำให้ชนเหล่านั้นมีความสุขโดยใช้ธรรม จึงเรียกว่า ราชา คติ

ทางพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ หรือพระเจ้าแผ่นดินจึงเป็นผู้รับมอบอำนาจมาจากประชาชน ปกครองเพื่อให้ประชาชนพอใจ”

ครับ, ผมเห็นด้วยกับที่ประมวลฯ อธิบายมา แต่ฟังคำอธิบายที่มาและความหมายของเจ้าชีวิต - เจ้าแผ่นดินเพียงแค่นี้ ยังไม่เพียงพอต่อความเข้าใจในวิวัฒนาการของสังคมตามแนวทางของวิทยาศาสตร์สังคม ซึ่งผมได้ทำความเข้าใจไว้แล้วในหนังสือ “ปทานุกรมการเมืองฉบับชาวบ้าน” จึงขอนำมาทำความเข้าใจ ณ ที่นี้อีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

“กษัตริย์, ในการที่จะศึกษาว่า “กษัตริย์” เกิดขึ้นอย่างไร และมีความหมายประการใด เราจำเป็นจะต้องรู้ความเป็นมาของสังคมแต่อดีตอันยาวนาน หรือที่เรียกเป็นภาษาสมัยใหม่ว่า “วิวัฒนาการของสังคม” เพราะคำกษัตริย์คำนี้หรือสถาบันนี้ไม่ได้เกิดขึ้นมาพร้อมฟ้าและดิน แต่เป็นผลผลิตของ “วิวัฒนาการของสังคม” ที่เกิดมีขึ้นในภายหลัง และก็อยู่ภายใต้กฎของธรรมชาติเช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลาย คือเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป”

เองเกลส์ นักวิทยาศาสตร์สังคมผู้มีชื่อเสียงโด่งดังท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นสหายสนิทของมาร์กซ์ ปฐมาจารย์ แห่งลัทธิคอมมิวนิสต์ ได้บรรยายวิวัฒนาการของสังคมว่าด้วยกำเนิดครอบครั้ว มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

จำนวนคนในแต่ละสังคมหรือชุมชนมีน้อยมาก รวมกันอยู่เป็นกลุ่มในที่ซึ่งเขาเห็นว่าอุดมสมบูรณ์ ใกล้เคียง กับที่ อยู่เป็นป่าดงสัตว์ ถัดจากป่าดงสัตว์ออกไปเป็นป่าสงวน อัน เป็นเสมือนเส้นพรมแดนที่กั้นเขตกับชาติลูกกลุ่มอื่น...

ประวัติศาสตร์มนุษยชาติเรียกชุมชนนี้ว่า **ชุมชนปฐม-สหการ** ในชุมชนนี้พวกหากินโดยมิได้ออกแรงงานมิได้มีอยู่เลย ในยุคนั้นที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกันของสังคม สังคมได้ เลือกตั้งหัวหน้าขึ้นมาเรียกว่า “พ่อบ้าน” เพื่อควบคุมดูแล ทรัพย์สินร่วมกัน และเป็นผู้นำในยามมีศึกสงครามกับชาติลูก อื่น ตำแหน่งพ่อบ้านเป็นตำแหน่งเฉพาะตัว ไม่เป็นมรดกตกทอดไปยังทายาท

ตำแหน่ง “พ่อบ้าน” นับเป็นตำแหน่งแรกที่ปรากฏตัวขึ้นในสังคม และผู้ที่อยู่ในตำแหน่งพ่อบ้านก็มีความเป็นอยู่เช่นเดียวกับสมาชิกทั่วไปของสังคม ต่อมาเมื่อชุมชนหรือสังคมขยายตัวกว้างขวางออกไปจนกระทั่งกลายเป็นเมืองและนคร ตำแหน่งพ่อบ้านจึงได้พัฒนาเปลี่ยนไปเป็นพ่อเมืองหรือเจ้าทาส และเจ้าผู้ครองนคร หรือกษัตริย์ ในเวลาต่อมาพร้อมกับที่ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมก็เปลี่ยนแปลงไป จากความสัมพันธ์ฉันท์พี่น้องอย่างภราดรภาพในยุคพ่อบ้าน มาเป็นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการเป็นปฏิปักษ์ระหว่างเจ้าทาสกับทาส ในยุคทาสหรือยุคเจ้าทาส และมาเป็นความสัมพันธ์ระหว่างไพร่กับเจ้าขุนมูลนายในยุคเจ้าผู้ครองนครหรือกษัตริย์

ในอัครัญญสูตร ที่มณิกาย ปาติกวัคค์ อันเป็นสูตรหนึ่งในพระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงความเป็นมาของกษัตริย์แต่เบื้องต้นปฐมกาล ดังนี้

ในสมัยแรกนั้น อาหารต่างๆ อุดมสมบูรณ์และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในป่า ใครต้องการก็ไปเก็บเอามาเฉพาะที่กินไปมือหนึ่งๆ เท่านั้น ไม่มีการเก็บสะสม ต่อมาเกิดมีผู้ฉลาดคิดว่าการต้องไปเอามาทุกๆ วันเช่นนี้เป็นทุกข์ จึงได้คิดทำการสะสม ไปเอามาครั้งหนึ่งๆ กินกันไปหลายวัน คนอื่นเห็นดีตามก็เอาอย่าง ในที่สุดต่างคนก็พยายามไปเอามากๆ ตามกำลังของตัวจะอำนวยให้ และในที่สุดก็แบ่งเขตที่ดินกันขึ้น

ครั้งต่อมาอาหารการกินไม่พอ คนภายหลังไม่มีจะกิน ก็เกิดการลักขโมยกันขึ้น อทินนาทานเป็นความชั่วชนิดแรกที่เกิดขึ้นในโลก เมื่อมีการลักขโมยก็มีการจับกุม มีการลงโทษ มีการลงโทษ เมื่อมีการลงโทษผู้ที่กลัวการลงโทษก็โกหก ผู้ที่ถูกลงโทษนั้นก็โกรธแค้น แล้วก็มีการประหัตถ์ประหารตอบแทนกัน

เมื่อเรื่องอย่างนี้เกิดขึ้นบ่อยๆ คนทั้งหลายก็พากันไปหาคนที่ฉลาด ที่สามารถจะตัดสินปัญหาต่างๆ ได้ และเป็นที่เคารพของคนทั้งหลาย ขอให้คนผู้นั้นเป็นหัวหน้าสำหรับชี้ขาดในกรณีต่างๆ หัวหน้าที่ทำความพอใจให้กับคนทั้งหลายเป็นอันมาก เขาทั้งหลายก็พากันเรียกว่า “ราชา” แปลว่า “ผู้

ยังคนทั้งหลายให้ยินดี” และเขาเหล่านั้นก็ตอบแทนด้วยการแบ่งที่นาหรือข้าวอันเป็นส่วนของตนให้ ฉะนั้นผู้ที่ป็นหัวหน้าจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กษัตริย์” แปลว่า “ผู้เป็นเจ้าของนา” (คือเกษตร)

ต่อมาเกิดมีคนอีกพวกหนึ่งเห็นว่าเวลานี้ ความชั่วเกิดขึ้นในโลกมากเสียแล้ว ก็คิดจะหาวิธีล้างบาป คนผู้มีหน้าที่ในการล้างบาปเรียกว่า “พราหมณ์” แปลว่า “ผู้ลอบบาป” หรือผู้ล้างบาป คนทั้งหลายได้ตอบแทนด้วยการเอาเครื่องสักการะต่าง ๆ ไปให้ ส่วนคนที่มีหน้าที่ประกอบอาชีพโดยตรงเรียกว่า “เวสสา” หรือ “แพศย์” แปลว่า “ผู้มีอาชีพต่างจากพวกกษัตริย์และพราหมณ์” ในสมัยแรกคนมีเพียงสามชั้น พวกศูทรหรือพวกกรรมกรเกิดในระยะหลังมาก

ในหนังสือเรื่องพระราชพิธี ๑๒ เดือน พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอนที่ว่าด้วยพระราชพิธีสังจายนกาล คือการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ได้พูดถึงกำเนิดของคำว่ากษัตริย์ ดังนี้

“เมื่อจะคิดหาต้นเหตุการถือน้ำให้ได้ความ เหตุใดเมื่อให้คนอ่านคำสาบานทำสัตย์แล้ว จึงให้ดื่มน้ำชำระพระแสงอีกด้วยเล่า ก็เห็นว่าลัทธิที่ใช้น้ำล้างอาวุธเป็นน้ำสาบาลนี้ ต้นแรกที่จะเกิดขึ้นด้วยการทวาร เป็นวิธีขัตติยฤาษะกษัตริย์ที่นับว่าเป็นชาติทหารในจำพวกที่หนึ่งของชาติซึ่งแบ่งกันอยู่ในประเทศ

อินเดีย คล้ายกันกับในคัมภีร์ของอังกฤษ ฤๅษฏ์ไรของญี่ปุ่น ชาติ
 ขัตติยเป็นชาติที่ไม่ได้หากินด้วยการค้าขาย ไถหว่าน เพาะปลูก
 ฤๅรับไทยทานจากผู้ใดผู้หนึ่ง ย่อมหาเลี้ยงชีพด้วยคมอาวุธ
 แต่ไม่ใช่ผู้ร้ายที่เยว่ลอบทำโจรกรรม ไร่ปราบปรามโดยตรงซึ่ง
 หน้าที่ตกอยู่ในอำนาจแล้วได้ทรัพย์สมบัติ โดยผู้ที่เกรงกลัว
 กำลังอำนาจยกยอให้ แต่การที่ประพฤตินั้นนี้ เมื่อว่าโดยอย่างยิ่ง
 แล้วก็อยู่ในเป็นผู้ร้ายนั่นเอง แต่เป็นผู้ร้ายที่มีความสัจย์ แล
 คิดแบ่งการที่ตัวประพฤติ (ถึงแม้ว่าไม่เป็นกรรมแท้ของโลกย์)
 ออกเป็น ๒ ภาค ภาคหนึ่งถือว่าการซึ่งตนจะกระทำเช่นนั้น
 ไม่เป็นการผิดกรรม ภาคหนึ่งถ้าตนจะกระทำเช่นนั้นเป็นการ
 ผิดกรรม คำว่ากรรมในที่นี้ เป็นกรรมของชาติขัตติย ไม่ใช่กรรม
 ของโลกย์ เมื่อว่าเท่านี้ยังจะเข้าใจยาก จะต้องยกตัวอย่างให้
 เห็นหน่อยหนึ่งว่า ตามลัทธิความประพฤติของชาติขัตติย
 โบราณ คือเหมือนหนึ่งว่าผู้มีอำนาจเป็นชาติขัตติยได้ปกครอง
 แผ่นดิน ทราบว่าลูกสาวของขัตติยเมืองอื่นมีอยู่สมควรแก่ตน
 ตนยังไม่มีคู่ซึ่งจะได้อภิเสก เมื่อไปสู่ขอบิดามารดาของหญิง
 นั้นไม่ยอมยกให้ ขัตติยผู้ที่เป็นผู้ขอถือว่าการที่ตัวคิดนั้นเป็น
 การชอบธรรม ด้วยเชื่อว่าเขาจะทำอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใด
 ประสงค์มายกยอให้เป็นใหญ่เป็นโต บิดามารดาของหญิงที่
 ไม่ยอมให้ นั้นหมิ่นประมาทต่อผู้ซึ่งไปสู่ขอ เป็นการประพฤติ
 ผิดกรรมประเพณี เพราะไม่รักษากิริยาอันดีต่อกัน ผู้ซึ่งไป
 สู่ขอสามารถที่จะประกาศแก้ทหารของตัว ว่าการซึ่งตัวไป

ประพฤตินั้นเป็นการชอบธรรม แต่บิดามารดาของหญิงประพฤติไม่ชอบธรรม จะต้องยกไปปรบชิงเอานางให้จงได้ แล้วก็ยกกองทัพไปทำลายบ้านเมืองนั้นเสียได้ โดยมีถือเป็นการผิดธรรม ฤาเมื่ออยู่ดี ๆ เชื่อว่าตัวมีวิชาความรู้ กำลังวังชาแข็งแรง ยกไปชวนพระราชาก็เป็นชาติขัดตียอื่นซึ่งเสมอ ๆ กัน ให้มาลองฝีมือกัน เมื่อผู้ใดแพ้บ้านเมืองก็เป็นสินพนั้น ก็ถือว่าการซึ่งขัดตียผู้ไปชวนนั้นไม่ได้ประพฤติผิดธรรมเหมือนกัน

ถ้าขัดตียนั้นไปพบลูกสาวชาวบ้าน ซึ่งมีชาติต่ำกำลังน้อย ไม่สามารถจะต่อสู้ นุดชิงมาด้วยกำลังพวกมาก ฤาเห็นคนยากไร้เดินอยู่ตามถนน เอาศาสตราวุธประหารให้ถึงแก่ความตาย ฤาป่วยลำบาก ขัดตียผู้ซึ่งประพฤติการทั้งสองอย่างนี้เป็นประพฤติผิดธรรม การยุติธรรมและไม่ยุติธรรม ฤาต้องด้วยธรรมและไม่ต้องด้วยธรรมของพวกขัดตียนั้นเป็นดังนี้ จึงกล่าวว่ามิใช่ยุติธรรมของโลกย์”

จากพระราชนิพนธ์บรรยายถึงการหาเลี้ยงชีพของชาติขัดตียว่า “ย่อมหาเลี้ยงชีพด้วยอาวุธ” ดังกล่าวข้างต้นนั้น ตรงกันกับคำบรรยายของมาร์กซ์ นักวิทยาศาสตร์สังคมผู้ยิ่งใหญ่ ที่กล่าวไว้ดังนี้

“มองย้อนไปในประวัติศาสตร์ เราจะเห็นว่าการสะสมทุนที่ได้กระทำกันมาในชั้นต้น ๆ นั้น ในส่วนใหญ่เป็นการตีชิงปล้นสะดมเอาทีเดียว ทุนอันมหาศาลในรูปของทองคำ

และสิ่งของอันมีค่าอื่น ๆ ที่กษัตริย์ในยุโรปครอบครองอยู่นั้น ได้มาโดยนักรบของกษัตริย์ที่ได้ออกตระเวนไปเที่ยวปล้นเอา มาจากอเมริกา จากอินเดีย และจากอาฟริกา แต่พฤติกรรม เช่นนี้ก็มีใช่เป็นพฤติกรรมอันเดียวที่ได้ก่อกำเนิดทุนขึ้นมา ในประเทศอังกฤษเองได้เคยมีการปฏิบัติที่เป็นการฉกชิงเอา ที่ดินที่ราษฎรเคยใช้ร่วมกันไปมอบให้เป็นอาณาประโยชน์ ของกษัตริย์...”

เมื่ออาเล็กซานเดอร์มหาราชทรงตรัสถามหัวหน้าโจร สลัดว่ามีอะไรจะพูดบ้าง ภายหลังที่หัวหน้าโจรสลัดนายนั้น ถูกจับมาอยู่เฉพาะพระพักตร์

หัวหน้าโจรสลัดนายนั้นตอบว่า

“ข้าพระพุทธเจ้ากับพระองค์มีฐานะไม่แตกต่างกันเลย คือต่างก็เป็นโจรสลัดด้วยกัน จะแตกต่างกันก็เพียงพระองค์ มีกองทัพเรือที่ใหญ่โตกว่า ส่วนข้าพระพุทธเจ้ามีเรือเล็ก เพียงลำเดียว”

คำตอบของหัวหน้าโจรสลัดดังกล่าวนี้ ก็เช่นเดียวกับ คำอธิบายของท่านนักวิทยาศาสตร์สังคมเรื่องการสะสมทุน และก็เช่นเดียวกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระราชพิธี ๑๒ เดือน ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่มีเนื้อหา ตรงกัน และดังที่กล่าวมานี้ คือเป็นความเป็นมาของคำว่า กษัตริย์

ในภาษาไทยเราใช้คำอื่นบางคำเรียกแทนคำ กษัตริย์ เช่น เรียกว่า พระเจ้าแผ่นดินบ้าง พระเจ้าอยู่หัวบ้าง การใช้คำดังกล่าวนี้แทนคำว่า กษัตริย์ไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ และไม่ได้อธิบายอย่างลอยๆ แต่เป็นการเรียกตามรูปธรรมที่ประจักษ์

โดยที่ถือว่าแว่นแคว้นดินแดนทั้งหมดภายในพระราชอาณาจักรเป็นของกษัตริย์แต่พระองค์เดียว ในกฎหมายเก่าสมัยกรุงศรีอยุธยาได้บัญญัติไว้ว่า “ที่ดินทั่วทั้งแว่นแคว้นกรุงศรีอยุธยาฯ เป็นของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยพระบรมเดชานุภาพ ฯลฯ”

ด้วยเหตุนี้ราษฎรจึงถวายพระนามกษัตริย์อีกพระนามหนึ่งว่า “พระเจ้าแผ่นดิน” และ

โดยที่พระราชอำนาจของกษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มีอยู่อย่างล้นพ้น เป็นเจ้าชีวิตของราษฎรทั้งหลาย

ด้วยเหตุนี้ราษฎรจึงถวายพระนามกษัตริย์อีกพระนามหนึ่งว่า “พระเจ้าอยู่หัว” หรือ “เจ้าชีวิต”

(คัดจากปทานุกรมการเมืองฉบับชาวบ้าน โดย สุพจน์ ด่านตระกูล)

ประมวล รุจนเสรี พุดถึงพุทธศาสนากับพระมหากษัตริย์ ดังที่ปรากฏอยู่ในหน้า ๒๔ มีความตอนหนึ่งดังนี้

“โดยที่พระมหากษัตริย์ผู้เป็นเจ้าชีวิต - เจ้าแผ่นดินของคนไทย มั่นคงในพระพุทธศาสนา คอยบำรุงส่งเสริมพระ

พุทธศาสนามาเป็นเวลานานนับพันปี เจ้าชีวิต - เจ้าแผ่นดินของคนไทย ยังได้พยายามให้คนไทยยำเกรงต่อการทำผิดศีล ดังปรากฏตามคำสอนของพระเจ้าลิไท ในหนังสือไตรภูมิพระร่วงว่า

“ผู้ใดฆ่าสัตว์ไปเกิดในโลหะกุ่มกีนรก ยมบาลลงโทษเอาเชือกเหล็กรัดคอขาดแล้วเอาหัวไปทอดในหม้อเหล็กที่ลุกเป็นไฟ

“ผู้ใดเป็นข้าราชการ พระเจ้าแผ่นดินใช้ให้ไปเอาส่วยสาอากรจากราษฎร แล้วทำการฉ้อราษฎร์บังหลวงเก็บภาษีอากรมากกว่ากำหนด ตายไปเกิดในโบราณมิพहनรก ถูกลงโทษให้ลงไปอยู่ในแม่น้ำที่เต็มไปด้วยอาคม และกินอาคมนั้นแทนข้าวทุกวัน

“ด้วยอิทธิพลของพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่ได้ยกตัวอย่างมา พระพุทธศาสนาจึงเป็นศูนย์รวมจิตใจคนไทย...”

ใช่, พุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมของจิตใจคนไทย แต่ไตรภูมิพระร่วง ที่ประมวลฯ ยกมานั้นไม่ใช่พุทธศาสนา ผมเคยเขียนวิจารณ์ไว้ในหนังสือพุทธศาสนาสอนอะไร ในนามของ สาวก มีความบางตอนดังนี้

“ความหลงผิดเข้าใจผิดของผู้นับถือศาสนาและปฏิบัติศาสนา ไม่ได้มีมาแต่ดั้งเดิม แต่เดิมทีนั้นคนนับถือ

ศาสนาพุทธและปฏิบัติศาสนาพุทธตัวจริง ถูกต้องตรงตาม วัตถุประสงค์ในการประกาศศาสนาของพระพุทธองค์ แต่ต่อมา ระบอบเผด็จการสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่กษัตริย์เป็นใหญ่ใน แผ่นดินแต่ผู้เดียว ได้เอาศาสนามาเป็นเครื่องมือการปกครอง เพื่อราชบัลลังก์ของพระองค์ ซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยพญาลิไท แห่งราชวงศ์พระร่วงสุโขทัย ที่ได้ทรงแต่ง “เตภูมิกถา” หรือ ที่กรมพระยาดำรงราชานุภาพเปลี่ยนชื่อเรียกเสียใหม่ว่า “ไตรภูมิพระร่วง” อันเป็นนิยายของ ๑๖ ชั้นฟ้า ๑๕ ชั้นดิน ที่เรียกว่า รูปภูมิ และอรุภูมิ หนังสือเล่มนี้เป็นการชี้บาป บุญคุณโทษของความประพฤติปฏิบัติต่างๆ เป็นการยกนรก ขึ้นมาขู่ เอาสวรรค์ขึ้นมალ่อ เพื่อให้คนประพฤติดีประพฤติชอบ ตามที่ระบอบการปกครองนั้นต้องการ แล้วก็อ้างว่าเป็นคำสอน ของพระพุทธองค์

“ต่อมาพระบรมไตรโลกนาถ กษัตริย์องค์ที่ ๑๔ แห่ง กรุงศรีอยุธยา ได้เอาศาสนามาเป็นเครื่องมือในการปกครอง และค้ำจุนราชบัลลังก์อย่างกวัดข้นยิ่งขึ้นและกว้างขวางยิ่งขึ้น ดังปรากฏเป็นหลักฐานว่า พระบรมไตรโลกนาถได้พระราชทาน ที่ดินเป็นการตอบแทนแก่สมณชีพรามณ์ที่รับใช้การปกครอง และราชบัลลังก์ เช่นเดียวกันกับข้าราชการที่ ได้รับแจกที่ดิน ตามศักดิ์แห่งตนที่เรียกว่า “ศักดินา” สำหรับศักดินาของสมณ-ชีพรามณ์ตามที่ปรากฏในกฎหมายสมัยพระบรมไตรโลกนาถ มีดังนี้

พระครูวัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๒,๕๐๐ ไร่
พระครูไม่วัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๑,๐๐๐ ไร่
พระภิกษุวัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๖๐๐ ไร่
พระภิกษุไม่วัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๔๐๐ ไร่
สามเณรวัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๓๐๐ ไร่
สามเณรไม่วัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๒๐๐ ไร่
พราหมณ์รัฐศิลปศาสตร์	มีศักดิ์นา	๔๐๐ ไร่
พราหมณ์มัธยม	มีศักดิ์นา	๒๐๐ ไร่
ตาปะขาววัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๒๐๐ ไร่
ตาปะขาวไม่วัชรธรรม	มีศักดิ์นา	๑๐๐ ไร่

นี่เป็นการเดินสวนทางกับพระพุทธองค์ เพราะพระพุทธองค์จากการมีทรัพย์สินสมบัติมากมายมาเป็นผู้ไร้สมบัติ และพุทธสาวกทั้งหลายก็ได้เจริญรอยตามพระยุคลบาทมาเป็นเวลาอันยาวนาน ต่อมาจึงได้เดินสวนทางกับพระพุทธองค์คือเป็นผู้มีสมบัติและสะสม

โดยที่การปกครองทางโลกมีการแต่งตั้งบรรดาศักดิ์ให้แก่ข้าราชการเป็นการตอบสนองความดีความชอบ ในทำนองเดียวกันการตอบสนองความดีความชอบทางธรรมด้วยการพระราชทานสมณศักดิ์ ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า ยศช้างขุนนางพระ จึงได้เกิดขึ้นนับแต่นั้นมา

พระจึงแทนที่จะเป็นผู้บวชเรียนเพื่อละกิเลส กลายเป็นพระผู้สะสมกิเลส มีทั้งทรัพย์สินเงินทองและยศถาบรรดาศักดิ์ (ที่เรียกว่า สมณศักดิ์) เช่นเดียวกับข้าราชการบริพารทั่วๆ ไป และบัดนั้นพระได้กลายเป็นเครื่องมือรับใช้กษัตริย์พระบรมไตรโลกนาถ เช่นเดียวกับข้าราชการทั้งหลาย จะแตกต่างกันก็เพียงวิธีการรับใช้เท่านั้น

เมื่อก่อนนั้นพระสงฆ์ของเราได้เจริญรอยตามพุทธสาวกรุ่นแรก ๖๐ รูป ที่แยกย้ายกันออกไปประกาศการประพฤติพรหมจรรย์ คือประกาศหนทางการประพฤติอันประเสริฐเพื่อการดับทุกข์ อันเกิดจากความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนหรืออัตตา ซึ่งรวมยอดอยู่ที่อวิชชา คือความไม่รู้ในกฎธรรมชาติ อันเป็นสาเหตุหรือโคตรเหง้าของความทุกข์ทั้งหลาย ด้วยการสอนให้เข้าถึงซึ่งวิชาหรือความรู้แจ้งในกฎธรรมชาติ คือ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงขัดแย้งฟุ้งฟิง หรืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ที่เรียกว่า ไตรลักษณ์ นั้นแล

แต่ต่อมาเมื่อพระได้กลายเป็นเครื่องมือการปกครองของระบอบกษัตริย์พระบรมไตรโลกนาถไปแล้ว การสอนเพื่อความประพฤติอันประเสริฐหรือประพฤติพรหมจรรย์ได้แปรเปลี่ยนไป แทนที่จะเพื่อบดับทุกข์โดยฉับพลันที่มีต้นเหตุมาจากอวิชชา (ความไม่รู้กฎธรรมชาติ) รวมทั้งทุกข์จากสภาพแวดล้อม เช่น ทุกข์จากความยากจนอันเกิดจากการกดขี่ขูดรีดของมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งถ้าเลิกการกดขี่ขูดรีดเมื่อใด ความทุกข์อันเนื่องมาจากความยากจนก็จะไม่เกิดขึ้น

แต่พระของพระบรมไตรโลกนาถกลับสอนว่า ความยากจนหรือความมั่งมีเป็นเรื่องของกรรมเก่า เกิดมาจนก็ตั้งหน้ารับกรรมไปจนกว่าจะหมดเวรหมดกรรม จนเพราะชาติก่อนไม่ได้ทำบุญสุนทานเอาไว้ จึงต้องทำบุญสุนทานให้มากๆ ในชาตินี้ เพื่อไปเกิดใหม่ในชาติหน้าจะได้มั่งมีศรีสุข คนที่ร่ำรวยในชาตินี้ก็เพราะชาติก่อนเขาทำบุญไว้มาก คนที่เป็นใหญ่เป็นโตเป็นเจ้าบ้านผ่านเมือง ก็เพราะเขาได้สร้างสมบารมีคุณงามความดีเอาไว้แต่ชาติปางก่อน

ก็สอนกันในการทำงานนี้คือสอนให้เชื่อกรรมในอดีต แล้วก็ทำบุญให้ทานสร้างสมคุณงามความดีในชาตินี้ เพื่อจะได้ไปรับสุขในชาติหน้า พวกพระเหล่านี้มีพระสูตรมากมายที่ยกมาอ้างเพื่อให้ผู้ฟังเชื่อถือในคำสอนของตน

เมื่อราษฎรตกอยู่ในความเชื่อเช่นนั้น ก็เลยกลายเป็นผู้ว่านอนสอนง่าย เป็นแมวเชื่องๆ ที่ไม่กระด้างกระเดื่องต่อผู้ปกครองและยอมให้ผู้ปกครองกดขี่ขูดรีดเอาตามความพอใจ เพราะเชื่อในกรรมเก่า ที่เขากดขี่ขูดรีดใครมๆ อยู่ นั่น ก็เพราะกรรมเก่าเราทำมาไม่ดีเอง

คำสอนเช่นนี้เป็นการทรมต่อพระพุทธศาสนา เป็นการทรมต่อพระพุทธองค์โดยแท้

นับแต่บัดนั้น การนับถือศาสนาของคนส่วนใหญ่จึงเป็นไปเพื่อ “ชาติหน้า” หรือ สวรรค์วิมาน และแม้แต่สอนปฏิบัติเพื่อหวังพระนิพพานก็หวังนิพพานในชาติหน้าหรือ

ชาติต่อๆ ไป อีกหลายร้อยชาติ ซึ่งไม่ตรงต่อวัตถุประสงค์ของศาสนาพุทธ

เพราะศาสนาพุทธที่แท้จริงต้องการให้ดับทุกข์ในขณะที่เกิดทุกข์ ไม่ว่าจะเป็นทุกข์ที่เกิดจากการเบียดเบียนกดขี่ขูดรีดหรือทุกข์ใด ๆ ศาสนาพุทธเป็นศาสนาของปัญญาและเหตุผล ดังที่พระอัสสชิได้กล่าวเป็นพระคาถาโดยสรุปว่า “เหตุเกิดที่ไหนให้แก้ที่นั่น”

ศาสนาพุทธมีวัตถุประสงค์อันยิ่งใหญ่ คือการดับทุกข์และดับขณะที่มีทุกข์ ขณะที่ยังมีชีวิตเป็นๆ อยู่นี้แหละ การปฏิบัติศาสนาเพื่อถึงซึ่งนิพพาน ก็ต้องการให้ถึงนิพพานในชาตินี้ไม่ใช่ชาติหน้า ก็เหมือนกับไฟกำลังไหม้บ้าน เราจะต้องดับในขณะที่ไฟกำลังไหม้ ไฟกิเลสตัณหากำลังเผาผลาญเราอยู่ในขณะนี้ เราก็ต้องดับเดี๋ยวนี้ ในชาตินี้ไม่ใช่ชาติหน้า

ใช่, ศาสนาพุทธเป็นที่รวมจิตใจของคนไทยทั้งหลายแต่ขอใหรรวมกันด้วยจิตใจที่เห็นธรรม แล้วธรรมนั้นจะคุ้มครองเราให้อยู่รอดปลอดภัยอย่างแน่นอนทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ก็เพราะรวมกันด้วยจิตใจของไตรภูมิพระร่วง บ้านเมืองจึงเป็นอยู่อย่างนี้ และศาสนาพุทธจึงเป็นพุทธแท้เพียงชื่อส่วนพิธีกรรมและเนื้อหาเป็นพราหมณ์เสียส่วนใหญ่

๓

อธิปไตยพระราชนาน

ประมวล รุจนเสรี ได้พยายามอธิบายให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ได้มีพระราชดำริที่จะพระราชนานอำนาจอธิปไตยให้แก่ปวงชนชาวไทย ที่เห็นเป็นรูปเป็นร่างเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ สืบต่อจากการวางรากฐานที่รัชกาลที่ ๔ ได้ทรงดำเนินการไว้บ้างแล้ว

ประมวลาฯ ได้พูดถึงสภากการแผ่นดินและสภากการมนตรี ที่ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ จนถึงสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ แล้วได้มีการพระราชนานรัฐธรรมนูญฉบับแรก ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ และฉบับต่อมาจนถึงฉบับที่ ๑๖ ในปัจจุบัน (๒๕๕๘) แล้วประมวลาฯ ได้ลงท้ายหัวข้อ อธิปไตยพระราชนาน ด้วยบทสรุปว่า

“อำนาจอธิปไตยที่เป็นของประชาชนชาวไทยในปัจจุบันเป็นมรดกตกทอดมาจากอำนาจอาญาสิทธิ์ที่พระมหากษัตริย์

มีมาอย่างสมบูรณ์ต่อเนื่องยาวนาน และเป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์ของไทยได้วางแนวทางการพระราชทานอำนาจนี้ให้แก่ปวงชนชาวไทยไว้อย่างเป็นระบบ ที่ทรงใช้เวลาเตรียมการถึง ๒ - ๓ รัชกาล แต่ในที่สุดคณะราษฎรได้ฉกฉวยโอกาสและราชปณิธานในการพระราชทานอธิปไตยของพระมหากษัตริย์ทำการยึดอำนาจเสียก่อน...”

ในบทนี้ซึ่งเริ่มตั้งแต่หน้า ๓๑ - ๕๐ มีข้อเท็จจริงที่สับสนและฝ่าฝืนสัจจะหลายตอน อันเป็นที่เสียหายทางประวัติศาสตร์ ดังที่ผมจะชี้ให้เห็นต่อไปนี้

ข้อ ๑. การแต่งตั้งสภาที่ปรึกษาต่างๆ ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น ไม่เกี่ยวกับแผนการเตรียมพระราชทานอธิปไตยให้แก่ประชาชนชาวไทยแต่ประการใด แต่เป็นแผนการยึดพระราชอำนาจเบ็ดเสร็จของพระมหากษัตริย์กลับคืนมาจากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งขณะนั้นก็คือสมเด็จพระยาบรมมหาราชวังศรีสุริยวงศ์

ดังคำอธิบายธรรมเนียมอนุญการปกครองแผ่นดินสยามเปรียบเทียบกับประเทศต่างๆ ซึ่ง หลวงจักรปาณิศรศีลวิสุทธ (วิสุทธ ใกรฤกษ์) ผู้พิพากษาในกระทรวงยุติธรรม เนติบัณฑิตสยามและอังกฤษ บี.เอ. มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด เป็นผู้เขียนพิมพ์ครั้งแรกที่โรงพิมพ์สยามบรรณกิจ พ.ศ. ๒๔๓๕ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พุศิจิกายน ๒๕๔๗ โดยสถาบันพระปกเกล้า มีข้อความว่าดังนี้ (อักขระตามต้นฉบับ)

“ดังได้กล่าวมาแล้วแต่ต้น กรุงสยามของเรานี้นับแต่พระร่วงเจ้าได้ปลดแอกของเขมรออก และตั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีสืบอิสสระภาพมาจนบัดนี้ พระเจ้าแผ่นดินทุกพระองค์ย่อมทรงใช้พระราชอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครองประเทศแต่ผู้เดียว แต่อำนาจนี้โดยปกติประเพณีของไทย พระเจ้าแผ่นดินย่อมทรงเลือกใช้ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความเดือดร้อนขึ้นแก่พลเมืองของท่านได้ นัยหนึ่งกษัตริย์ของเราได้ทรงใช้วิธีการปกครองราษฎรอย่างละมุนละม่อมฉันทบิดาปกครองบุตรเสมอมา แต่ก็เคยมีพระเจ้าแผ่นดินบางพระองค์ซึ่งไม่ประพฤติดนอยู่ในทศพิชราชธรรม กดขี่ข่มเหงประชาราษฎร์ให้ได้รับความเดือดร้อนเป็นเนืองนิตย์ หรือมิฉะนั้นก็มีพระเจ้าแผ่นดินที่ไร้ความสามารถขาดกำลังจะยึดบังเหียนแห่งการปกครองประเทศไว้ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้ที่สามารถกว่าก็ย่อมฉวยโอกาสกำจัดพระเจ้าแผ่นดินองค์นั้นๆ เสีย แล้วขึ้นนั่งเมืองแทนเป็นธรรมดาจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์นี้

“แต่ส่วนประเพณีการปกครองนั้นก็คงใช้ของเก่าไปตามเดิม มิได้มีใครคิดหรือพยายามเปลี่ยนแปลงลักษณะการปกครองให้ดีขึ้น ด้วยถือเป็นธรรมเนียมเสียว่าเมื่อเจ้าไม่ดีกว่าเจ้าใหม่ที่ดีมาแทนได้ ดังนี้

“ครั้นมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงเทพพระมหานครนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกู้อำนาจของกษัตริย์ซึ่งตกไปอยู่ในเงื้อมมือผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน

ตั้งแต่ต้นรัชกาลนั้นก็กลับคืนมาได้ โดยใช้วิธีเอาขุนนางอื่นๆ เข้าเป็นกำลังช่วยพระเจ้าแผ่นดิน

“ในที่สุดจึงได้ทรงตั้งสภารัฐมนตรีเรียกตามภาษาอังกฤษว่า เคาน์ซิลออฟสเตต (Council of State) ขึ้นสำหรับเป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดินในปีจุลศักราช ๑๒๓๖ (พ.ศ. ๒๔๑๓) และต่อมาก็ประกาศตั้งอีกสภาหนึ่ง เรียกว่า ปรีวีเคาน์ซิล (Privy Council) คือ องคมนตรีสภา สำหรับเป็นที่ปรึกษาราชการในพระองค์บ้าง ราชการแผ่นดินบ้าง และช่วยวินิจฉัยฎีกาต่างๆ ทำนององคมนตรีอังกฤษ

“เมื่อจะทรงตั้งสภาองคมนตรีขึ้นนั้น ได้มีประกาศแสดงพระราชประสงค์จะทรงจัดการบ้านเมืองให้เจริญดีขึ้น โดยยกเลิกการกดขี่อันมีอยู่ในบ้านเมืองไทยให้น้อยลง

“ส่วนเหตุที่ตั้งสภารัฐมนตรีขึ้น ก็โดยทรงตระหนักในพระราชหฤทัยว่า ถ้าจะทรงจัดการบ้านเมืองแต่ลำพังพระองค์เดียว การคงจะไม่สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ต้องมีผู้ช่วยกันคิดหลายปัญญา ความเจริญจึงจะมีแก่บ้านเมือง

“ทรงพระราชดำริดังนี้จึงได้เลือกสรรข้าราชการที่มีสติปัญญาเข้าเป็นคณะ เพื่อโต้เถียงปัญหาต่างๆ ก่อนออกพระราชบัญญัติ เมื่อตกลงกันเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จึงให้เอาข้อตกลงนั้นไปร่างเป็นกฎหมายขึ้น แล้วให้นำเข้าถวายในที่ประชุมคราวหน้า เมื่อที่ประชุมตกลงเห็นชอบพร้อมกันแล้ว ถ้าเป็นการใหญ่ต้องเอาไปปรึกษาเสนาบดีอีกชั้นหนึ่ง ต่อเสนาบดี

เห็นชอบด้วยจึงลงพระนามประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติต่อไป แต่ถ้าเป็นการเล็กน้อยก็ประกาศใช้ทีเดียวโดยไม่ต้องปรึกษาเสนาบดี

“ตำแหน่งรัฐมนตรีนั้น แต่แรกมีขุนนางชั้นพระยา ๑๓ คน ต่อมาภายหลังจึงได้เพิ่มจำนวนขึ้น แต่ความลำบากครั้งนั้นอยู่ที่หาคนพูดยาก (เพราะเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นถูกจำกัดโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ - ผู้เขียน) อันเป็นการตรงกันข้ามกับความลำบากสมัยนี้ ซึ่งมักมีคนชอบพูดมากเกินไปในที่ประชุม เพราะในสมัยนั้นผู้ที่เข้าใจการปกครองแบบปาเลียมেন্টแทบจะว่าไม่มีเลย ใครเสนออะไรขึ้นมา มนตรีอื่นๆ ก็มักยอมตามโดยไม่ออกความเห็น

“จนในที่สุด ทรงเห็นว่าการที่จะประชุมต่อไปไม่มีประโยชน์ จึงปล่อยให้รัฐมนตรีสถานันดับสูญไปเอง พระเจ้าแผ่นดินคงมีแต่เสนาบดีสภาและองคมนตรีเป็นที่ปรึกษาตลอดมาจนถึงปลายรัชกาลที่ ๖”

ดังที่ผมกล่าวแล้วข้างต้นว่า การแต่งตั้งสภาที่ปรึกษาต่างๆ ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ ไม่เกี่ยวกับการเตรียมพระราชทานอธิปไตยให้แก่ปวงชนชาวไทย ดังที่ประมวลฯ พยายามอธิบายให้เข้าใจเช่นนั้น เป็นแผนการยึดอำนาจของพระองค์ก๊นจากผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านได้ทรงเปิดเผยความจริงดังกล่าว

นี้ให้ปรากฏอยู่ในพระบรมราชาบาท ฉบับที่ ๒ ที่ทรงพระราชทานแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร พระองค์แรก ลงวันที่ ๘ กรกฎาคม รัตนโกสินทร์ศก ๑๑๒ (พ.ศ. ๒๔๓๖) มีความตอนหนึ่งว่า ดังนี้

“... ในเวลานั้นอายุพ่อเพียง ๑๕ ปีกับ ๑๐ วัน ไม่มีมารดา มีญาติฝ่ายมารดาก็ล้วนแต่โลเลเหลวไหล หรือไม่โลเลเหลวไหลก็ได้ตั้งอยู่ในตำแหน่งราชการอันใดเป็นหลักฐาน ฝ่ายญาติข้างพ่อคือเจ้านายทั้งปวง ก็ตกอยู่ในอำนาจของสมเด็จพระเจ้าพระยา (สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ - ผู้เขียน) และจะต้องรักษาตัว รักษาชีวิตอยู่ด้วยกันทุกองค์ ที่ไม่เอื้อเพื่อต่อการอันใดเสียก็มีโดยมาก ฝ่ายข้าราชการถึงว่ามีผู้ได้รักใคร่สนิทสนมอยู่บ้าง ก็เป็นแต่ผู้น้อยโดยมาก ที่เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่มีกำลังสามารถอาจะหนุนอันใด ฝ่ายพี่น้องที่ร่วมบิดาหรือร่วมทั้งมารดาก็เป็นเด็ก มีแต่อายุต่ำกว่าพ่อลงไป ไม่สามารถจะทำอะไรได้ทั้งสิ้น ส่วนตัวพ่อเองยังเป็นเด็กอายุเพียงเท่านั้น ไม่มีความสามารถรอบรู้ในราชการอันใดที่จะทำการตามหน้าที่...”

ข้อ ๒. เป็นการยืนยันอีกครั้งหนึ่งที่พระองค์ทรงตั้งพระทัยจะรักษาอธิปไตยของพระองค์ไว้ให้มั่นคงด้วยการปฏิรูปหรือที่พระองค์เรียกว่า รีฟอม ดังพระราชหัตถเลขาตอบ

หนังสือกราบบังคมทูล ลงวันพฤหัสบดี แรม ๘ ค่ำ เดือน ๒
 ปีวอก จศก ศักราช ๑๒๔๖ ตรงกับวันที่ ๘ เดือนมกราคม
 คริสตศักราช ๑๘๘๕ ของเจ้านายและข้าราชการสถานทูตไทย
 ประจำกรุงลอนดอน ประกอบด้วย (๑) พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมพระนเรศวรฤทธิ (๒) พระองค์เจ้าโสณบัณฑิต (ต่อมา
 เป็นกรมขุนพิทยลาภพฤฒิธาดา) (๓) พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ
 (ต่อมาเป็นสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์เธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์) (๔) พระองค์เจ้า
 ปฤษฎางค์ (๕) พระยาดำรงราชพลขันธ์ (นกแก้ว คชเสนี)
 (๖) หลวงนายเวร (สุ่น สาตราภัย) (๗) หลวงวิเศษสาธิต
 (นาค ณ ป้อมเพ็ชร ต่อมาเป็น พระยาไชยวิชิตสิทธิศาสตรา
 ผู้รักษากรุงเทพฯ) (๘) บุศย์ เพ็ญกุล (๙) ขุนปฏิภาณพิจิตร
 (หรุ่น) (๑๐) สิบเลฟท์เทอแนนท์ สะอาด สิงหเสนี (๑๑)
 นายเปลี่ยน

หนังสือกราบบังคมทูลขึ้นต้นด้วยข้อความว่า

“ข้าพระพุทธเจ้า ผู้มีชื่อในท้ายหนังสือเล่มนี้ ขอพระ
 ราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูลพระกรุณาทรง
 ทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท...

“ความซึ่งข้าพระพุทธเจ้าจะได้กราบบังคมทูลพระกรุณา
 ต่อไปนี้ มีอยู่สามข้อเป็นประธาน

๑. คือภัยอันตรายซึ่งจะมีมาถึงกรุงสยามได้ด้วยความ
 ปกครองของกรุงสยามอย่างเช่นมีอยู่ในปัจจุบันนี้ (สมบูรณา-
 ญาสิทธิราชย์ - ผู้เขียน) จะเป็นไปได้ด้วยเหตุต่างๆ ดังเช่นมี

ตัวอย่างของชาติที่มีอำนาจใหญ่โตได้ประพุดต่อชาติซึ่งหาอำนาจป้องกันปกครองมิได้

๒. คือการที่จะรักษากันเมืองให้พ้นอันตราย ที่จะเกิดขึ้นได้ด้วย การปกครองของบ้านเมืองอย่างมีอยู่ในปัจจุบันนี้ (สมบูรณาญาสิทธิราชย์ - ผู้เขียน) โดยทางยุติธรรมอยู่ยุติธรรมของศัตรูก็ดี ต้องอาศัยความเปลี่ยนแปลงในทางทะนุบำรุงรักษากันเมือง ตามทางญี่ปุ่นที่ได้เดินทางยุโรปมาแล้วแล ซึ่งประเทศทั้งปวงที่มีศิวิไลซ์ นับกันว่าเป็นทางอันเดียวที่จะรักษากันเมืองได้

๓. ที่จะจัดการตามข้อสองให้สำเร็จได้จริงนั้น อาจเป็นไปได้ทีเดียว แต่จะตั้งพระราชหฤทัย ว่าสรรพสิ่งทั้งปวงจะต้องจัดให้เป็นไปโดยจริงอย่างอุกฤษฏ์ (ปฏิวัติ - ผู้เขียน) ทุกสิ่งทุกประการไม่วุ่นวาย”

ครั้นแล้วหนังสือกราบบังคมทูลดังกล่าวได้บรรยายถึงรายละเอียดในอันตรายที่จะได้รับการปกครองในระบอบเก่า (คือ สมบูรณาญาสิทธิราชย์) ไว้อย่างยืดยาวหลายหน้ากระดาษ รวมทั้งหนทางที่จะแก้ไขอันตรายเหล่านั้น คือ เดินตามทางญี่ปุ่นที่ได้เดินทางยุโรปมาแล้ว (คือราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ) ดังมีความตอนหนึ่ง ดังนี้

“ด้วยข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงมีความเชื่ออันแน่วแน่ว่า ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมีพระราชหฤทัยทรงพระอุตสาหะ ดังที่ได้มีมาเป็นพยานอยู่แต่ก่อนแล้ว ที่จะทรงพระราชวินิจฉัย

ในราชกิจทำนุบำรุงพระราชอาณาเขต และไพร่ฟ้าประชาราษฎร ให้มีความสุขความเจริญต่อไป แลทั้งโดยความกตัญญูสวามิ-
ภักดิ์ ของข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเฉพาะได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
จึงนำให้ข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์อันแรงกล้าที่จะได้
เห็นรัชกาลของได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทรุ่งเรืองยิ่งขึ้นไปด้วย
ความดี ความเจริญ เพราะฉะนั้นข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงจึง
สามารถขอรับพระราชทานพระบรมราชานุญาต กราบบังคมทูล
พระกรุณา ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทควรทรงพระราชดำริถึง
รัชกาลปัจจุบันนี้ ซึ่งตั้งอยู่ในสมัยอันประเสริฐ คือ “สิวิไลเชชน”
นี้ ไม่ควรจะให้มีความดีความเจริญเพียงเสมอรัชกาลของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแต่โบราณมา ด้วยราชกิจแห่ง
พระบาทสมเด็จพระเจ้าแผ่นดินนั้น โช้แต่จะทรงทำนุบำรุง
รักษาพระราชอาณาเขต ให้พ้นจากภัยอันตรายตลอดไปชั่ว
รัชกาลหนึ่งนั้นมิได้ ต้องให้ความดีความเจริญที่ได้ฝ่าละออง
ธุลีพระบาท ได้ทรงพระราชอุตสาหะประพฤติมาในรัชกาล
ปัจจุบันนี้ เป็นการป้องกันรักษาอันแน่นอนของกรุงสยาม
และเป็นรากของความสุขที่จะเจริญต่อไป และเมื่อรัชกาลในได้
ฝ่าละอองธุลีพระบาทสุดสิ้นไปแล้ว ให้ผู้ที่จะมารักษาราช
ราชประเพณีสืบไปแลทั้งข้าราชการ ราษฎรนั้นได้ระลึกถึง
รัชกาลของได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยความเคารพนับถือ ว่า
เอกราชของกรุงสยามและกำเนิดของความสุข ความสบายที่
ตั้งอยู่เจริญรุ่งเรืองมาจนวันนี้นั้น เพราะได้ฝ่าละอองธุลี

พระบาทพระองค์เดียวได้ทรงทำนุบำรุงในทางอันประเสริฐมา และได้เป็นแบบอย่างของรัชกาลข้างหน้าสืบไป”

ต่อหนังสือกราบบังคมทูลอย่างกล้าหาญของท่าน ผู้รักชาติและปรารถนาดีต่อชาติดังกล่าวนี้นี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วยในความปรารถนาดีของท่านเหล่านั้น แต่พระองค์ท่านไม่ทรงเห็นด้วยที่จะทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองอย่างฉับพลัน คือปฏิวัติประชาธิปไตย ไม่เห็นด้วยที่จะทรงสูญเสียพระราชอำนาจตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระองค์ทรงรับได้แค่การปฏิรูประบบราชการ ดังปรากฏในพระราชหัตถเลขาตอบคำกราบบังคมทูลโดยสรุปดังนี้

“... เพราะฉะนั้น การต้องการในเมืองเราเวลานี้ที่เป็นต้องการสำคัญคือ คอเวนเมนตร์ฟอม จำเป็นที่จะให้พนักงานของราชการแผ่นดินทุก ๆ กรมทำการให้ได้เนื้อเต็มหน้าที่ และให้ได้ประชุมปรึกษาหารือกันทำการเดินให้ถึงกันโดยง่าย โดยเร็ว ทำการรับผิดชอบในหน้าที่ของตัว หลีกหนีไม่ได้ นี่เป็นความต้องการหนึ่ง...

“รวมความก็อย่างเดียว คือ คอเวนเมนตร์ฟอม นี่แหละเป็นต้นเหตุที่จะจัดการทั้งปวงได้สำเร็จตลอด...”

ต่อมาได้มีนักคิด นักเขียน และนักหนังสือพิมพ์ที่มีความคิดก้าวหน้า และยืนหยัดอยู่กับผลประโยชน์ของประชาชน ๒ ท่าน ท่านแรกคือ ท่านเทียนวรรณ ซึ่งมีฉายาว่า “วรรณโก”

ท่านผู้นี้มีคติประชาธิปไตย ได้ออกนิตยสารชื่อว่า “ตุลวิภาคพจนกิจ” เรียกร้องให้รัฐบาลสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดให้มีการปกครองโดยรัฐสภาตามแบบอย่างอารยประเทศ ดังที่ท่านได้เขียนเรียกร้องไว้ในหนังสือตุลวิภาคพจนกิจ เล่ม ๗ วันที่ ๘ กันยายน ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๕๐) มีความว่าดังนี้

“ไพร่เป็นพื้นยื่นร้องทำนองขอบ
ตามระบอบปาลิเมนต์ประเด็นขำ
แม้นิ่งช้าล่าหลังยังไม่ทำ
จะตกค่าน้อยหน้าเวลาสาย
ขอให้เห็นเช่นเราผู้เฒ่าทัก
บำรุงรักษาชาติสะอาดศรี
ทั้งเจ้านายฝ่ายพหลและมนตรี
จะเป็นศิวิไลซ์จริงอย่างนังนาน
ให้ริบหาปาลิเมนต์ขึ้นเป็นหลัก
จะได้ชักน้อมใจไพร่สมาน
เร่งเป็นฟรีปรีดาอย่าช้ากาล
รักษากันเมืองเราช่วยเจ้านาย”

นักหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยกับเทียนวรรณอีกท่านหนึ่งคือ ก.ส.ร. กุหลาบ ได้ออกหนังสือชื่อ “สยามประเภท” และได้ระบอบการปกครองสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งฝ่ายปกครอง

ขณะนั้นเห็นว่าการแกะไค้เช่นนี้เป็นอันตรายต่อระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จึงหาทางกำจัดและทำลายความเชื่อถือของราษฎรที่มีต่อความคิดเห็นของ ก.ส.ร. กุหลาบ โดยใส่ความโฆษณาแพร่หลายว่า ก.ส.ร. กุหลาบ มีจิตฟุ้งซ่านเสียสติ

ดังกล่าวแล้วว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นด้วยกับเหตุผลในการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นประชาธิปไตยแบบญี่ปุ่น แต่พระองค์ก็ไม่ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยอย่างกษัตริย์เมจิของญี่ปุ่น พระองค์ทรงกระทำได้อย่างมากก็แค่การปฏิรูประบบราชการ ซึ่งโดยเนื้อแท้แล้วก็เป็นการกระชับระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้มั่นคง เพราะการปฏิรูปภายในระบอบไหนก็เป็นการกระทำให้ระบอบนั้นมั่นคงยิ่งขึ้น และก็ยังเป็นระบอบนั้นอยู่นั่นเอง ดังที่พระองค์ได้ทรงอธิบายไว้ใน การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน มีความตอนหนึ่งว่า ดังนี้

“อนึ่ง พระบรมราชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามนี้ ไม่ได้มีปรากฏในกฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุนี้ถือว่าเป็นที่ล้นพ้น ไม่มีข้อใดสิ่งอันใด หรือผู้ใดจะบังคับขัดขวางได้ แต่เมื่อว่าตามความที่เป็นจริงแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจะทรงประพฤติกการอันใด ก็ต้องเป็นไปตามที่สมควรและที่เป็นยุติธรรม

เพราะเหตุฉะนั้น ข้าพเจ้าไม่มีความรังเกียจอันใดเลย ซึ่งจะมีกฎหมายกำหนดพระบรมราชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดิน เช่น ประเทศทั้งปวงมีกำหนดต่าง ๆ กัน เมื่อจะกระทำกฎหมายสำหรับแผ่นดินให้เป็นหลักฐานทั่วถึง ก็ควรจะตั้งว่าด้วยพระบรมราชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดินให้เป็นหลักฐานไว้ แต่การซึ่งควรจะกำหนดอย่างไรวั้น ข้าพเจ้าต้องขอชี้แจงความเห็นอันมิใช่ความเห็นที่เข้ากับตัวไว้โดยย่อว่า

พระเจ้าแผ่นดินต่างประเทศ หมายเอาประเทศยุโรป ซึ่งปกครองบ้านเมืองมีกำหนดพระบรมราชานุภาพต่าง ๆ กัน ด้วยอาศัยเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในบ้านเมืองโดยความไม่พอใจของราษฎร จึงได้มีข้อบังคับสกัดกันเป็นชั้น ๆ ตามลำดับเหตุการณ์ ซึ่งมีขึ้นในบ้านเมืองนั้น ๆ เหตุการณ์ทั้งปวงนั้นก็ยังมี ไม่ใช่เป็นได้ทั่วถึงกัน เพราะฉะนั้นแบบอย่างจึงยังไม่คงเป็นแบบเดียวกันทั่วไปได้ทุกประเทศ

ส่วนที่กรุงสยามนี้ยังไม่มีเหตุการณ์อันใดซึ่งเป็นการจำเป็นแล้วจึงไม่เป็นชั้นเหมือนประเทศอื่น ๆ ประเทศอื่น ๆ ราษฎรเป็นผู้ขอให้ทำ เจ้าแผ่นดินจำใจทำ ในเมืองเรานี้เป็นแต่พระเจ้าแผ่นดินคิดเห็นว่าควรจะทำ เพราะจะเป็นการเจริญแก่บ้านเมืองและเป็นความสุขแก่ราษฎรทั่วไปจึงได้คิดทำ เป็นการผิดกันตรงกันข้าม และการที่จะปกครองบ้านเมืองเช่นประเทศสยามนี้ตามอำนาจ อย่างเช่นพระเจ้าแผ่นดินประเทศอื่น ๆ คือประเทศยุโรป ก็จะไม่สามารถปกครองบ้านเมืองได้ และจะไม่เป็นที่ชอบใจของราษฎรทั่วหน้าด้วย

เหมือนอย่างถ้ามีปาลิเมนต์ จะไม่มีผู้ใดสามารถเป็นสมาชิกได้สักกี่คน และโดยว่าจะมีสมาชิกเหล่านั้นเจรจาการได้ ก็ไม่เข้าใจในราชการทั้งปวงทั่วถึง เพราะไม่มีความรู้และการฝึกหัดอันใดแต่เดิมมาเลย ก็คงจะทำให้การทั้งปวงไม่มีอันใดสำเร็จไปได้ และจะซ้ำเป็นที่หวาดหวั่นของราษฎรผู้ซึ่งไม่เข้าใจเรื่องราวอันใด เพราะไม่ได้นึกไม่ได้ต้องการเกิดขึ้นในใจเลย ราษฎรคงจะเชื่อพระเจ้าแผ่นดินมากกว่าผู้ซึ่งจะมาเป็นแมมเบอร์ออฟปาลิเมนต์ เพราะปกติทุกวันนี้ราษฎรย่อมเชื่อถือพระเจ้าแผ่นดินว่าเป็นผู้อยู่ในยุติธรรม และเป็นผู้รักใคร่คิดจะทำนุบำรุงให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขยิ่งกว่าผู้อื่นทั้งสิ้นทั่วหน้ากันเป็นความจริง

เพราะเหตุฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรว่าราชานุภาพของพระเจ้าแผ่นดินควรจะกำหนดตามแบบเดิม แต่ในข้อนี้เป็นข้อจริงอย่างไร คือ เหมือนหนึ่งไม่กำหนดตามคำพูดอันนอกๆ แบบ เช่น เรียกพระนามว่า เจ้าชีวิต ซึ่งเป็นที่หมายว่า มีอำนาจอันจะฆ่าคนให้ตายโดยไม่มีความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ซึ่งความจริงสามารถจะทำได้ แต่ไม่เคยทำเลย นั่นก็จะเป็นการสมควรแก่บ้านเมืองในเวลานี้อยู่แล้ว”

จากพระบรมราชาธิบายดังกล่าวนี้ พระองค์ทรงยอมรับในหลักการทั่วไปในการจำกัดพระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินในประเทศยุโรป ยกเว้นพระเจ้าแผ่นดินแห่งกรุงสยาม พระองค์จึงทรงกล่าวว่า

“เพราะเหตุฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงเห็นสมควรว่าราชนูปภาพของพระเจ้าแผ่นดิน (สยาม) ควรจะกำหนดตามแบบเดิม”

กำหนดตามแบบเดิม คือ

“พระบรมราชานูปภาพของพระเจ้าแผ่นดินกรุงสยามนี้ ไม่ได้มีปรากฏในกฎหมายอันหนึ่งอันใด ด้วยเหตุถือว่าเป็นที่ล้นพ้น ไม่มีข้อใดสิ่งใด หรือผู้ใดจะเป็นผู้บังคับขัดขวางได้”

ซึ่งก็หมายถึง ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั่นเอง การจัดให้มีกระทรวง ทบวง กรม การจัดให้มีสภาต่างๆ ซึ่งมีลักษณะก้าวหน้า แต่ก็เป็นการก้าวหน้าภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่มีพระบรมราชานูปภาพหรือพระราชอำนาจอย่างล้นพ้น ไม่มีข้อใดสิ่งใดหรือผู้ใดจะเป็นผู้บังคับขัดขวางได้

ข้อ ๓ รัชกาลที่ ๕ เสด็จสวรรคตไปแล้ว แต่กระบวนการเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่อำนาจกษัตริย์มีไม่จำกัด มาเป็นการจำกัดหรือระบอบราชาธิปไตยภายใต้กฎหมายหาได้ล้มหายตายจากไปไม่ หากแต่ได้ขยายกว้างขวางออกไปทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จนกระทั่งได้มีการรวมตัวกันขึ้นของคณะนายทหารชั้นผู้น้อยจำนวนหนึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๖ ที่

รู้จักกันในเวลาต่อมาว่า “คณะ ร.ศ. ๑๓๐” วัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันก็เพื่อทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินที่เรียกกันในเวลานั้นว่า “เก๊กเหม็ง” หรือ “ปฏิวัติ” ตามแบบอย่างของ ดร.ซุนยัตเซ็น ที่ทำการเก๊กเหม็งในเมืองจีน

ร.ต. เจริญ ศรีจันทร์ และ ร.ต. เนตร พูนวิวัฒน์ ผู้เป็นบุคคลสำคัญในคณะนายทหารหนุ่ม ได้บันทึกไว้ในหนังสือ “หมอลือรำลึก” (ร.อ. ขุนทวยหาญพิทักษ์ - เหล็ง ศรีจันทร์ หัวหน้าคณะนายทหารหนุ่ม ร.ศ. ๑๓๐) มีความตอนหนึ่ง ดังนี้

“สาเหตุส่วนสำคัญยิ่งของความคิดปฏิวัติอยู่ที่ความรักชาติยิ่งกว่าชีวิต และมีความปรารถนาอย่างมุ่งมั่นที่จะทำให้ชาติของตนเข้าถึงสมัยแห่งความเจริญก้าวหน้าของโลกทุกด้าน จึงจำเป็นต้องเป็นหน้าที่ของคนไทยเท่านั้นที่จะคิดชำระสะสางความเสื่อมสลายของสังคมชาติ ผดุงความมั่งคั่งสมบูรณ์พูนสุขของปวงชนชาวไทย และแก้ไขการปกครองให้เกิดแต่ตราฐสมองของผู้ที่เป็นเจ้าของชาติร่วมกัน โดยเฉพาะสิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือเรื่องเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งในสมัยนั้นเรียกแยกกันว่าการกสิกรรม การอุตสาหกรรม และการพาณิชย์กรรม ยังหาได้ดำเนินไปเยี่ยงอารยประเทศทั้งหลายไม่ อย่างน้อยก็เยี่ยงประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง เช่น ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งเคยเดินคู่กันมาแท้ๆ กับประเทศไทยสมัยที่ปิดเมืองท่า

“แต่ครั้งญี่ปุ่นเปลี่ยนระบอบการปกครองจาก สมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบปรimitาญาสิทธิ- ราชย์หรือระบอบราชาธิปไตยได้กฎหมายแล้ว มิชามินาน เทาไดนัก ความเจริญก้าวหน้าก็วิ่งเข้าหาประชาชาติของเขา อย่างรวดเร็ว จนเกินหน้าประเทศไทยไปอย่างไกลลิบ

“ทั้งนี้ก็เนื่องจากเขาปลูกพลเมืองของเขาให้รักชาติ ฉลาดหลักแหลมและมั่นคงในวัฒนธรรมอันดีงาม ด้วย โครงการศึกษาอันแน่อนตามเงื่อนไขเวลา ทั้งภายในและ ภายนอกประเทศ มาเป็นกำลังการปกครองและแก้เศรษฐกิจ แห่งชาติ โดยวางโครงการขึ้นเป็นขั้นตอน พร้อมกันนั้นก็จัด ระบบสหกรณ์อย่างทะมัดทะแมงจากกำลังแรง กำลังทรัพย์ ของพลเมือง ส่วนกำลังเงินงบประมาณของชาติที่เคยฟุ่มเฟือย ก็รวบรวมสะสมด้วยความสุจริตเที่ยงธรรมและด้วยความ ประหยัด

“จากการเปลี่ยนระบอบประเพณีการปกครองนั้น ชั่วไม่กี่ปี ญี่ปุ่นก็มีการเข้าไปทั่วโลกจากผลิตผลแห่งโรงงาน อุตสาหกรรมของตนเอง...

“แต่ส่วนไทยเราสิ ยังล้าหลังอย่างน่าเวทนาสงสาร ยากที่จะหยิบยกภาวะใดอันเป็นความเจริญก้าวหน้าแห่ง สังคมชาติมาเทียบเคียงให้ขึ้นอกขึ้นใจได้ มิหนำซ้ำยังมี เหตุการณ์ภายในบ้านเมืองค่อนข้างยุ่งเหยิงไม่เป็นล่ำเป็นสัน ถึงกับขาดความพึงพอใจจากพลเมืองผู้เป็นเจ้าของประเทศ

เสียอีกด้วย เพราะอำนาจการปกครองประเทศชาติได้ตกไปอยู่ในอุ้งมือของคนๆ เดียว คือกษัตริย์ ผิดสุภาษิตที่ว่า “สองหัวดีกว่าหัวเดียว”

“ข้อคิดควรคำนึงถึงความล้าหลังของชาติดังกล่าว นั้นเอง ได้ปลุกนายทหารหนุ่มผู้มีมันสมองปฏิวัติให้ลุกขึ้น คิดปฏิวัติชาติไทย”

ดังกล่าวนี้คือความมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ในความคิดก่อการกบฏของชาวคณะ ร.ศ. ๑๓๐ และจากความคิดดังกล่าวนี้ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงระบอบการปกครองและสังคมขณะนั้นว่าเป็นประการใด

แต่หนังสือพระราชอำนาจของ ประมวล รุจนเสรี บรรยายว่า

“ในสมัยรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ได้ทรงสืบสานพระราชปณิธานของรัชกาลที่ ๕ ทรงสร้างเมือง “ดุสิตธานี” ขึ้นมาเป็นเมืองตัวอย่างในการปกครองแบบประชาธิปไตย

“ในรัชสมัยนี้เกิดกบฏ ๑ มีนาคม ๒๔๕๕ แต่ถูกปราบปรามลงได้ กบฏครั้งนี้เกิดจากความไม่พอใจในความเหลื่อมล้ำในสถานะของข้าราชการด้วยกันเท่านั้น มิได้กระทำไปเพื่อประชาชนโดยรวมแต่อย่างใด”

คำบรรยายของประมวลฯ ดังกล่าวนี้นี้เป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริงอย่างขาวเป็นดำที่เดียว ดังข้อเขียนของ ร.ต. เนตร พุนวิวัฒน์ และ ร.ต. เจริญ ศรีจันทร์ ที่ผมยกมาอ้างข้างต้น และดังที่ผมจะยกทัศนะของนายทหารหนุ่มคณะ ร.ศ. ๑๓๐ บางคนเข้ามาบิบบาททางการเมืองในภายหลัง ซึ่งผมจะกล่าวถึงต่อไปข้างหน้า และผมขอยืนยันอีกครั้งหนึ่งในความตื่นตัวทางการเมืองของคณะ ร.ศ. ๑๓๐ ด้วยถ้อยคำของ พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎร และหลวงประดิษฐมนูธรรม หรือท่านปรีดี พนมยงค์ บุคคลสำคัญคนหนึ่งในการราษฎร

กล่าวคือภายหลังที่คณะราษฎรได้ยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในเช้าวันนั้นเอง พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้เชิญ ร.อ. ขุนทวยหาญพิทักษ์ (หรือหมอลี้กิ้ง ศรีจันทร์) หัวหน้าคณะ ร.ศ. ๑๓๐ กับคณะมาพบที่พระที่นั่งอนันตสมาคม ในตอนหนึ่งของการสนทนา พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา ได้กล่าวว่า

“ถ้าไม่มีคณะคุณ ก็เห็นจะไม่มีคณะผม” และท่านปรีดีฯ ได้กล่าวสนับสนุนในโอกาสเดียวกันนั้นว่า

“พวกผมถือว่า การปฏิวัติครั้งนี้เป็นการกระทำต่อเนื่องกันมาจากการกระทำเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐ จึงขอเรียกคณะ ร.ศ. ๑๓๐ ว่าพวกพี่ๆ ต่อไป”

ส่วนเรื่อง คุณิตถานี ที่ประมวลฯ อุดส้าหัยกขึ้นมา
อ้างนั้น ผมจะไม่ขอพูดถึง เพราะว่ามีนักวิชาการมากท่าน
ได้พูดถึงกันมามากแล้วว่าเป็นเพียงของเล่นส่วนพระองค์เท่า
นั้นเอง

แต่เรื่องที่ผมจะพูดถึงต่อไปคือ เรื่องที่ประมวลได้สร้าง
ความคลาดเคลื่อนและสับสนเอาไว้ ตั้งแต่หน้า ๓๖ ถึงหน้า ๕๐
แต่ผมจะไม่ขอชี้แจงตามลำดับหน้า เพราะจะทำให้ผู้อ่านพลอย
สับสนไปด้วย หากผมจะชี้แจงโดยรวมในข้อ ๔ ต่อไปนี้ นับแต่
สภาต่างๆ ของพระปกเกล้าฯ ที่ประมวลฯ อ้างถึง ไปจนถึง
การพระราชทานธรรมนูญการปกครอง ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕
ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก และจนกระทั่งสละราชสมบัติ
๒ มีนาคม ๒๔๗๗ แต่ผมจะขอทำโดยย่อพอเข้าใจเท่านั้น
หากต้องการรายละเอียดก็หาอ่านจากหนังสือที่ผมอ้างถึงก็
แล้วกัน

ข้อ ๔ สภาต่างๆ ในสมัยพระปกเกล้าฯ มีด้วยกัน
๓ สภา (จากคำอธิบายกฎหมายปกครอง โดยหลวงประดิษฐ-
มนูธรรม) คือ

๑. อภิรัฐมนตรีสภา สภานี้ได้ทรงตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๒๘
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ (ดูราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๒
หน้า ๒๑๖๘ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘)

หน้าที่ของสภา สำหรับพระเจ้าแผ่นดินทรงปรึกษา
ราชการทั้งปวงเป็นนิติย์ เพื่อจะได้เป็นกำลังแก่การที่ทรงพระ
ราชวินิจฉัยราชการทั้งปวง

สมาชิกของสภานี้มี ๕ คน และมีคุณสมบัติตามที่
ปรากฏในพระราชดำรัสว่า “ผู้ซึ่งสมควรจะเป็นสมาชิก จำต้อง
เป็นผู้ซึ่งมีความคุ้นเคยและชำนาญานาญราชการมาแต่ก่อน
และประกอบด้วยเกียรติคุณ ทั้งความสามารถ สมควร
เป็นที่ทรงไว้วางพระราชหฤทัยของพระเจ้าแผ่นดิน ตลอดจน
มหาชนทั้งหลาย

๒. เสนาบดีสภา เสนาบดีสภาได้มีมาแต่สมัยรัชกาล
ที่ ๕ แล้ว เสนาบดีมิใช่มีหน้าที่แต่เพียงกระทำกิจในทางบริหาร
หรือทางธุรกิจอย่างเดียว คือยังถวายคำปรึกษาในราชการ
แผ่นดินด้วย แม้ราชการใดจะเป็นหน้าที่ของกระทรวงใดโดย
เฉพาะก็ดี แต่ได้ทรงปรึกษาในเสนาบดีสภา

สมาชิกของเสนาบดีสภา ประกอบด้วยเสนาบดีแต่ละ
กระทรวง อภิรัฐมนตรี ราชเลขาธิการ ซึ่งเทียบตำแหน่งเท่า
เสนาบดี

๓. สภากรรมการองคมนตรี สภานี้ตั้งขึ้นตามพระ
ราชบัญญัติองคมนตรี พ.ศ. ๒๔๗๐ ภายหลังที่ได้ทรงยกเลิก
พระราชบัญญัติปรีวิเคาน์ซิล ค.ศ. ๑๒๓๖ ซึ่งมีมาแต่สมัย
รัชกาลที่ ๕

กรรมการรองคมนตรีทรงแต่งตั้งจากจำนวนองคมนตรี (มาตรา ๑๒) ผู้ซึ่งองค์พระมหากษัตริย์มีพระราชดำริเห็นว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิและทรงคุณธรรม สมควรเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย

หน้าที่ของสภาเพื่อประชุมปรึกษาหารือข้อราชการตามแต่จะโปรดเกล้าฯ พระราชทานลงมาให้ปรึกษา (มาตรา ๑๑) การพระราชทานลงมาให้ปรึกษาหารือนี้ อาจเป็นโดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยพระองค์เอง (มาตรา ๑๓ วรรค ๑) หรือโดยกรรมการพร้อมกันห้าคนเข้าชื่อทำหนังสือยื่นต่อนายก (ประธานสภา) ว่ามีข้อความเกี่ยวกับสวัสดิภาพแห่งบ้านเมืองและประชาชน อันสมควรจะได้ประชุมปรึกษาถวายเป็นความเห็นเมื่อสภานายกกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ปรึกษากันได้แล้ว สภาก็อาจปรึกษาข้อความนั้นได้ (มาตรา ๑๓ วรรค ๒)

จำนวนกรรมการสภามี ๔๐ คน กรรมการเลือกกันเองเป็นสภานายกฯ อุปนายกฯ เมื่อได้รับพระบรมราชานุมัติผู้รับเลือกเข้ารับตำแหน่งได้ (มาตรา ๑๒) แต่สภาอาจเชิญผู้หนึ่งผู้ใดมาชี้แจงหรือแสดงความเห็นต่อที่ประชุมเพื่อประกอบข้อปรึกษาได้ (มาตรา ๑๓ วรรค ๓) ผู้รับเชิญไม่ใช่กรรมการไม่มีสิทธิออกเสียง

ถ้าปรึกษาหารือมติของสภากรรมการรองคมนตรีนั้น สภานายกก็มีหน้าที่นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย สุดท้ายจะทรงพระ

กรุณาโปรดเกล้าฯ ก็จะทำปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามนั้นก็ได้”

จากบทนิพนธ์ของท่านปรีดี พนมยงค์ เรื่อง ความรู้เรื่องประชาธิปไตย ได้พูดถึงสภากรรมการองคมนตรี ไว้ดังนี้

“ในวันที่พระยาพหลฯ และข้าพเจ้าเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ พร้อมด้วย พระยามโนฯ พระยาศรีวิสารฯ พระยาปริชาลยุทธ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น พระองค์ได้พระราชทานพระราชกระแสว่า พระองค์ประสงค์พระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองทีละขั้น ๆ ขั้นแรกก็จะให้เสนบดีมีการประชุม โดยพระองค์จะไม่ประทับเป็นประธาน คือให้เสนบดีมีราษฎรเป็นประธาน ท่านผู้นี้คือเจ้าพระยามหิธร ซึ่งได้เปลี่ยนจากตำแหน่งราชเลขาธิการมาดำรงตำแหน่งนี้ ส่วนรัฐสภานั้น พระองค์จะได้ปรับปรุงสภากรรมการองคมนตรีที่ได้ทรงทดลองตั้งขึ้นไว้ก่อนนั้นให้มีสภาพเป็นรัฐสภา”

ดังนี้ คือรัฐสภาของพระปกเกล้าฯ จะเป็นหนทางประชาธิปไตยแค่ไหน ท่านผู้อ่านที่มีวิจรรณญาณลองพิจารณาเอาเองก็แล้วกัน ในเมื่อ

๑. กรรมการองคมนตรีที่จะมาประกอบเป็นรัฐสภานั้น มาจากการแต่งตั้งขององค์พระมหากษัตริย์

๒. มีหน้าที่ปรึกษาข้อราชการตามแต่จะโปรดเกล้าฯ และ

๓. มติของการปรึกษาหารือนั้นไม่จำเป็นที่องค์พระมหากษัตริย์จะทรงปฏิบัติตาม แต่ “สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ”

แล้วอย่างนี้เป็นการถูกต้องแล้วหรือที่ประมวลฯ จะมาเขียนไว้ในตอนสรุป (หน้า ๔๘) ว่า

“พระมหากษัตริย์ของไทยได้วางแนวทางการพระราชทานอำนาจนี้ (อธิปไตย-ผู้เขียน) ให้แก่ปวงชนชาวไทยไว้อย่างเป็นระบบ ที่ทรงใช้เวลาเตรียมการถึง ๒-๓ รัชกาล แต่ในที่สุดคณะราษฎรได้ฉกฉวยโอกาสและพระราชปณิธานในการพระราชทานอธิปไตยของพระมหากษัตริย์ทำการยึดอำนาจเสียก่อน...”

ดังกล่าวของ พ.อ. พระยาพหลฯ ต่อ ร.อ. ชุนทวยหาญพิทักษ์ หัวหน้าคณะ ร.ศ. ๑๓๐ ว่า

“ถ้าไม่มีคณะคุณ ก็เห็นจะไม่มีคณะผม” และก็ดังกล่าวของท่านปรีดีฯ ที่ว่า

“พวกผมถือว่า การปฏิวัติครั้งนี้เป็นการกระทำต่อเนื่องกันมาจากการกระทำเมื่อ ร.ศ. ๑๓๐...”

ปฏิวัติและรัฐประหาร ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ภายใต้อาณัติของคณะราษฎร จึงเกิดขึ้น

ปฏิวัติ คือ เนื้อหาของการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน อันเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักมูลจากระบอบสมบูรณาญา-

สิทธิราชย์ ที่กษัตริย์มีอำนาจอย่างล้นพ้นไม่จำกัด (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบราชาธิปไตยใต้กฎหมาย ที่อำนาจกษัตริย์ถูกจำกัดโดยกฎหมาย (Constitutional Monarchy)

รัฐประหาร คือ วิธีการที่ได้มาซึ่งอำนาจรัฐโดยวิถีทางการใช้กำลังทหารบังคับ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงเป็นทั้งปฏิวัติและรัฐประหาร

ภายหลังที่คณะราษฎรยึดอำนาจไว้ได้แล้ว ได้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าพี่ยาเธอ เจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิจและสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์อื่นๆ อีกหลายพระองค์ รวมทั้งแม่ทัพนายกองผู้กุมกำลัง ไปไว้เป็นตัวประกัน ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม แล้วได้มีหนังสือกราบบังคมทูลเสด็จพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ นิวัติพระนคร ซึ่งขณะนั้นประทับอยู่ ณ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน หนังสือกราบบังคมทูลลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า

“คณะราษฎรไม่ประสงค์จะแย่งชิงราชสมบัติแต่อย่างใด ความประสงค์อันยิ่งใหญ่ก็เพื่อที่จะมีรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน จึงขอเชิญได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทกลับคืนสู่พระนครทรงเป็นกษัตริย์ต่อไป โดยอยู่ใต้รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน ซึ่งคณะราษฎรได้สร้างขึ้น...”

ต่อหนังสือกราบบังคมทูลของคณะราษฎร ซึ่งลงนาม โดยคณะผู้รักษาพระนคร ๓ ท่าน (พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา พ.อ. พระยาทรงสุรเดช พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์) พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาตอบลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก่อนที่พระองค์จะเสด็จกลับมาถึงพระนครในเวลา ๐.๓๗ นาฬิกาของวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ มีความสำคัญบางตอนในพระราชหัตถเลขา ดังนี้

“...ข้าพเจ้าเห็นแก่ความเรียบร้อยของอาณาประชาราษฎรไม่อยากให้เสียเลือดเนื้อ กับทั้งเพื่อจัดการโดยละม่อมละม้าย ไม่ให้ขึ้นชื่อว่าได้จลาจลเสียหายแก่บ้านเมือง และความจริงข้าพเจ้าได้คิดอยู่แล้วที่จะเปลี่ยนแปลงทำนองนี้ คือมีพระเจ้าแผ่นดินปกครองตามธรรมนูญ จึงยอมรับที่จะช่วยเป็นตัวเชิด เพื่อให้คุณโครงการตั้งรัฐบาลให้เป็นรูปวิธีเปลี่ยนแปลงตั้งพระธรรมนูญได้สะดวก เพราะว่าถ้าข้าพเจ้าจะไม่ยอมรับเป็นตัวเชิด นานาประเทศคงจะไม่ยอมรับรองรัฐบาลใหม่นี้...”

เช้าวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ เวลา ๑๑.๐๐ น. โปรดเกล้าฯ ให้คณะผู้แทน “คณะราษฎร” เข้าเฝ้า ณ วังสุโขทัย เพื่อถวายธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ และพระราชกำหนดนิรโทษกรรมเนื่องจากการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ให้พระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธย

ผู้แทน “คณะราษฎร” ที่เข้าเฝ้าในวันนั้นคือ พระยา-
ศรยุทธเสนี พระประศาสน์พิทยายุทธ หลวงประดิษฐมนูธรรม
(ปรีดี พนมยงค์) หลวงวิระโยธา นายประยูร ภมรมนตรี
นายจรูญ ณ บางช้าง และนายสงวน ตุลารักษ์

ในวันนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงลงพระ
ปรมาภิไธยในพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแต่เพียงฉบับเดียว
โดยไม่ต้องมีผู้ใดลงนามรับรองพระบรมราชโองการ เพราะ
ขณะนั้นยังทรงมีพระราชอำนาจตามระบอบสมบูรณาญา-
สิทธิราชย์ ส่วนธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม พุทธศักราช
๒๔๗๕ พระองค์ทรงขอรับไว้และพระราชทานพระกระแส
รับสั่งว่า ขอเวลาพิจารณาสักหนึ่งวัน

รุ่งขึ้นวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระ-
ปกเกล้าฯ ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยในธรรมนูญการปกครอง
แผ่นดินสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ตามที่ผู้แทน “คณะราษฎร”
ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยไม่
ต้องมีผู้ใดลงนามรับรองพระบรมราชโองการ (ด้วยเหตุผล
ดังกล่าวข้างต้น) แต่พระองค์ได้ทรงเพิ่มเติมข้อความว่า “ชั่วคราว”
ต่อท้ายเข้าไปในธรรมนูญฉบับนั้นเป็น “ธรรมนูญการ
ปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕”

ธรรมนูญฉบับนี้มีทั้งหมด ๓๕ มาตรา

เริ่มต้นด้วยอารัมภบทว่า

“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

“โดยที่คณะราษฎร ได้ขอร้องให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม เพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และ

“โดยที่ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎร

“จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยมาตราต่อไปนี้”

ซึ่งเริ่มต้นด้วยมาตรา ๑ มีข้อความระบุไว้ชัดเจนถึงอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวสยาม ซึ่งเรียกกันในเวลานั้นว่า “อำนาจอิสระของประเทศ” ดังนี้

“มาตรา ๑ อำนาจอิสระของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย”

และให้จัดรูปแบบบริหารราชการแผ่นดินไว้ดังนี้

๑. พระมหากษัตริย์ (มาตรา ๓, ๔, ๕, ๖, ๗)
๒. สภาผู้แทนราษฎร (มาตรา ๘, ๙, ๓๓, ๓๔)
๓. คณะกรรมการราษฎร (มาตรา ๕, ๗, ๒๘, ๒๙, ๓๐, ๓๕, ๓๖, ๓๗)
๔. เสนาบดี (มาตรา ๓๑)
๕. ศาล (มาตรา ๓๕)

โดยประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้เป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชน ในวาระเริ่มแรก

หรือสมัยที่ ๑ คือภายในระยะ ๖ เดือน นับแต่ประกาศใช้
 ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน (๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕) ใช้
 วิธีการแต่งตั้ง

แต่หลังจากนั้นแล้วเรียกว่า สมัยที่ ๒ ผู้แทนราษฎรส่วน
 หนึ่งมาจากการเลือกตั้งของราษฎร เรียกว่า สมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรประเภท ๑ ซึ่งมีจำนวนเท่ากับผู้แทนราษฎรที่มาจาก
 การแต่งตั้ง ที่เรียกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒
 ประกอบกันขึ้นเป็นสภาผู้แทนราษฎร

และภายในไม่เกิน ๑๐ ปี หรือเรียกว่าสมัยที่ ๓ นับ
 แต่วันที่ประกาศใช้ธรรมนูญการปกครอง สภาผู้แทนราษฎร
 จะมีสมาชิกแต่เพียงประเภท ๑ ประเภทเดียว ประเภท ๒ หรือ
 ประเภทแต่งตั้งเป็นอันยกเลิกไป

โดยสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เลือกสมาชิกสภาผู้แทน
 ราษฎรหนึ่งนายขึ้นเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร และ
 ประธานคณะกรรมการราษฎรเลือกสมาชิกแห่งสภาผู้แทน
 ราษฎร ๑๔ นาย ด้วยความเห็นชอบของสภานั้นขึ้นเป็นคณะ
 กรรมการราษฎร

โดยคณะกรรมการราษฎรมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการ
 ให้เป็นไปตามที่ประสงค์ของสภาฯ (มาตรา ๒๘) เป็นผู้วาง
 โครงการและกำหนดนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน และรับ
 ผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร

โดยเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งคณะกรรมการราษฎรเป็นผู้แต่งตั้งในพระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (มาตรา ๓๕) เป็นผู้ปฏิบัตินโยบายบริหารราชการแผ่นดินเพื่อบรรลुวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่คณะกรรมการราษฎรโดยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรเป็นฝ่ายกำหนดขึ้น และเสนาบดีกระทรวงต่าง ๆ เป็นผู้รับผิดชอบต่อคณะกรรมการราษฎรในกิจการทั้งปวง (มาตรา ๓๑)

โดยศาล เป็นฝ่ายระงับข้อพิพาทให้เป็นไปตามกฎหมายที่ใช้อยู่ในขณะนั้น

ดังกล่าวนี้คือแบบบริหารราชการแผ่นดินตามธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นฉบับแรกที่ได้รับพระราชทานจากองค์พระมหากษัตริย์ ในขณะที่พระองค์ยังทรงพระราชอำนาจตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และนับแต่บัดนั้นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาหลายร้อยปี นับแต่สมัยสุโขทัยก็สิ้นสุดลง แต่พระองค์ยังทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม (ชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๗๕ ที่ระบุไว้ในมาตรา ๓, ๔, ๕, ๖ และ ๗ และรัฐธรรมนูญทุกฉบับรวมทั้งฉบับ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐ ที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่ประมวลฯ ทำให้สับสนไปเอง จะโดยเจตนาแฝงเร้นประการใดประมวลฯ ย่อมตระหนักแก้ไข

ตัวเองคืออยู่แล้วระหว่างคำว่า พระราชอำนาจและพระราช-
อภัยยศ

ทั้งๆที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ประมวลฯ อ้างถึง
ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า การอันใดเป็นพระราชอำนาจ
และการอันใดเป็นไปตามพระราชอภัยยศ และการอันใดที่
เป็นพระราชอำนาจ รัฐธรรมนูญก็ได้ระบุไว้ชัดเจนแล้วว่า
ให้เป็นไปตามเงื่อนไขของระบอบประชาธิปไตย อย่างเช่น
มาตรา ๒๑๓ ที่บัญญัติไว้ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่ง
พระราชอำนาจในการให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
ตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำ”

ดังที่ประมวลฯ ได้เขียนไว้ในหน้า ๗๔ - ๗๕ ว่าดังนี้

“พระราชอำนาจเฉพาะพระองค์นี้ยังคงมีตามกฎหมาย
รัฐธรรมนูญทุกฉบับที่ไม่ได้ก้าวล่วงไปถึงกับกำหนดขั้นตอน
การใช้พระราชอำนาจขึ้นมาใหม่ ทรงใช้พระราชอำนาจเหล่านี้
ไปตามพระราชอภัยยศอย่างแท้จริง คือ

“๑. พระราชอำนาจ ในการเลือก แต่งตั้ง ถอดถอน
องคมนตรีตามมาตรา ๑๒, ๑๓ และ ๑๖ แห่งรัฐธรรมนูญฯ
พ.ศ. ๒๕๔๐”

แต่ตามมาตรา ๑๒, ๑๓ และ ๑๖ ตามที่ประมวลฯ
อ้างถึงนั้นไม่มีคำว่าพระราชอำนาจปรากฏอยู่เลย มีแต่คำว่า
พระราชอภัยยศ ดังปรากฏข้อเท็จจริงในรัฐธรรมนูญฉบับที่
อ้างถึงว่าดังนี้

“มาตรา ๑๒ พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและทรงแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานองคมนตรีคนหนึ่งและองคมนตรีอื่นอีกไม่เกินสิบแปดคน ประกอบเป็นคณะองคมนตรี...

“มาตรา ๑๓ การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีหรือการให้องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย และ

“มาตรา ๑๖ องคมนตรีพ้นจากตำแหน่งเมื่อตาย ลาออก หรือมีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่ง”

ประมวลฯ บรรยายต่อไปว่า

“๒. พระราชอำนาจ แต่งตั้งหรือถอดถอนข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๗) ซึ่งเป็นตำแหน่งในราชสำนัก มีองคมนตรีท่านใดท่านหนึ่งเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการฯ”

แต่รัฐธรรมนูญและมาตราที่ประมวลอ้างถึงนั้นบัญญัติไว้ดังนี้

“มาตรา ๑๗ การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และสมุหราชองครักษ์ พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย”

คำว่า พระราชอำนาจ กับคำว่า พระราชอัธยาศัย ๒ คำนี้มีความหมายที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแห่งรัฐ

หรือระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยที่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยอมรับขององค์พระมหากษัตริย์ว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย ดังที่ ม.จ. วรรณไวทยากร วรวรรณ (ต่อมาได้เลื่อนฐานันดรศักดิ์เป็นพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกประพันธ์) ได้ทรงทักท้วงการใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมบางคำในรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับนั้นจะผ่านสภาผู้แทนราษฎรออกใช้บังคับ

กล่าวคือ ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ นั้น ทางรัฐบาลขณะนั้นได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี ม.จ. วรรณไวทยากร วรวรรณ ซึ่งในวงการเมืองเรียกกันว่า “ท่านวรรณ” ขณะนั้นทรงเป็นเจ้าของและที่ปรึกษาหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ได้ทรงวิจารณ์รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ลงในหน้าหนังสือพิมพ์ประชาชาติ มาตราต่อมาตรา ซึ่งต่อมา นายสิริ เปรมจิตต์ นักเขียนสารคดีอาวุโส อดีตเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ (ในสมัยที่ท่านวรรณมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ) ได้นำบทวิจารณ์นี้มารวมไว้ในหนังสือ “ประวัติรัฐธรรมนูญไทย” ที่ได้รวบรวมเขียนขึ้นเมื่อปี ๒๕๑๑

โดยที่ในมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญฉบับต้นร่างฉบับนั้นบัญญัติไว้ว่า

“มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร”

ท่านวรรณทรงวิจารณ์ว่า “หลักความ - ดี แล้ว” ส่วน “ถ้อยคำภาษาไทย” ท่านทรงมีความเห็นดังนี้

“พระราชอำนาจ ควรตัด พระราช ออกเสีย อำนาจ นิติบัญญัติเป็นอำนาจส่วนหนึ่งของอธิปไตยซึ่งมาจาก ประชาชาติหรือปวงชน เพราะฉะนั้นเป็นของประชาชาติหรือ ปวงชนตามพระธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราว ซึ่งใช้อยู่ในเวลานี้ ก็มีความชัดเจนอยู่ว่าอำนาจเหล่านี้เป็น ของประชาชน การที่ถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจ นั้นๆ เป็นการเหมาะสมแล้ว แต่ถ้าจะเรียกว่าพระราชอำนาจ เกรงว่าจะเป็นการถอยหลังไป ราชศัพท์ก็มีอยู่แล้วในคำว่า “ทรงใช้” ถ้าเติม “พระราช” เข้าไป อาจเกิดความเข้าใจผิด ในภาษาอังกฤษก็ไม่มี Royal Power”

และความเข้าใจผิดนี้อาจยังความเสื่อมเสียให้แก่ พระองค์ รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรจึงแก้ไขข้อความที่ถูก ทักท้วงนั้น โดยตัดคำว่า พระราช ออก เพราะคำว่า ทรงใช้ ก็เป็นคำราชาศัพท์อยู่แล้ว มาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม จึงบัญญัติไว้ว่า

“มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติ โดยคำแนะนำยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร”

ผมจะขอย้อนกลับไปถึง ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน สยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ และการปฏิบัติตาม

ธรรมนูญฉบับนั้น เพื่อให้เห็นถึงความสับสนในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการผลักดันอำนาจการปกครองแผ่นดิน ที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจอย่างล้นพ้นกลับมาเป็นของประชาชน ดังที่ตราไว้ในธรรมนูญฉบับนั้นว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย (มาตรา ๑) และด้วยความสุจริตใจของคณะราษฎรที่มีต่อประเทศชาติ แต่อ่อนประสพการณ์จึงไม่อาจนำพาการปฏิวัติไปถึงวัตถุประสงค์ คือ “ความสุข ความเจริญอย่างประเสริฐ ซึ่งเรียกกันเป็นศัพท์ว่า ศรีอาริยะ นั้น ก็จะมีบังเกิดแก่ราษฎรถ้วนหน้า” ได้ตามคำลงท้ายของแถลงการณ์ เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

กล่าวคือ ภายหลังที่ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฯ ได้ประกาศใช้แล้วในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารในนามของคณะราษฎร ได้แต่งตั้งผู้แทนราษฎรขึ้นจำนวน ๗๐ นาย ตามธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม มาตรา ๑๐ (ฉบับที่ ๑) ในจำนวน ๗๐ นายนี้เป็นบุคคลที่มาจากคนภายนอก “คณะราษฎร” ถึง ๓๕ ท่านที่เคยเป็นขุนนางผู้ใหญ่ในระบอบเก่า และใน ๓๕ ท่านนี้หลายท่านเป็นราชตระกูลและราชินิกุล

ส่วนสมาชิกแห่งคณะราษฎรที่ร่วมตายกันมาในการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนั้น ได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียง ๓๑ ท่าน คณะราษฎรผู้ทำการยึด

อำนาจในการปกครองจึงกลายเป็นเสียงข้างน้อยในสภาผู้แทนราษฎร นี่เป็นความอ่อนประสบการณ์และความผิดพลาดครั้งแรกของคณะราษฎรที่ไปแต่งตั้งบุคคลแห่งอำนาจเก่าเข้ามาร่วมงานปฎิวัติ เพียงแต่คิดว่าท่านเหล่านั้นเป็นคนดีมีความรู้และมีประสบการณ์ในกิจการบ้านเมืองมานาน

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ได้รับเลือกจากที่ประชุมให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร พร้อมกับที่หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ได้รับเลือกให้เป็นเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แต่ก็ทำหน้าที่อยู่เพียงวันเดียว (๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕) เพราะต้องมารับตำแหน่งกรรมการราษฎร โดยพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร ร่วมกับกรรมการอื่นๆ อีก ๑๔ ท่าน

ในการเสนอชื่อพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรครั้งนี้ ผู้ที่อยู่เบื้องหลังคือหลวงประดิษฐมนูธรรมหรือท่านปรีดี พนมยงค์ ด้วยว่าเป็นคนรู้จักคุ้นเคยกันมาก่อน เคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทั้งในด้านกฎหมายและด้านความเป็นอยู่ของบ้านเมือง และโดยเฉพาะท่านเป็นนักเรียนกฎหมายจากอังกฤษ มีความคิดที่ก้าวหน้าพอสมควรแห่งยุคสมัย ท่านปรีดีฯ คิดว่าคงจะร่วมมือกับคณะราษฎร นำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ ท่านจึงเสนอแนะให้พระยาพลพลพยุหเสนาหัวหน้าคณะราษฎรเสนอชื่อพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร

ซึ่งนับเป็นความผิดพลาดครั้งที่สองของคณะราษฎรที่เอา
คนนอกเข้ามาเป็นหัวหน้ารัฐบาล

ท่านปรีดีฯ ได้ยอมรับในความผิดพลาดครั้งนั้นใน
เวลาต่อมาว่า

“มันเป็นความผิดพลาดของผมเอง ที่หวังในความ
ก้าวหน้าของพระยามโนฯ เกินไปกว่าความเป็นจริง”

หลังจากที่ตั้งรัฐบาลแล้วก็ได้มีการตั้งคณะอนุกรรมการ
ขึ้นมาอีกชุดหนึ่ง โดยการเลือกตั้งของสภาฯ จำนวน ๗ ท่าน
เพื่อแก้ไขปรับปรุงธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว
พุทธศักราช ๒๔๗๕ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระ
ปกเกล้าฯ ให้เป็นฉบับถาวรต่อไป ต่อมาสภาฯ ได้แต่งตั้ง
เพิ่มขึ้นอีก ๒ ท่านเป็น ๙ ท่าน ดังรายนามต่อไปนี้

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา

๒. พระยาเทพวิฑูร

๓. พระยามานวราชเสวี

๔. พระยานิติศาสตรไพศาลย์

๕. พระยาปรีดานฤเบศร์

๖. หลวงประดิษฐมนูธรรม

๗. หลวงสินาดโยธารักษ์

๘. พระยาศรีวิสารวาจา

๙. พระยาราชวังสัน

ในจำนวนอนุกรรมการ ๕ ท่านนี้ มีหลวงประดิษฐมนูธรรมแต่เพียงผู้เดียวที่เป็นชาวคณะราษฎรอีก ๘ ท่านเป็นข้าราชการระดับสูงในระบอบเก่า ซึ่งนับเป็นความผิดพลาดของคณะราษฎรครั้งที่สามในช่วงเวลาเพียงวันที่ ๒๘ มิถุนายนวันเดียว

รัฐธรรมนูญฉบับถาวร ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ มีที่แตกต่างอย่างสำคัญกับธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ในหลักการของระบอบประชาธิปไตยที่บัญญัติไว้เป็นถ้อยคำภาษาไทยว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย มาเป็นคำบาลีว่า อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวสยาม

จากถ้อยคำและความหมายที่บอกไว้อย่างชัดเจนว่า อำนาจอสูงสุดของประเทศ (หรืออำนาจอธิปไตย) “เป็นของ” ราษฎรทั้งหลายมากลายเป็นอำนาจอธิปไตย (หรืออำนาจอสูงสุด) “มาจาก” ปวงชนชาวสยาม จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดนับแต่บัดนั้นจนถึงบัดนี้ว่า การเลือกตั้งคือหัวใจของระบอบประชาธิปไตย

ความจริงการเลือกตั้งเป็นแต่เพียงวิธีการอย่างหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย เช่นเดียวกับการฟังเสียงข้างมากที่เป็นวิธีการของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งระบอบเผด็จการก็ใช้วิธีการเลือกตั้งและฟังเสียงข้างมากเช่นกัน

ความแตกต่างระหว่างระบอบประชาธิปไตยกับระบอบเผด็จการจึงอยู่ที่อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดของประเทศว่าเป็นของใคร

ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดของประเทศเป็นของปวงชนหรือราษฎรทั้งหลาย แต่ในระบอบเผด็จการไม่ว่าจะเป็นเผด็จการทาส เผด็จการศักดินา หรือเผด็จการทุนนิยม อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดของแผ่นดินเป็นของคนกลุ่มหนึ่ง คือเป็นของกลุ่มเจ้าทาสในยุคทาส เป็นของกลุ่มเจ้าศักดินาในยุคศักดินา เป็นของกลุ่มเจ้าสมบัติหรือนายทุนในยุคทุนนิยม ดังปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ในเวลานี้

ด้วยเหตุนี้ท่านปรีดี พนมยงค์ จึงได้เสนอร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจ ทำให้อำนาจสูงสุดของประเทศหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของราษฎรทั้งหลายหรือปวงชน เพื่อบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร ดังที่ท่านกล่าวไว้ในหมวดที่ ๑ ของร่างเค้าโครงการนั้นตอนหนึ่งว่า “ในการทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ข้าพเจ้ามิได้ปรารถนาที่จะเปลี่ยนพระเจ้าแผ่นดินองค์เดียวมาเป็นหลายองค์ ซึ่งเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่เปลือกนอกเท่านั้น ข้าพเจ้ามุ่งต่อสาระสำคัญ (ของระบอบประชาธิปไตย - ผู้เขียน) คือบำรุงความสุขสมบูรณ์ของราษฎร”

แต่ความตั้งใจของท่านไม่บรรลุความสำเร็จ เพราะถูกขัดขวางจากอำนาจเก่าด้วยวิธีการต่าง ๆ ทั้งด้วยวิธีการอย่างซึ่งหน้าและอย่างแบบยล (น. กล, อุบาย) ซึ่งเริ่มต้นด้วยการเปลี่ยนถ้อยคำในรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ อันนำไปสู่ความแตกต่างในความหมาย ดังที่กล่าวแล้วข้างต้น

ความแบบยลของอำนาจเก่าในการทำลายคณะราษฎร เพื่อช่วงชิงอำนาจคืนมีกรณีใดบ้าง ผมจะขอยกมาให้เห็นสัก ๒ - ๓ เรื่องที่มีหลักฐานชัดเจน

จากคำพิพากษาศาลพิเศษ พุทธศักราช ๒๔๘๒ คดีกบฏ คดีแดงที่ ๑ - ๑๔/๒๔๘๒ เรื่องกบฏภายในพระราชอาณาจักร มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้มอบหมายให้หลวงประดิษฐฯ เป็นผู้ร่างโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ในการที่จะยกร่างโครงการเศรษฐกิจนั้น พระยามโนฯ พระยาราชวังสัน พระยาศรีวิสารวาท หลวงประดิษฐ์มนูธรรม ได้ปรึกษาหารือกันหลายครั้งหลายหน

“โดยหลวงประดิษฐ์ฯ เสนอว่า ในการที่จะบริหารราชการแผ่นดินนั้นจะต้องช่วยเหลือราษฎรในทางเศรษฐกิจเสียก่อน แต่ราษฎรของเราต้องการให้รัฐบาลเป็นผู้นำพระยามโนฯ พระยาศรีวิสารวาทและพระยาราชวังสัน ไม่ได้โต้แย้งและแสดงความพอใจในหลักการของหลวงประดิษฐ์ฯ ที่เสนอให้ทราบนั้น

“ต่อมาพระยามโนฯ ได้บอกหลวงประดิษฐ์ว่าพระปกเกล้าฯ ให้ไปเฝ้าพร้อมด้วยพระยาพหลฯ แล้วพระปกเกล้าฯ ได้รับสั่งถึงเศรษฐกิจของบ้านเมือง และถามถึงความเห็นของหลวงประดิษฐ์ฯ ว่ามีอะไรบ้าง ? หลวงประดิษฐ์ฯ ได้กราบทูลตามแนวที่ได้เคยปรึกษาหารือกับพระยามโนฯ พระยาศรีวิสารวาจาและพระยาราชวังสันมาก่อน พระปกเกล้าฯ รับสั่งชมเชยเห็นชอบด้วย และรับสั่งต่อไปว่าพระองค์ชอบแบบโซเซียลลิสม์ จึงรับสั่งให้หลวงประดิษฐ์ฯ ไปจัดการเขียนโครงการขึ้น

“ครั้งแรกหลวงประดิษฐ์ฯ ยังมิได้เขียนเค้าโครงการเศรษฐกิจ ต่อมาพระยามโนฯ ได้เร่งเร้าให้หลวงประดิษฐ์ฯ เขียน โดยอ้างว่าพระปกเกล้าฯ พอพระทัย หลวงประดิษฐ์ฯ จึงได้เขียนเค้าโครงการเศรษฐกิจขึ้น เหตุที่ยังไม่ได้เขียน เพราะมีงานร้อนที่สำคัญอยู่มาก เช่น ทำการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

“เมื่อร่างโครงการเศรษฐกิจเสร็จแล้ว ก็ได้จัดพิมพ์ขึ้นแจกจ่ายกันในหมู่ผู้ก่อการและคณะกรรมการราษฎร การที่แจกจ่ายผู้ก่อการนั้นก็เพื่อให้เขาไปอ่านก่อนว่าจะมีความเห็นชอบด้วยหรือไม่ การที่แจกจ่ายคณะกรรมการราษฎรก็เพราะเรื่องนี้จะต้องเข้าสู่ที่ประชุมคณะกรรมการราษฎร เพื่อให้โอกาสคณะกรรมการราษฎรได้อ่านเสียก่อน ถ้าไม่เห็นด้วยและมีเหตุผลดีกว่าก็ยอมตามความเห็นส่วนมากและขอแก้ไขได้

“เมื่อแจกไปแล้ว พระยามโนฯ ไม่เห็นด้วย อ้างว่าได้ไปเฝ้าพระปกเกล้าฯ มาแล้วไม่ทรงเห็นด้วย หลวงประดิษฐฯ ไม่เชื่อ จึงขอให้มีการประชุมทำนองกึ่งราชการเสียก่อน เพื่อที่จะอธิบายให้ที่ประชุมทราบ พระยามโนฯ ได้ขอร้องให้หม่อมเจ้าสกลวรรณกร วรวรรณ ซึ่งมีความรู้ในทางเศรษฐกิจเข้าร่วมด้วย ที่ประชุมยอม

“ผลของที่ประชุมมีความเห็นไม่ตรงกัน แยกออกเป็น ๒ ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วยกับเค้าโครงการเศรษฐกิจ อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย มีพระยาทรงสุรเดช พระยามโนปกรณนิติธาดา และพระยาศรีวิสารวาจา ต่อมาได้มีการประชุมเค้าโครงการเศรษฐกิจขึ้นในระหว่างผู้ก่อการอีก พระยาทรงสุรเดชและผู้ก่อการบางคนมีความเห็นแย้งกับเค้าโครงการเศรษฐกิจ และเรื่องนี้พระยาทรงสุรเดชได้ไปประชุมนายทหาร บอกว่าหลวงประดิษฐฯ เป็นคอมมิวนิสต์

“การประชุมเค้าโครงการเศรษฐกิจเป็นครั้งแรกนั้น อ้างเหตุผลว่าจะทำไปตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นไม่ได้ เมื่อได้โต้แย้งกันมากขึ้นจึงอ้างว่าเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์

“ก่อนร่างโครงการนี้ หลวงประดิษฐฯ ได้เข้าเฝ้าพระปกเกล้าฯ อยู่ ๒ ชั่วโมง ได้กราบทูลถึงโครงการที่จะร่างขึ้นโดยชัดแจ้ง พระปกเกล้าฯ มิได้รับสั่งว่าเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์

“เมื่อที่ประชุมส่วนมากไม่เห็นด้วยตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นแล้ว หลวงประดิษฐ์ฯ มิได้คิดที่จะดำเนินการตามเค้าโครงการเศรษฐกิจนั้นต่อไป และได้พูดในที่ประชุมว่า เมื่อไม่เห็นด้วยหลวงประดิษฐ์ฯ ก็จะขอลาออก

“เหตุการณ์ได้ปรากฏต่อไปว่า เค้าโครงการเศรษฐกิจที่หลวงประดิษฐ์ฯ ทำขึ้นนั้น เป็นอุบายของพระยามโนฯ และพวกให้กระทำการขึ้นแล้วไปถวายพระปกเกล้าฯ พระยามโนฯ ได้คัดเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ฯ เฉพาะที่ตนเห็นด้วย นำไปถวายพระปกเกล้าฯ ว่าเป็นร่างของพวกตน พร้อมกับร่างเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ฯ แล้วพระยามโนฯ กับพวกได้ทำพระราชวิจารณ์ตำหนิเค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐ์ฯ ว่าไม่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยและเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์ แล้วให้พระปกเกล้าฯ ลงพระนาม...”

ในที่สุดพระยามโนฯ กับพวกก็ทำรัฐประหาร เมื่อ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ ด้วยการปิดสภาฯ งดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา และปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ พร้อมกับเนรเทศท่านปรีดีฯ ออกนอกประเทศในวันที่ ๑๒ เมษายน ๒๔๗๖

คำพิพากษาศาลพิเศษที่อ้างแล้วข้างต้น ได้บรรยายไว้อีกตอนหนึ่งว่าดังนี้

“เมื่อปิดสภาฯ แล้ว ม.จ. วิบูลย์สวัสดิวงศ์ ได้มีหนังสือถึงพระยามโนฯ ๒ - ๓ คราว มีข้อความสำคัญว่า ขอให้สับเปลี่ยนผู้ก่อการบางตำแหน่งเสีย นอกจากนี้พระปกเกล้าฯ ยังมีหนังสือถึงพระยามโนฯ ตัดพ้อต่อว่าพระยามโนฯ ว่าทำอะไรไม่เด็ดขาด เป็นการตึงท่อนกลาง...”

ซึ่งก็เป็นการตึงท่อนกลางดังที่พระปกเกล้าฯ ทรงตัดพ้อต่อว่าพระยามโนฯ จริง เพราะในเวลาเพียง ๒ เดือนกับ ๑๕ วัน เท่านั้น คณะราษฎรภายใต้การนำของพระยาพหลฯ และหลวงพิบูลสงคราม ได้ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาล พระยามโนฯ กลับคืนมาในวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ และเชิญท่านปรีดีฯ กลับจากต่างประเทศ เข้าร่วมรัฐบาล ท่ามกลางความไม่พอใจของฝ่ายอำนาจเก่า จนกระทั่งก่อการกบฏขึ้นในอีก ๔ เดือนต่อมา คือกบฏ ๑๑ ตุลาคม ๒๔๗๖ ที่เรียกกันว่า “กบฏบวรเดช”

ในกรณีกบฏครั้งนั้น ศาลพิเศษได้บรรยายไว้ในคำพิพากษาที่อ้างแล้วข้างต้นอีกตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ก่อนเกิดกบฏ ๒๔๗๖ (กบฏบวรเดช) พระปกเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าวิบูลย์สวัสดิวงศ์ มาพูดทาบถามพระยาพหลฯ ว่าจะพระราชทานเงินให้พระยาพหลฯ ๒๐๐,๐๐๐ บาท แต่พระยาพหลฯ มาคิดว่า การที่จะพระราชทานคงต้องแลกเปลี่ยนอะไรสักอย่างหนึ่งในเรื่องการเมือง จึงไม่ยอมรับ” และอีกตอนหนึ่งคำพิพากษากล่าวว่า

“ส่วนพระปกเกล้าฯ ก่อนเกิดกบฏ พ.ศ. ๒๔๗๖ (กบฏ บวรเดช) เล็กน้อย ได้ความตามคำของพระยาอิสราธิราชเสวี นายพันตรีหมื่นรณภพพิชิต เจ้ากาวิละวงศ์ ณ เชียงใหม่ และ พระนรราชจ้านง พยานโจทก์ประกอบด้วยเอกสารว่า ได้ไป ประทับอยู่ ณ พระที่นั่งไกลกังวล พร้อมด้วยพระบรมวงศา-
นวงศ์ และข้าราชการสำคัญๆ หลายคนอยู่ที่หัวหินในระหว่าง นั้น พระปกเกล้าฯ ได้สั่งให้พระยาอิสราธิราชเสวี จ่ายเงินให้ แก่เจ้ากาวิละวงศ์ ๒ ครั้งเป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท เพื่อใช้ซื้อเสบียง และสิ่งของต่างๆ ไว้สำหรับใช้เมื่อคราวที่มีเหตุการณ์ฉุกเฉิน เจ้ากาวิละวงศ์ได้จัดซื้อข้าวและเครื่องกระป๋องไว้ นอกจากนี้ พระปกเกล้าฯ ได้ใช้ให้เจ้ากาวิละวงศ์ตัดถนนจากหัวหินถึงปาก ทวารฉายแดนพม่า เจ้ากาวิละวงศ์ยังได้เข้าเฝ้าพระปกเกล้าฯ อยู่เสมอ ตลอดจนเกิดกบฏขึ้น แสดงว่าพระปกเกล้าฯ รู้เห็น ในเหตุการณ์กบฏจึงเตรียมรับสถานการณ์ไว้ล่วงหน้า” อีก ตอนหนึ่งคำพิพากษาระบุว่า

“...นอกจากนี้ปรากฏหลักฐานทางทรัพย์สินฝ่าย พระมหากษัตริย์ พระปกเกล้าฯ ได้จ่ายเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท ให้แก่พระองค์เจ้าบวรเดช ซึ่งเข้าใจว่าเป็นค่าใช้จ่ายใน การกบฏครั้งนั้น...”

จากคำพิพากษาดังกล่าวนี้นี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความพยายามของอำนาจเก่าที่จะหมนกงล้อประวัติศาสตร์

ให้ทวนกระแสกลับไปสู่ยุคสมัยแห่งสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ลงหลุมฝังศพไปแล้วอีกครั้งหนึ่ง นับแต่ความพยายามของพระยามโนฯ กับพวกจนถึงกบฏบวรเดช และความพยายามเหล่านั้น คำพิพากษาระบุว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีส่วนร่วมอยู่ด้วย

ดังนั้น เมื่อพระองค์ได้ทรงทราบข่าวว่ารัฐบาลจะส่งรถไฟมาอัญเชิญเสด็จกลับพระนครในขณะที่เกิดกบฏขึ้นแล้วนั้น พระองค์กลับเสด็จหลีกหนีไปยังจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนทางภาคใต้ ติดต่อกับดินแดนมลายูของอังกฤษ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความหวาดระแวงภัยของพระองค์ เพราะพระองค์ย่อมตระหนักพระทัยในพฤติกรรมของพระองค์ดีอยู่แล้ว

ภายหลังที่รัฐบาลพระยาพหลฯ ปราบปรามฝ่ายกบฏราบคาบไปแล้ว ก็ได้พยายามกราบบังคมทูลขอให้เสด็จกลับสู่พระนคร เพื่อจะได้พระราชทานความเห็นในการเลือกสมาชิกประเภท ๒ ซึ่งจะถูกแต่งตั้งขึ้นภายหลังที่ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกประเภท ๑ ขึ้นแล้ว เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๖ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ แต่พระองค์ก็ยังคงรื้อรออยู่ ณ พระตำหนักเขาน้อยจังหวัดสงขลา เกือบ ๒ เดือน จึงได้เสด็จกลับถึงพระนครในวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๗๖ และในวันนั้นเอง ผู้แทนรัฐบาลก็ได้นำรายงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ที่คณะราษฎรเห็นชอบ

แล้วขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเข้าร่วมประชุมสภาผู้แทนราษฎรกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๑ ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๖ อันเป็นวันเปิดสมัยประชุมครั้งแรก

แต่ในตอนที่พระองค์ทรงสละราชสมบัติ พระองค์กลับตำหนิรัฐบาลในขณะนั้นในประเด็นนี้ ดังที่ประมวลฯ สรุปมาเขียนไว้ในหนังสือพระราชอำนาจว่า “...ในการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่าเป็นอำนาจในส่วนของพระองค์โดยแท้ แต่รัฐบาลเป็นผู้คัดเลือกเอา แล้วนำมาถวายให้ทรงลงพระนามในช่วงเวลาที่จำกัด ต้องทรงลงพระนามตามข้อเสนอของรัฐบาลเท่านั้น พระองค์ประสงค์จะให้ใช้วิธีการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน...”

ข้อเขียนของประมวลฯ ตอนนี้อยู่ ๓ ประเด็น ประเด็นแรกที่ว่า “การแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ ซึ่งพระองค์ทรงเห็นว่า เป็นอำนาจในส่วนของพระองค์โดยแท้” นั้น เป็นการสรุปเอาเองของประมวลฯ จะเป็นโดยจงใจหรือพลั้งเผลอผมไม่อาจทราบได้ แต่ที่แน่ ๆ นั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวท่านได้ทรงมอบอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจอิสระในแผ่นดินให้กับปวงชนชาวสยามนับแต่วันที่พระองค์ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ โน้นแล้ว

ก็แหละอำนาจทางนิติบัญญัตินั้นเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตย และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๑ ประกอบขึ้นเป็นสภาผู้แทนราษฎรซึ่งมีหน้าที่ทางนิติบัญญัติ

รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ จึงได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา ๒ ว่า “อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นโดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” และชัดเจนยิ่งขึ้นในมาตรา ๖ ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร”

รวมทั้งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (๒๕๔๐) ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๓ ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

จึงสรุปได้ว่าการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ไม่ใช่อำนาจในส่วนพระองค์ ซึ่งพระองค์ทรงเข้าพระทัยดี พระองค์จึงเพียงแต่ขอมีส่วนร่วมพิจารณาเลือกตัวบุคคลด้วยในระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อ ตามบทเฉพาะกาลแต่ประมวลฯ ดังหากที่พยายามแปลความหมายให้เป็นพระราชอำนาจส่วนพระองค์ ตามความในใจของประมวลฯ ที่มีต่อรัฐบาลทักษิณ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ นั้น คณะอนุกรรมการร่างฯ ได้ทำการติดต่อกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างใกล้ชิด ดังที่ประธานอนุกรรมการร่างฯ (พระยามโนฯ) ได้รายงานต่อสภาผู้แทนราษฎร ในสมัยประชุมครั้งที่ ๓๔/๒๔๗๕ (วิสามัญ) วันพุธที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๕ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญที่อนุกรรมการร่างฯ ร่างเสร็จแล้ว และเสนอเข้าสภาฯ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“อนึ่ง ข้าพเจ้าขอเสนอด้วยว่า ในการร่างพระธรรมนูญนี้ อนุกรรมการได้ทำการติดต่อกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตลอดเวลา จนอาจจะกล่าวได้ว่าร่วมมือกันทำข้อความตลอดในร่างที่เสนอมานี้ ได้ทูลเกล้าถวายและทรงเห็นชอบด้วยทุกประการแล้ว และที่กล่าวว่าทรงเห็นชอบนั้นไม่ใช่เพียงแต่ทรงเห็นชอบด้วยอย่างข้อความที่กราบบังคมทูลขึ้นไป ยิ่งกว่านั้น เป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก...”

ประเด็นที่สอง พระองค์ขอมีส่วนร่วมพิจารณาเลือกตัวบุคคลเข้ามาเป็นสมาชิกสภาฯ ประเภท ๒ ซึ่งรัฐบาลขณะนั้น คือรัฐบาล พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา ไม่ขัดข้อง และมีความเห็นร่วมกับพระองค์ โดยพระองค์ทรงพอพระทัยรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เป็นอย่างยิ่ง ดังที่พระยามโนฯ แถลงในสภาฯ ที่ยกมากล่าวแล้วข้างต้น

แต่พอถึงคราวแต่งตั้งสมาชิกสภาฯ ประเภท ๒ ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๖ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คือภายหลังกบฏวรเดช (๑๑ ตุลาคม ๒๔๗๖) ขณะนั้นพระองค์เสด็จลงไปประทับอยู่ที่ตำหนักเขาน้อย จังหวัดสงขลา ซึ่งรัฐบาลพยายามกราบบังคมทูลอัญเชิญเสด็จนิวัติพระนครเพื่อปรึกษาหารือการแต่งตั้งสมาชิกสภาฯ ประเภท ๒ และอื่นๆ แต่พระองค์ก็ยังไม่ทรงรีอไม่ยอมกลับ การปรึกษาหารือเรื่องการแต่งตั้งสมาชิกสภาฯ ประเภท ๒ ระหว่างพระองค์กับรัฐบาลจึงไม่มี

ประเด็นที่สาม สืบเนื่องมาจากประเด็นที่สอง คือ “รัฐบาลเป็นผู้คัดเลือก (สมาชิกสภาฯ ประเภท ๒) แล้วนำมาถวายให้ทรงลงพระนามในช่วงเวลาที่จำกัด” ในประเด็นนี้ท่านปรีดีฯ ได้ตอบในสภาผู้แทนราษฎร ในการประชุมสามัญสมัยที่ ๒ ครั้งที่ ๑๖/๒๔๗๗ วันพฤหัสบดีที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคมว่าดังนี้

“...ที่พระมหากษัตริย์ทรงรับสั่งว่า รัฐบาลได้นำรายชื่อสมาชิกประเภทที่ ๒ ไปทูลเกล้าฯ ถวายพระองค์ล่วงหน้า ๑๒ ชั่วโมงนั้น เรื่องนี้ข้าพเจ้ายังจำได้ว่า เวลานั้นเราก็คิได้ร้อนออกร้อนใจกันอยู่ที่ไม่เสด็จกลับ (จากตำหนักเขาน้อย สงขลา-ผู้เขียน) แล้วสภาฯ จะเปิดไม่ได้ (สภาฯ เปิด ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๖ - ผู้เขียน) และเมื่อเข้ามาเราก็พยายามเข้าเฝ้าโดยเร็วที่สุดที่จะเร็วได้ เพื่อให้ทรงตั้งและมีเวลาได้เพียง

พระองค์มาถึงในวันที่ ๕ เวลา ๑๐ หรือ ๑๑ นาฬิกาซึ่งเราไปรับที่ท่าราชวรดิษฐ์ และพระองค์ได้ทรงนัดให้ไปเฝ้าเวลาค่ำ”

ในค่ำวันที่ ๕ มกราคม ๒๔๗๖ รัฐบาลได้เข้าเฝ้าตามรับสั่งพร้อมร่างพระราชกฤษฎีกา ประกาศรายนามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย

ต่อร่างพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวนี้นี้ พระองค์ได้ทรงต่อว่าในเวลาต่อมา (ก่อนสละราชบัลลังก์) ว่า รัฐบาลเสนอไปในจำนวนเท่าที่สภาฯ พึงมี โดยไม่เปิดโอกาสให้พระองค์ได้เลือกเลย ในประเด็นนี้หลวงนิติปรีชา ผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร ได้ซักถามท่านปรีดีฯ ในสมัยที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ที่อ้างแล้วข้างต้นนั้นว่า

“ข้าพเจ้าขอเรียนถามหลวงประดิษฐฯ ดังต่อไปนี้ว่าทำไมเราจึงได้เสนอชื่อไปแต่เพียง ๗๘ ชื่อเท่านั้น จะตอบได้หรือไม่”

“หลวงประดิษฐ์มนูธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยกล่าวว่า ท่านย่อมทราบแล้วว่า ถ้าหากท่านจะอ่านตัวบท ว่าในขั้นต้นพระมหากษัตริย์ทรงประกาศพระราชกฤษฎีกาขึ้นตามรัฐธรรมนูญ ในการนั้นเราก็นำร่างกฤษฎีกาไปท่านก็คงทราบได้ดีว่า ในการร่างพระราชบัญญัติก็ไม่มีบทบัญญัติเพื่อเหลือเพื่อขาด สภาฯ ลงมติในร่างพระราชบัญญัติเท่าไรเราก็ทูลเกล้าฯ ถวายเท่านั้น เพราะฉะนั้นพระราชกฤษฎีกา

ก็เช่นเดียวกัน เราจะร่างพระราชกฤษฎีกาเพื่อเหลือเพื่อขาด
ทูลเกล้าฯ ได้อย่างไร”

ต่อประเด็นการแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒
นอกจากท่านปรีดีฯ จะได้ชี้แจงดังกล่าวแล้ว พ.อ. พระยาพหล-
พลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ก็ได้ชี้แจงต่อสภาฯ ในวันเดียวก
กันนั้นว่า

“ในระหว่างที่เกิดกบฏ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้
เสด็จฯ ไปประทับที่สงขลา รัฐบาลได้พยายามกราบบังคมทูล
ขอให้รีบทรงกลับสู่พระนคร เพื่อที่จะได้พระราชทานความเห็น
ในการเลือกสมาชิกประเภท ๒ แต่พระองค์ก็หาได้เสด็จ
กลับไม่ คงเสด็จกลับมาถึงกรุงเทพฯ ในวันที่ ๕ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งรุ่งขึ้นก็จะเริ่มการเปิดพิธีสภาผู้แทนราษฎร
รัฐบาลก็มีได้นิ่งนอนใจ จึงขอพระราชทานโอกาสให้ได้เข้าเฝ้า
เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายรายงานสมาชิกประเภท ๒ ก็ได้โปรดฯ
ให้เข้าเฝ้าได้ต่อเมื่อเวลาค่ำ และขณะที่เฝ้านี้เอง รัฐบาลได้
ทูลเกล้าฯ ถวายรายงานสมาชิกประเภท ๒ ซึ่งรัฐบาลได้คัดเลือก
จากข้าราชการสัญญาบัตรหรือเทียบสัญญาบัตร”

เกี่ยวกับการตั้งพรรคการเมืองหรือคณะการเมืองที่
ประมวลฯ ยกขึ้นมาพูด (หน้า ๓๕) อ้างถึงพระราชหัตถเลขา
ถึงนายกรัฐมนตรี (พระยามโนฯ-ผู้เขียน) นั้นเป็นความจริง

แต่เป็นความจริงเพียงท่อนเดียว ซึ่งตรงกันข้ามกับความจริงอีกท่อนหนึ่งในตอนที่พระองค์ท่านทรงสละราชสมบัติ ดังที่ปรากฏในสำเนาโทรเลขของพระองค์ท่าน ที่ส่งจากกรุงลอนดอนลงวันที่ ๒๕ มกราคม ๑๙๓๔ ถึงราชเลขานุการในพระองค์ที่กรุงเทพฯ เพื่อเสนอข้อความ (ในโทรเลข-ผู้เขียน) ดังต่อไปนี้ให้แก่นายกรัฐมนตรี (พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา-ผู้เขียน)

“ข้าพเจ้าชอบที่จะให้มีคณะพรรคการเมืองขึ้นจดหมายของข้าพเจ้าที่มีถึงพระยามโนฯ นั้น ได้เขียนไปในคราวที่รัฐบาลในครั้งกระนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น ข้าพเจ้าจึงแนะนำไปว่าถ้าคณะชาติไม่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งขึ้นแล้ว ก็ควรจะเลิกล้มคณะราษฎรเสียเหมือนกัน อันที่จริงอาจแก้ได้ว่า สำหรับการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรครั้งแรกนั้นไม่พึงประสงค์ที่จะให้มีคณะพรรคการเมือง ข้าพเจ้าเห็นว่า ณ บัดนี้ (๒๕ มกราคม ๒๔๗๗-ผู้เขียน) ถึงเวลาแล้วที่จะอนุญาตให้คณะพรรคการเมืองจัดตั้งขึ้นโดยเปิดเผย หากไม่แล้วก็คงจะจัดตั้งขึ้นโดยทางลับๆ และคงมีความประสงค์และความมุ่งหมายไปในทางเข้ายึดอำนาจโดยใช้กำลัง ในเมื่อวิธีการถูกต้องตามกฎหมายไม่มีทางที่จะเอามาใช้ได้เสียแล้ว ถ้าหากไม่อนุญาตให้มีหนทางอันถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อคัดค้านการกระทำของรัฐบาลเสียเลย จุดประสงค์ในอันที่จะ

มีการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญก็ยอมสูญหายไปหมดทีเดียว...”

ข้อความพระราชโทรเลขข้างบนนี้ ระบุว่ารัฐบาลไม่ยอมอนุญาตให้ตั้งคณะชาติ พระองค์จึงทรงแนะนำให้เลิกคณะราษฎรเสียด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อเขียนของประมวลฯ (หน้า ๓๕) แต่ก็สอดคล้องเพียงท่อนเดียว เพราะในพระราชโทรเลขฉบับนั้นพระองค์บอกมาอย่างชัดเจนว่า

“ข้าพเจ้าชอบที่จะให้มีคณะพรรคการเมืองขึ้น” แต่ประมวลฯ ก็ไม่ได้นำมาอ้าง ไม่ทราบว่าจะเป็นเพราะบ้องตันหรือมีเจตนา

เกี่ยวกับประเด็นที่พระปกเกล้าฯ ทรงอ้างมาว่ารัฐบาลในครั้งกระนั้นไม่ยอมอนุญาตให้คณะชาติตั้งขึ้น นั้น หลวงวิจิตรวาทการ (สมาชิกสภาฯ ประเภท ๒) ซึ่งเป็นตัวตั้งตัวเตีในการขออนุญาตจัดตั้งคณะชาติ ได้อภิปรายในที่ประชุมสภาฯ ในสมัยประชุมที่อ้างแล้วข้างต้น มีความตอนหนึ่งดังนี้

“... เรื่องการตั้งคณะชาติไม่ได้ทำอย่างสุ่มสี่สุ่มห้า ก่อนที่จะเริ่มตั้งคณะชาติ ข้าพเจ้าได้ปรึกษาหารือคุณหลวงประดิษฐ์ฯ ขอนี้ คุณหลวงประดิษฐ์ฯ จะเป็นพยานข้าพเจ้าเมื่อได้ปรึกษาแล้ว หลวงประดิษฐ์ฯ เป็นผู้มีความเห็นว่าคณะชาติควรได้ตั้งขึ้น แล้วต่อมาข้าพเจ้าได้ทราบว่า ได้มีการ

ประมุขผู้ก่อการ เสียขังมากเห็นว่าควรให้คณะชาติตั้งขึ้น
เมื่อเป็นเช่นนี้ ข้าพเจ้าจึงได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติ ไม่ใช่ว่าได้
ทำไปโดยหักหาญอย่างหนึ่งอย่างใดเลย และมีเหตุที่น่าจะเรียน
ให้ทราบว่ คณะราษฎรในเวลาที่ตั้งเป็นสมาคมขึ้นนั้น ไม่ได้
เลือกเจ้าคุณมโนฯ เป็นนายก กลับเลือก เจ้าคุณนิติศาสตร์ฯ
เป็นนายก เจ้าคุณมโนฯ จึงได้พยายามที่จะล้มคณะราษฎรเสีย
เมื่อข้าพเจ้าได้ยื่นคำขอตั้งคณะชาติไปแล้ว พระยามโนฯ
เรียกข้าพเจ้าไปบอกว่าเลิกคณะชาติเสียเถอะแล้วจะล้มคณะ
ราษฎรให้...” (ซึ่งก็เป็นความพยายามของอำนาจเก่าที่จะสลาย
คณะราษฎรนั่นเอง-ผู้เขียน)

ในหน้า ๔๐-๔๑ ของหนังสือพระราชอำนาจ ประมวลฯ
ยกขึ้นมาอ้างว่าเป็นพระราชดำรินั้น ความจริงก็คือ ข้อเรียก
ร้องของพระองค์ต่อรัฐบาลขณะนั้น ซึ่งในเวลานั้นพระองค์
ประทับอยู่ในประเทศอังกฤษ โดยทรงอ้างว่าเสด็จไปรักษา
พระเนตร ทั้งๆ ที่ก่อนหน้าจะเสด็จไปประเทศอังกฤษเมื่อ
วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๗๖ (หลังจากเสด็จกลับจากพระ
ตำหนักเขาน้อย สงขลาเพียง ๑ เดือน ๒ วัน) รัฐบาลได้
วิงวอนให้พระองค์ท่านประทับอยู่เป็นมิ่งขวัญของประชาชน
โดยจะเชื้อเชิญจักษุแพทย์ที่พระองค์ทรงพระประสงค์จาก
ประเทศอังกฤษมาถวายการรักษาในกรุงเทพฯ แต่พระองค์
ไม่ทรงยินยอม

การเสด็จออกนอกประเทศของพระองค์ในครั้งนั้น ในทางเปิดเผยเป็นที่รู้กันทั่วไปก็คือ เสด็จไปรักษาพระเนตรซึ่งก็เป็นข้อเท็จจริง แต่เป็นข้อเท็จจริงรอง ข้อเท็จจริงหลักก็คือ ทรงออกไปตั้งป้อมต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐบาลพระยาพหลฯ การตั้งป้อมนอกประเทศต่อสู้กับรัฐบาลครั้งนั้นพระองค์ทรงมีทางเลือกอยู่ ๒ ทาง ซึ่งพระองค์ทรงกำหนดขึ้นมาด้วยขัตติยมานะของพระองค์เอง

ทางหนึ่งคือถ้ารัฐบาลยอมคล้อยตามความประสงค์ของพระองค์ในทางการเมือง ในทุกกรณีที่พระองค์ทรงตั้งเงื่อนไข พระองค์ก็จะเสด็จกลับประเทศและทรงเป็นพระประมุขต่อไป แต่ถ้ารัฐบาลไม่ยอมตามพระประสงค์ของพระองค์ พระองค์จะทรงสละราชสมบัติ และพระองค์ก็ได้ทรงใช้กลยุทธสละราชสมบัติเป็นเครื่องมือต่อสู้กับรัฐบาลตั้งแต่วาระแรกจนถึงวาระสุดท้าย ดังพระราชโทรเลขของพระองค์ถึงผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ (กรมพระนริศฯ) เพื่อแจ้งให้รัฐบาลทราบ (หนังสือ ที่ ๖/๕๘ กรมเลขานุการในพระองค์ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๗๗) มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ฉันได้รับพระราชโทรเลขทรงปรารภถึงการทำงานอันได้ทรงปฏิบัติติดต่อกับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรตามเวลาที่ล่วงมาแล้ว สังเกตเห็นปรากฏแน่ในพระราชหฤทัยว่า รัฐบาลและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยมากรู้สึกแน่ใจว่า ไม่จำเป็น

จะต้องประนีประนอมต่อพระองค์ไม่ว่าในเรื่องใดๆ ดูที่จะขัดพระราชดำริเสียทุกอย่าง...”

“ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระองค์ไม่ควรจะดำรงราชสมบัติอยู่สืบไป เพราะไม่เป็นประโยชน์ที่จะปกป้องรักษาผู้ใดผู้หนึ่งได้เลยแล้ว จึงสมควรพระราชหฤทัย จะทรงสละราชสมบัติ...”

หลังจากที่รัฐบาลได้รับแจ้งพระราชดำริเช่นนั้นแล้ว จึงได้มีหนังสือ สำนักนายกรัฐมนตรี วังปารุสกวัน ที่ ก. ๗๐๑๗ / ๒๔๗๗ ลงวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๗๗ กราบบังคมทูลมีความตอนหนึ่งดังนี้

“...โดยที่ยังไม่ทราบเกล้าฯ ในพระราชประสงค์เป็นข้อๆ ประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง ถ้าหากจะมีโทรเลขหรือหนังสือไปมาเพื่อทำการชี้แจงและตกลงในข้อราชการที่กล่าวนั้น ก็เกรงด้วยเกล้าฯ ว่าจะกราบบังคมทูลชี้แจงข้อเท็จจริง และความคิดเห็นของคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยละเอียดละออ ให้เป็นที่พอพระราชหฤทัย ไม่ได้ดีกว่ากับที่จะได้กราบบังคมทูลพระกรุณาด้วยวาจา จึงตกลงเชิญเจ้าพระยาสิทธิธรรมาธิเบศ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และให้นายนาวาตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ รัฐมนตรีไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เพื่อกราบบังคมทูล ชี้แจงข้อเท็จจริงและความคิดเห็นของคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในข้อราชการต่างๆ ...”

แต่ ณ ที่นี้ผมจะไม่ยิบยอกเอาข้อเรียกร้องของพระองค์
ทุกข้อและข้อโต้ตอบระหว่างพระองค์กับรัฐบาลในรายละเอียด
มาอ้างอิง เพราะจะกลายเป็นหนังสือพระปกเกล้าฯ กับคณะ
ราษฎร อีกเล่มหนึ่งซึ่งผมเคยเขียนและพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว
(ผู้ที่สนใจในรายละเอียดหาอ่านได้จากหนังสือที่ผมเอ่ยชื่อถึง
ข้างต้น) ผมจะยกมาบางข้อตามที่ประมวลฯ อ้างถึงเท่านั้น

พระราชดำริประการแรกผมได้นำคำชี้แจงของรัฐบาล
มาอ้างแล้วข้างต้น พระราชดำริประการต่อมาประมวลฯ ได้
เขียนไว้ดังนี้

“ประการที่สอง ทรงมีพระราชดำริเห็นว่าสภาผู้แทน-
ราษฎรในขณะนั้น ยังมีได้เป็นผู้แทนของราษฎรอย่างแท้จริง
กรณีที่พระมหากษัตริย์ทรงยับยั้งร่างกฎหมายซึ่งจะต้องเป็น
เรื่องสำคัญและเกี่ยวข้องกับประชาชน ควรจะได้สอบถาม
ประชาชนหรือต้องใช้เสียงข้างมากถึง ๒ ใน ๓ หรือ ๓ ใน ๔
ของจำนวนสมาชิกสภาทั้งหมด หรือต้องยุบสภา”

ในประเด็นนี้ ตามคำขอครั้งหลังสุดระบุว่า เมื่อพระ-
มหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมา (มาตรา
๓๕) ให้สภาผู้แทนราษฎรต้องยุบไปเองโดย อัตโนวัติ
หมายถึงยุบตัวเอง **ไม่ต้องมีพระบรมราชโองการและผู้รับ
สนองพระบรมราชโองการ**

พ.อ. พระยาพลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี ได้ชี้แจง
ต่อสภาผู้แทนราษฎรในวันประชุมที่อ้างถึงข้างต้นว่า “การที่

จะให้สภาผู้แทนราษฎรต้องขบไปเอง โดยเหตุที่พระมหากษัตริย์ทรงทักท้วงพระราชบัญญัติฉบับใดลงมานั้น เห็นว่าตามระบอบรัฐธรรมนูญทำเช่นนั้นไม่ได้” (เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นของราษฎร ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖ ว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร)

ประมวลฯ ได้เสนอพระราชดำริประการที่สามว่า “ทรงมีพระราชดำริว่าการพระราชทานอภัยโทษ ควรให้สิทธิถวายฎีกาถึงพระองค์โดยตรง” และประมวลฯ ได้สรุปว่า

“พระราชดำริทั้ง ๓ ประการนี้ รัฐบาลไม่เห็นด้วย ไม่ได้รับการตอบกลับมาจากรัฐบาล จนในที่สุดพระองค์ทรงประกาศสละราชสมบัติ”

ซึ่งความจริง พระราชดำริหรือข้อเรียกร้องของพระองค์นั้นมีมากกว่าสามประการ แต่มีถึงสิบประการ และรัฐบาลได้ทำความกระจ่างกับพระองค์ทุกประการแล้ว โดยมีเจ้าพระยาศรัทธาธรรมาธิบดี และนายนาหวาตรีหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ซึ่งไปเข้าเฝ้าพระองค์ตามหนังสือกราบบังคมทูลที่กล่าวถึงข้างต้น เป็นสื่อกลางระหว่างพระองค์กับรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร

ในประเด็นเรื่องพระราชทานอภัยโทษ ประมวลฯ ยกมาเขียนเสมือนว่ารัฐบาลก็ดกกันไม่ให้สิทธิถวายฎีกาถึงพระองค์

ก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าทำไมจึงเขียนเช่นนั้น หรือว่าจะให้สอดคล้องกับชื่อหนังสือพระราชอำนาจโดยขาดสติยั้งคิด ทั้งๆ ที่โดยข้อเท็จจริงแล้ว ความขัดแย้งในประเด็นนี้เกี่ยวกับเงื่อนไขเวลา ดังคำชี้แจงของ พ.อ. พระยาพหลฯ นายกรัฐมนตรี ต่อสภาผู้แทนราษฎร ที่อ้างแล้วข้างต้น ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“...มีข้อแตกต่างอันสำคัญอยู่ที่คือ ตามพระราชประสงค์นั้น เมื่อทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขึ้นไปแล้วจะปฏิบัติตามคำพิพากษาไม่ได้เลย ไม่ว่าเวลาจะล่วงพ้นไปนานสักเท่าใด แต่ตามร่างมาตรานี้ (มาตรา ๒๖๓ แห่งประมวลวิธีพิจารณาความอาญา-ผู้เขียน) ได้กำหนดเวลาไว้ว่าถ้าไม่พระราชทานวินิจฉัยในฎีกา เมื่อล่วงพ้นกำหนดก็ถือเสมือนได้ทรงปฏิเสธไม่พระราชทานอภัยโทษ และปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ดังนี้ ปัญหาอยู่ที่ว่าจะควรกำหนดเวลาหรือไม่กำหนดเท่านั้น รัฐบาลเห็นควรกำหนดเวลา (แต่พระปกเกล้าฯ ไม่ต้องการให้กำหนดเวลา-ผู้เขียน) ถ้าเวลาในร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่พอ จะขยายให้ยาวออกไปอีกก็ได้...”

แต่อย่างไรก็ดี คำขอของพระองค์หรือที่ประมวลฯ เรียกว่าพระราชดำรินั้น โดยรวมแล้วก็เป็นดังคำอภิปรายของ ร.ต. สอน วงษ์โต ผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท อดีตชาวคณะ ร.ศ. ๑๓๐ (ที่ประมวลฯ ดูหมิ่นเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า

เป็นเรื่องส่วนตัว) ได้กล่าวในที่ประชุมสภาฯ ที่อ้างแล้วข้างต้น
ตอนหนึ่งดังนี้

“...สำหรับความเห็นของข้าพเจ้า เห็นว่าตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงทักท้วงมาโดยคำขอนั้น โดยส่วนมากถ้าจะพูดอ้างโดยความจริงแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ต้องการที่จะกลับประเทศสยาม นี่ข้าพเจ้าพูดโดยความจริงใจ คำขอชนิดนี้ขอชนิดที่ทรงไม่ต้องการที่จะกลับประเทศสยาม เพราะเหตุที่ข้อนี้ ถ้าหากว่าคณะรัฐมนตรีและผู้แทนราษฎรได้ให้ไปแล้ว ได้ให้โดยคำขอทุกข้อทุกกระทงแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นที่เปลี่ยนมา คณะราษฎรที่เปลี่ยนแปลงมานั้น แปลว่าไม่สมประสงค์เลย” และก็ดังที่ ร.ท. ทองคำ คล้ายโอภาส ผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรีอดีตชาวคณะ ร.ศ. ๑๓๐ กล่าวในที่ประชุมสภาฯ ในคราวเดียวกันนั้น มีความตอนหนึ่งดังนี้

“ในประเทศที่เขามีกษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ พลเมืองของเขาทุกคนมักจะรู้จักว่า เอะคิงแค้นคุณทักษิณ อะไรทุกอย่างที่พระองค์ต้องการ เขาปฏิบัติถวายพระองค์เอง พระองค์ไม่ต้องเดือดร้อน ทีนี้พระราชบันทึกของพระองค์ พระองค์ต้องการให้ประเทศเรามีการปกครองอย่างประชาธิปไตยอย่างประเทศอังกฤษแท้ๆ แต่พระองค์ก็บอกไว้ในนั้นเอง บอกแย้งในนั้นเองว่า จะให้ฉันทำอย่างพระเจ้าแผ่นดิน

อังกฤษไม่ได้ ที่การปกครองล่ก็จะเอาอย่างอังกฤษ แต่ไม่อยากจะเป็นอย่างพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ เพราะฉะนั้นก็เหลือที่จะทนทานเหมือนกัน”

ก่อนที่พระองค์จะทรงสละราชสมบัตินั้น พระองค์ได้เคยทรงปรารภมาหลายครั้งแล้ว และในพระราชบันทึกที่มีถึงรัฐบาลฉบับที่ ๒ พระองค์ทรงเปิดเผยความในพระราชหฤทัยในการสละราชสมบัติครั้งนั้น มีความตอนหนึ่งดังนี้ (หนังสือแถลงการณ์เรื่องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติ หน้า ๑๓๓-๑๓๔ โรงพิมพ์ยังหลี่ กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๔๗๘)

“...ภายหลังที่ฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ฉันได้เชิญพระยามโนฯ พระยาศรีวิสารวาจา พระยาพลฯ พระยาปริชาชลยุทธ และหลวงประดิษฐ์ มาพบที่วังสุโขทัย และได้ชี้แจงในคราวนั้นว่า ฉันได้กลับขึ้นมากรุงเทพฯ เพื่อจะช่วยให้การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นไปโดยเรียบร้อย แต่ฉันเห็นว่าถ้าฉันได้ลงนามในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสร็จแล้ว และรัฐธรรมนูญแบบใหม่ ได้ตั้งขึ้นโดยมั่นคงพอสมควรแล้ว ฉันเห็นว่าฉันได้ทำหน้าที่ของฉันบริบูรณ์แล้วและฉันจะลาออก ทั้งนี้เพราะฉันเล็งเห็นอยู่แล้วว่าถ้าจะอยู่ต่อไปอาจเป็นการลำบากและอาจเกิดความยุ่งยากต่างๆ ขึ้นได้ ตัวอย่างในพงศาวดารของโลกย่อมมีอยู่มากมาย และจะเห็นได้โดยชัดว่าไม่มีพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใดที่

ทรงอำนาจสมบูรณ์ญาสิทธิราชย์แล้วถูกลดอำนาจลง โดยการกบฏ ที่จะทรงดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์อยู่ได้ตลอดไป เพราะถึงแม้พระองค์จะทรงยินยอมโดยดีและไม่มีพระประสงค์ที่จะได้อำนาจสมบูรณ์กลับ ก็ยังต้องมีผู้อื่นที่ไม่พอใจในการเปลี่ยนแปลงนั้นคิดการที่จะเปลี่ยนให้กลับเป็นอย่างเดิมอยู่เสมอ และทำให้ระแวงสงสัยและบาดหมางกันระหว่างอำนาจที่เกิดขึ้นใหม่กับอำนาจเก่าที่ถูกล้มลง ผลสุดท้ายพระเจ้าแผ่นดินเหล่านั้นก็ต้องถูกปลงพระชนม์เสียบ้าง ต้องถูกอยู่ในที่คุมขังบ้าง หรืออย่างดีก็ต้องถูกเนรเทศไปเสียจากประเทศ ฉะนั้นก็ไม่มีออกเลยว่ามีรายใดที่จะเรียบร้อยอยู่ได้ตลอด”

หวังว่าพระราชบัณฑิตก ดังกล่าวข้างบนนี้ จะเป็นที่เตือนสติของ ผู้ทำตัวเป็นผู้ที่นิยมราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดี (Ultra Royalist) โดยเฉพาะข้อเขียนของ ประมวลฯ หน้า ๔๔ ในหัวข้อรัฐธรรมนูญ ๑๖ ฉบับมีความว่าดังนี้

“ผู้คนโดยทั่วๆ ไป ถูกชักนำให้เข้าใจว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือการปกครองที่พระมหากษัตริย์อยู่ใต้รัฐธรรมนูญ ก็เลยยกฐานะของรัฐธรรมนูญเหนือกว่าฐานะของพระมหากษัตริย์” ประมวลฯ อธิบายต่อไปว่า

“ความเข้าใจเช่นนี้เกิดจากรัฐธรรมนูญกำหนดว่า พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจอธิปไตยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และการใช้ถ้อยคำภาษาอังกฤษที่ว่า Constitutional Monarchy” แล้วประมวลฯ ก็ให้คำอธิบายต่อไปว่า

“ที่จริงแล้วพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของประเทศ”

ก็ใช่ ไม่มีใครเถียง พระองค์ทรงเป็นพระประมุขแห่งรัฐ ประมวลฯ อธิบายต่อไป

“ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้” นี้ก็ใช่เช่นกัน ดังที่มีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๘ ชัดเจนแล้วว่า “องค์พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้” ประมวลฯ ยังให้คำอธิบายต่อไป

“อยู่ในฐานะที่สูงกว่ารัฐธรรมนูญ” ก็ไม่รู้ว่าประมวลฯ คิดอย่างไร จึงเอาฐานะขององค์พระมหากษัตริย์ไปเปรียบเทียบกับฐานะของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎกติกาของการปกครองประเทศ (ที่ใครต่อใครเคยเหยียบย่ำและฉีกทิ้งกันมาแล้วหลายฉบับ นับแต่คณะรัฐประหาร ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ของจอมพล ผิน ชุณหะวัณ) ดังที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐) มาตรา ๓ ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้น

ทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งประมวลฯ เองก็ยอมรับในข้อความถัดไป จากข้อความที่ผมยกมาข้างต้นว่า

“เพียงแต่ว่าจะทรงใช้พระราชอำนาจใด ๆ ทางนิติ-บัญญัติ ทางบริหาร ทางตุลาการ ก็ให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ” ซึ่งก็สอดคล้องกับมาตรา ๘ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ผมยกมาข้างต้นนั้นแล้ว แต่ประมวลฯ ยังแสดงความเป็น Ultra Royalist ด้วยข้อความว่า

“ส่วนพระราชอำนาจอื่น ๆ ที่กฎหมายรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติไว้ก็ยังมีอีก โดยเฉพาะพระราชประเพณี ที่จะได้นำมากล่าวต่อไป”

นี่ประมวลฯ ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็แล้วแต่ ที่ทำความสับสนให้กับผู้อ่านในคำว่า พระราชอำนาจ กับ พระราชประเพณี เช่นเดียวกับคำว่า พระราชอัธยาศัย ให้ผู้อ่านสับสนมาแล้ว

พระราชอำนาจหมายถึง อำนาจอธิปไตย หรืออำนาจสูงสุดในแผ่นดิน ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงดำรงสืบมาแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดจุฬาโลกมหาราช องค์พระปฐมบรมราชจักรีวงศ์ ซึ่งปราบดาภิเษกขึ้นครองราชย์เมื่อ ๖ เมษายน ๒๓๒๕

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเป็นรัชทายาทพระองค์ที่ ๓ ขึ้นเสวยราชย์สืบพระราชอำนาจและราชสมบัติต่อมา ตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๔๖๘ และทรงดำรง

พระราชอำนาจตามระบอบสมบูรณาสิทธิราชย์ จนถึงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ จึงได้มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า

“โดยที่คณะราษฎรได้ขอร้องให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม เพื่อบ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และ

“โดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎร

“จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติไว้โดยมาตราต่อไปนี้” และมาตราต่อไปนี้มาตรา ๑ ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า

“อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย”

พระบรมราชโองการที่ผมนยกมาข้างบนนี้ ผมคัดมาจากธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ ดังที่ผมกล่าวถึงมาแล้วข้างต้น แต่ขอกล่าวซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันว่าองค์พระมหากษัตริย์ แห่งพระราชวงศ์จักรี ที่สืบพระราชอำนาจสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เหนือกฎหมายมาเป็นเวลา ๑๕๐ ปี นับแต่ ๖ เมษายน ๒๓๒๕ จนถึง ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎรให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม นับแต่บัดนั้นจนบัดนี้ แต่ประมวลฯ มาเขียนไปอีกทางหนึ่ง ซึ่งผู้ที่มีความจงรักภักดีที่แท้จริงลองพิจารณาเอาเองก็แล้วกัน

ประมวลฯ พุทธถึงรัฐธรรมนูญ ๑๖ ฉบับ โดยไม่นับ
 ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว (ฉบับ ๒๗
 มิถุนายน ๒๔๗๕) อันเป็นแม่บทของรัฐธรรมนูญฉบับ
 ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ และฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ก็
 ไม่ทราบว่าจะเพราะเหตุใดจึงไม่นับรวมเข้าไปด้วย หรือจะเป็น
 เพราะไม่มีคำว่ารัฐนาหน้า ก็เห็นจะไม่ใช่ เพราะธรรมนูญการ
 ปกครองของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ฉบับ ๒๘ มกราคม
 ๒๕๐๒ ประมวลก็ยังสงเคราะห์เข้าในรัฐธรรมนูญ ๑๖ ฉบับ
 หรือเป็นความพลั้งเผลอก็ไม่ทราบเหมือนกัน แต่ที่แน่ๆ ก็คือ
 ทำให้ประวัติศาสตร์รัฐธรรมนูญขาดตอนไปช่วงหนึ่ง และเป็น
 ช่วงที่สำคัญที่สุดในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ
 ผมจึงขอนำธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ฉบับ
 นั้นมานับรวมเข้าด้วยเป็น ๑๗ ฉบับ รวมทั้งฉบับปัจจุบัน
 (๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐)

รัฐธรรมนูญ ฉบับแรกมีชื่อเต็มว่า “พระราชบัญญัติ
 ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช
 ๒๔๗๕” ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่เปรียบเสมือนพินัยกรรมที่
 พระมหากษัตริย์ผู้ทรงอำนาจอธิปไตยในระบอบสมบูรณา-
 ญาสิทธิราชได้มอบอำนาจที่พระองค์ทรงอยู่ให้กับปวงชน
 ชาวสยาม ดังปรากฏอยู่ในมาตรา ๑ ของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นว่า
 อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย และ
 เป็นธรรมนูญหรือรัฐธรรมนูญฉบับเดียวใน ๑๗ ฉบับ ที่ไม่

ต้องมีผู้ใดลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพราะในขณะที่พระองค์ทรงลงพระนามมอบอำนาจสูงสุดของประเทศให้เป็นของราษฎรนั้น พระองค์ยังทรงพระราชอำนาจสมบูรณ์ตามอำนาจอธิปไตย ซึ่งพระองค์ยังทรงรับผิดชอบการกระทำทั้งหลายด้วยพระองค์เอง แต่หลังจากนั้น (๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕) การทรงใช้อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดของพระองค์ก็เป็นไปตามครรลองของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ คือต้องมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการหรือรับผิดชอบแทนพระองค์ ตามคติแบบอังกฤษที่ว่า The King can do no wrong

รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เป็นรัฐธรรมนูญที่สืบต่อจากรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่สร้างเงื่อนไขไว้ให้ว่า ชั่วคราวสภาผู้แทนราษฎรในเวลานั้นจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นจัดทำรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ดังที่ผมกล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ประมวลฯ มาเขียน ความเป็นมาของรัฐธรรมนูญให้สืบสนจะโดยเจตนาหรือไม่เจตนา ประมวลฯ ย่อมรู้อยู่แก่ใจ อย่างความเป็นมาของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ประมวลฯ เขียนไว้ว่า “เพราะข้าราชการทหารพลเรือนและอาณาประชาราษฎร์ ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานรัฐธรรมนูญเพื่อให้สยามราชอาณาจักรได้มีการปกครองตามวิสัยอารยประเทศ...”

ถ้าอ่านตามที่ประมวลฯ เขียนไว้นี้ ก็จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ในการพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ นั้น ก็เพราะข้าราชการ... ได้นำความกราบบังคมทูล พระกรุณาขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ ไซ้, ข้อความที่ประมวลเขียนนั้น ก็พระราชปรารภของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ แต่เป็นข้อความเพียงท่อนเดียวที่ประมวลฯ คัดลอกมา เพราะยังมีข้อความอีกท่อนหนึ่งที่มีเนื้อหาเชื่อมต่อกับข้อความเบื้องต้นว่าดังนี้

“จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามตามความประสงค์ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นการชั่วคราว”

ทั้งหมดนี้คือ พระราชปรารภของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ที่กล่าวอ้างความเป็นมาของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ว่าสืบต่อมาจากรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม ชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕

รัฐธรรมนูญฯ ฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ก็เช่นกัน เป็นรัฐธรรมนูญที่สืบต่อมาจากรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ (มาตรา ๖๓) ดังความบางตอนในพระราชปรารภของรัฐธรรมนูญฉบับนั้นว่าดังนี้

“...ต่อมานายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ปรารภกับนายควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรีว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนี้ พระมหากษัตริย์ ได้พระราชทานแก่ชนชาวไทยมาแล้วเป็นปีที่ ๑๔ ...ถึงเวลาแล้ว ที่ควรจะได้เลิกบทเฉพาะกาลอันมีอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น (บทเฉพาะกาล หมายถึงข้อกำหนดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เป็นเวลา ๑๐ ปี นับแต่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ต่อมาได้มีการแก้ไขบทเฉพาะกาลในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ยึดกำหนดเป็น ๒๐ ปี-ผู้เขียน) และปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (หมายถึงฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕-ผู้เขียน) นายกรัฐมนตรี จึงนำความนั้นปรึกษาหารือกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภทที่ ๒ พร้อมกับคณะผู้ก่อการขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ...

“จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ให้ตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับนี้ขึ้นไว้...”

จากพระราชปรารภของรัฐธรรมนูญฉบับนี้และจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ที่มีอยู่ ๕๘ มาตรา เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมที่ก้าวหน้าขึ้นระดับหนึ่งของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยระดับหนึ่งของคณะผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕

หรือคณะราษฎร ที่ไม่ยึดติดกับอำนาจ ทั้งๆ ที่มีสิทธิ์ที่จะกุมอำนาจต่อไปอีกถึง ๖ ปี คือถึงปี พ.ศ. ๒๔๙๕ แต่เมื่อสถานการณ์เหมาะสม (๒๔๘๕) คณะราษฎรก็ไม่ได้หวังอำนาจนั้นไว้

ดังที่ท่านปรีดี พนมยงค์ ได้กล่าวไว้ในสุนทรพจน์ของท่านเรื่อง “คณะราษฎรกับการอภิวัฒน์ประชาธิปไตย ๒๔ มิถุนายน” มีความตอนหนึ่งดังนี้

“เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยสมบูรณ์ ฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ซึ่งคณะราษฎรถือว่าได้ปฏิบัติหน้าที่สำเร็จตามที่แถลงไว้แก่ราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้ว คณะราษฎรถึงสลายตัว ผู้ก่อการหรือสมาชิกคณะราษฎรจึงได้แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพธุรกิจของตน คือส่วนหนึ่งไปประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง อีกส่วนหนึ่งสมัครใจรับใช้ชาติบ้านเมือง โดยสังกัดพรรคการเมืองต่างๆ ตามทัศนคติของแต่ละคน...”

ท่านปรีดีฯ ได้พูดถึงความเป็นมาของรัฐธรรมนูญทั้ง ๓ ฉบับดังกล่าวในการให้สัมภาษณ์นิตยสารตะวันใหม่ ในวันคล้ายวันเกิดครบรอบ ๘๐ ปีของท่านเมื่อ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๒๓ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ฉบับที่ ๑ ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินฉบับชั่วคราว ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ เป็นฉบับที่ถูกต้องสมบูรณ์ทั้งทางนิติบัญญัติและพฤตินัย เพราะธรรมนูญฉบับนี้พระบาทสมเด็จพระ

ปกเกล้าๆ ได้ลงพระปรมาภิไธยพระราชทานในขณะที่พระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์สมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งทรงเป็นตัวแทนโดยสมบูรณ์ของปวงชนชาวไทยที่จะทรงปฏิบัติอย่างใด ๆ ได้ โดยไม่ต้องมีบุคคลที่มีตำแหน่งโดยชอบด้วยกฎหมายลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

“ฉบับที่ ๒ รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญฉบับ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ จึงถูกต้องสมบูรณ์ทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย ส่วนบทเฉพาะกาลนั้นเป็นเรื่องของระยะหัวเลี้ยวหัวต่อในระยะ ๑๐ ปี (ต่อมาก็เป็น ๒๐ ปี แต่เมื่อใช้มาเพียง ๑๔ ปี ก็ยกเลิกบทเฉพาะกาล) แล้วก็จะเหลือแต่ตัวบทที่เป็นประชาธิปไตยอย่างครบถ้วน

“ฉบับที่ ๓ รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ได้บัญญัติขึ้นตามวิธีการที่บัญญัติไว้โดยรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นแม่บท รัฐธรรมนูญฉบับ ๙ พฤษภาคม ๒๔๘๕ จึงถูกต้องสมบูรณ์ และในสาระก็เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ เพราะได้ยกเลิกบทเฉพาะกาลที่ให้มีสมาชิกประเภทที่ ๒”

ดังที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญทั้ง ๓ ฉบับคือพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ ล้วนแต่สืบต่อกันมาตามวิถีทางที่ชอบธรรมของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย

เริ่มต้นด้วยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงมอบอำนาจอธิปไตยที่พระองค์ทรงมีสืบต่อมาตามราชประเพณีของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ให้แก่ปวงชนชาวสยามเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ ดังที่ปรากฏพระปรมาภิไธยเป็นหลักฐานอยู่ในเอกสารที่มีชื่อว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ นั้นแล้ว

นับแต่บัดนั้นระบอบการปกครองแผ่นดินสยามก็เปลี่ยนเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ และสืบต่อมาด้วยรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ และรัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕ จนถึงวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ได้เกิดรัฐประหารที่ปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยกำลังอาวุธ

จึงเป็นอันสิ้นสุดอำนาจปกครองและความรับผิดชอบของคณะราษฎรที่กุมอำนาจรัฐมาตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึง ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ รวมเป็นเวลา ๑๔ ปี โดยประมาณ และนับแต่นั้นมาอำนาจปกครองและความรับผิดชอบต่อ

บ้านเมืองก็ตกอยู่กับคณะต่างๆ ต่อมา พร้อมกับก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญ (ฉบับที่ ๔) ๕ พฤษภาคม ๒๔๕๐ และรวมทั้งรัฐธรรมนูญฉบับต่างๆ อีกหลายฉบับในเวลาต่อมาจนถึงฉบับปัจจุบัน (๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๐) ล้วนแต่เป็นผลผลิตของรัฐประหารปฏิวัติ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๕๐ ที่นำโดยจอมพล ผิน ชุณหะวัณ

การรัฐประหารที่ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงอำนาจรัฐครั้งนั้นหรือครั้งไหนๆ ที่เป็นมา ล้วนแต่มีสาเหตุมาจากความขัดแย้งกันภายในของสังคมนั่นเอง

กล่าวคือ ทุกสังคมนับแต่สังคมยุคทาส ยุคศักดินา และยุคทุนนิยมในปัจจุบัน มีความขัดแย้งดำรงอยู่ ๒ คู่ความขัดแย้งโดยหลักการ

คู่ขัดแย้งแรก คือความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง เพราะผู้ปกครองเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชนชั้นผู้กดขี่ขูดรีด ความขัดแย้งดังกล่าวนี้เป็นความขัดแย้งที่เป็นปฏิกิริยาที่ไม่อาจจะประนีประนอมกันได้ ท่านเมธีทางวิทยาศาสตร์สังคมจึงได้กล่าวไว้อย่างถูกต้องว่าประวัติศาสตร์อันยาวนานของมนุษยชาติที่ผ่านมา นับแต่ยุคทาสเป็นประวัติศาสตร์ของการต่อสู้ทางชนชั้น

ความขัดแย้งของคู่ขัดแย้งนี้ บางครั้งก็ปรากฏออกมาถึงเลือดถึงเนื้อและถึงชีวิต และถึงแม้ว่าจะปรากฏออกมาจนถึงเลือดถึงเนื้อและถึงชีวิตก็ตาม แต่ความขัดแย้งก็ยัง

ดำรงอยู่ และจะดำรงอยู่ตลอดไปตราบนานเท่าที่การดำรงอยู่ของชนชั้น ซึ่งรอคอยวันที่จะระเบิดออกมาเท่านั้น

ความขัดแย้งคู่นี้ วิทยาศาสตร์สังคมเรียกว่า ความขัดแย้งหลัก

ส่วนความขัดแย้งอีกคู่หนึ่ง คือ ความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองกับผู้ปกครอง เป็นความขัดแย้งกันในผลประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มผลประโยชน์ระหว่างผู้ปกครองด้วยกัน ดังเช่นความขัดแย้งระหว่างพรรคฝ่ายค้านกับพรรคฝ่ายรัฐบาลที่เป็นอยู่ในเวลานี้ ซึ่งต่างก็เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุนเจ้าสมบัติผู้กดขี่ขูดรีดด้วยกัน เพียงแต่คนละกลุ่มผลประโยชน์กันเท่านั้น วิทยาศาสตร์สังคมเรียกความขัดแย้งคู่นี้ว่า ความขัดแย้งรอง

จากความขัดแย้งใน ๒ คู่ขัดแย้งนี้ ที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองและหรือนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ดังที่เป็นมาในวิวัฒนาการของสังคม

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากความขัดแย้งหลัก จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่พระมหากษัตริย์มีอำนาจอย่างล้นพ้นไม่จำกัด (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบราชาธิปไตย ที่อำนาจพระมหากษัตริย์ถูกจำกัด (Limited Monarchy)

แต่การเปลี่ยนแปลงด้วยวิธีรัฐประหารของคณะรัฐประหาร หรือ รป. ที่มีจอมพล ผิน ชุณหะวัณ เป็นแกนนำ เมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ อันยังให้เกิดขึ้นซึ่งรัฐธรรมนูญ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ นั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งรอง ระหว่างผู้ปกครองเก่าที่สูญเสียอำนาจไปกับผู้ปกครองใหม่ที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนตามวิถีทางประชาธิปไตย และการเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมา ทั้งที่เรียกว่าคณะทหาร คณะปฏิวัติ คณะปฏิรูป และคณะ รสช. อันก่อให้เกิดรัฐธรรมนูญอีกหลายฉบับ ก็ล้วนแต่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งรอง คือความขัดแย้งในผลประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่มผลประโยชน์ด้วยกันทั้งนั้น

ดังนั้นเมื่อคณะต่าง ๆ เหล่านั้นได้ขึ้นครองอำนาจรัฐแล้ว ต่างก็กอบโกยโกนกินกันอย่างหน้าด้าน ๆ โดยไม่เห็นแก่น้ำลูกหลานทั้งปัจจุบันและอนาคต ที่จะถูกตราหน้าจากสังคมว่าชีวิตเลือดเนื้อของพวกเขาและความร่ำรวยของพวกเขาที่มีอยู่ มาจากการโกงชาติโกงแผ่นดินของพ่อแม่หรือปู่ย่าตายายของพวกเขานั่นเอง

รัฐธรรมนูญ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ที่ประมวลฯ อ้างว่า “เกิดจากประเทศชาติเกิดอยู่ในช่วงวิกฤติกาล ประชาชนขาดแคลนอาหาร...” นั้นเป็นการอ้างตามเหตุผลของรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ที่มีฉายาว่า “รัฐธรรมนูญไต้ตุ่ม” หรือ “รัฐธรรมนูญตุ่มแดง” ซึ่งนาวาเอกหลวงกาจสงคราม แกนนำอีกคนหนึ่ง

ของคณะรัฐประหารรับว่าเป็นผู้ร่างและเก็บซ่อนไว้ได้ดุ่มแดง ก่อนลงมือทำรัฐประหารในวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เมื่อทำรัฐประหารสำเร็จแล้วจึงนำรัฐธรรมนูญฉบับนั้น เข้าเฝ้าผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เพื่อลงพระนาม ในพระปรมาภิไธย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

ในเวลานั้นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์มีอยู่ ๒ ท่าน คือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร และพระยา-มานวราชเสวี ประกอบกับขึ้นเป็นคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ทรงเป็นประธาน และโดยมีข้อตกลงว่า “ในการลงนามเอกสารราชการนั้น ให้ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทั้งสองเป็นผู้ลงนาม”

หมายความว่า การลงนามเอกสารราชการนั้น ผู้สำเร็จราชการจะต้องลงนามทั้งคณะคือทั้ง ๒ ท่าน จึงจะสมบูรณ์ แต่รัฐธรรมนูญฉบับดุ่มแดง หรือฉบับ ๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ นั้น ผู้สำเร็จราชการเพียงท่านเดียวเป็นผู้ลงนาม คือกรมขุน-ชัยนาทนเรนทร ส่วนพระยามานวราชเสวี ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อีกท่านหนึ่งหาได้ร่วมลงนามด้วยไม่ แต่รัฐธรรมนูญฉบับนั้นกลับมามีผลใช้คำว่า “คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์” ไว้ในรทัตบนพระนาม กรมขุนชัยนาทนเรนทร ทั้งๆ ที่องค์ประธานท่านลงพระนามแต่เพียงท่านเดียว (ไม่ใช่คณะ)

ยิ่งกว่านั้นท่านผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม ที่คณะรัฐประหารอุปโลกน์ ขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นตำแหน่งนอกกฎหมายที่คณะรัฐประหารตั้งขึ้นเอง จึงไม่มีสิทธิ์ที่จะลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ (๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๐) จึงเป็นโมฆะอย่างชัดเจน รัฐบาลและรัฐธรรมนูญที่สืบท่อมาจากรัฐธรรมนูญ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ที่เป็นโมฆะดังกล่าวนี้ จะเป็นโมฆะไปด้วยหรือไม่ ก็คิดกันเอาเองก็แล้วกัน หรือว่าเมื่อได้อำนาจรัฐาธิปัตย์ แล้วก็แล้วกันไป

แต่ขบวนการ ๑ ตุลาคม ๒๔๙๑ ที่เคลื่อนไหวล้มล้างคณะรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ถือว่าขณะนั้นเป็นกบฏ แต่โซคร้ายถูกฝ่ายกบฏปราบเสียก่อนและกลับถูกกล่าวหาว่ากบฏ (กบฏเสนานิการ)

ขบวนการ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๒, ขบวนการ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๔ และขบวนการกู้ชาติ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๕ ต่างก็สืบท่อจิตใจรักชาติรักประชาธิปไตยของขบวนการ ๑ ตุลาคม ๒๔๙๑ แต่ก็ถูกฝ่ายกบฏ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ปราบปรามและถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏเช่นเดียวกัน (ที่เรียกกันว่ากบฏวังหลวง กบฏแมนฮัตตัน กบฏ ๑๐ พ.ย.)

ดังนั้น การก่อเกิดของรัฐธรรม ฉบับ ๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ที่ประมวลฯ อ้างว่า “เกิดจากประเทศชาติเกิดอยู่ใน

ช่วงวิกฤติกาล ประชาชนขาดแคลนอาหาร...” จึงไม่ตรงตามข้อเท็จจริง ตามข้อเท็จจริงบ่งบอกไว้อย่างชัดเจนว่า เกิดจากการรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ของคณะทหารกลุ่มหนึ่งทั้งในประจำการและนอกประจำการ โดยใช้กำลังทหารเข้าช่วงชิงอำนาจรัฐาธิปัตย์จากรัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ ที่สืบทอดกันมาอย่างชอบธรรม จากรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๓๕ ที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงพระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยในวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๓๕ (ในขณะที่พระองค์ยังทรงพระราชอำนาจอย่างล้นพ้นในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์)

จากกรณี ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ที่เป็นต้นแบบอันชั่วช้าบังอาจโค่นล้มรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยวิธีการนอกกติกาของระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ จึงได้ก่อให้เกิดคณะทหาร ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เดินตามรอยเท้าอันสกปรกนั้นและคณะอื่นๆ อีกหลายคณะในเวลาต่อมา ซึ่งจัดเป็นวงจรอุบาทว์ที่ประมวลาๆ อยากจะให้เกิดขึ้นอีกอย่างนั้นหรือ ? จึงได้เขียนเรียกร้องไว้ในหน้า ๑๗๕

ดังกล่าวแล้วว่ารัฐธรรมนูญฉบับ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ก่อเกิดขึ้นจากคณะรัฐประหาร ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

และการก่อเกิดของคณะรัฐประหารตามแถลงการณ์ก็อ้างว่าจะเข้ามาแก้ไขปัญหาของชาติบ้านเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีสวรรคตของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ที่ยังล่าช้า หาตัวผู้กระทำให้ผิดมาลงโทษไม่ได้ ดังแถลงการณ์ฉบับที่ ๑๗ ของคณะนั้น ลงวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ของกองบัญชาการทหารแห่งประเทศไทยว่าดังนี้

“ตามที่ร้องผู้บัญชาการทหารแห่งประเทศไทย (พลโท ผิน ชุณหะวัณ-ผู้เขียน) ได้ให้สัมภาษณ์แก่ผู้แทนหนังสือพิมพ์ เรื่องกรณีสวรรคตของพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขอันสูงสุดของปวงชนชาวไทยว่า พระองค์ได้ถูกลอบปลงพระชนม์นั้น คณะทหารได้รับหลักฐานต่างๆ ทั้งที่เป็นเอกสารและคำยืนยันของบุคคลไว้เป็นจำนวนมากแล้ว แต่เพื่อให้พระราชราษฎรผู้มันอยู่ในความจงรักภักดีในองค์พระประมุขแห่งชาติได้มีโอกาสแสดงความกตัญญูตเวที สอนองพระเดชพระคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศโดยทั่วกัน จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ผู้ใดมีหลักฐานอันจะเผยความสว่างเกี่ยวแก่กรณีสวรรคตเพิ่มเติมประการใด ขอได้โปรดนำมาแสดงแก่กองบัญชาการทหารแห่งประเทศไทย ซึ่งจะจัดเจ้าหน้าที่ไว้คอยต้อนรับทุกเวลา และหากต้องการความคุ้มครองป้องกันด้วยทางราชการก็จะได้จัดให้ตามความประสงค์ทุกประการ”

ดังกล่าวนี้นี้คือแถลงการณ์ของคณะรัฐประหารฉบับที่ ๑๗ แต่เพื่อให้ขลัง เพื่อความเชื่อถือของประชาชน จึงใช้ชื่อว่า

กองบัญชาการทหารแห่งประเทศไทย ซึ่งจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้บัญชาการและพลโทผิน ชุณหะวัณ เป็นรองผู้บัญชาการ และแถลงการณ์ดังกล่าวนี้ ออกมาภายหลังที่พลโท ผิน ชุณหะวัณ ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์เกี่ยวกับกรณีสวรรคต โดยสรุปว่ารัฐบาลเก่าทำคดีล่าช้าไม่จริงจัง จึงต้องทำรัฐประหาร ตั้งรัฐบาลใหม่ เพื่อสะสางคดีสวรรคตและแก้ไขปัญหาการครองชีพของประชาชนและปัญหาอื่นๆ

แต่โดยข้อเท็จจริงแล้ว หลังจากที่รัฐบาลถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้รับรายงานจาก “คณะกรรมการสอบสวนพฤติการณ์ในการที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จสวรรคต” เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๔๘๕ ในรายงานฉบับนั้นซึ่งมีประธานศาลฎีกา (พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์) เป็นประธานคณะกรรมการและมี นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นเลขานุการ ได้ให้ข้อสรุปไว้ในรายงานฉบับนั้นดังนี้

“อย่างไรก็ดี คณะกรรมการได้ประมวลสอบสวนเข้าทั้งหมดทั้งที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้สอบสวนไว้เดิม และที่ได้สอบสวนโดยเปิดเผยต่อหน้าประชาชน (โดยคณะกรรมการฯ ผู้เขียน) และเมื่อได้พิจารณาถึงคำพยานบุคคล วัตถุพยานและเหตุผลแวดล้อมกรณีต่างๆ ทุกแง่ทุกมุมโดยรอบด้านดังกล่าวมาแต่ต้นแล้ว คณะกรรมการเห็นว่าในกรณีอันจะพึงเป็นต้นเหตุให้พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเสด็จสวรรคตนั้น สำหรับกรณีอุบัติเหตุคณะกรรมการมองไม่เห็น

ทางว่าจะเป็นไปได้เลย ส่วนอีกสองกรณีคือ ถูกลอบปลงพระชนม์และทรงปลงพระชนม์เองนั้น การถูกลอบปลงพระชนม์ไม่มีหลักฐานและเหตุผลที่แน่นอนแสดงว่าเป็นไปได้ แต่ไม่สามารถที่จะตัดออกเสียโดยสิ้นเชิง เพราะว่ายังมีท่าทางของพระบรมศพค้ำอยู่ ส่วนในกรณีปลงพระชนม์เองนั้น ลักษณะบาดแผลแสดงว่าเป็นไปได้ แต่ไม่ปรากฏเหตุผลหรือหลักฐานอย่างใดว่าได้เป็นเช่นนั้นโดยแน่ชัด คณะกรรมการจึงไม่สามารถที่จะชี้ขาดว่าเป็นกรณีหนึ่งกรณีใดในสองกรณี ทั้งนี้เป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะดำเนินการสืบสวนและปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป”

ต่อความเห็นของคณะกรรมการฯ ดังกล่าว และการดำเนินการของรัฐบาล ถวัลย์ ชำรงนาवासวัสดิ์ ท่านปรีดีพนมยงค์ รัฐบุรุษ อาวุโส ซึ่งมีฐานะเป็นที่ปรึกษารัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ได้ให้รายละเอียดในการตอบสัมภาษณ์นายวิระโอสถานนท์ แห่งหนังสือพิมพ์มหาสารกฐร์ เกี่ยวกับการดำเนินการของรัฐบาลนั้นว่าดังนี้

“ผมทราบว่ารัฐบาลชำระฯ ได้นำเรื่องเสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ซึ่งมีกรมขุนชัยนาทฯ เป็นประธานพร้อมกันนั้น รัฐบาลได้ส่งเรื่องให้กรมตำรวจสืบสวนเอาตัวการที่แท้จริง ในการปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ ตำรวจที่ทำหน้าที่

สืบสวนได้เริ่มวิธีสืบสวนตามหลักการที่เคยทำกันมาในกรณีที่มีผู้ถูกลอบฆ่าตายว่า ในกรณีลอบปลงพระชนม์ รัชกาลที่ ๘ นั้น พระองค์ได้มีสาเหตุขัดแย้งกับผู้ใด ถึงขนาดที่ผู้นั้นต้องปลงพระชนม์ท่านแล้วสถาปนาตนเป็นราชวงศ์ใหม่ขึ้นตามประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในพระราชพงศาวดาร ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ปรากฏว่าเมื่อรัชกาลที่ ๘ สวรรคตแล้วรัฐบาลในสมัยนั้นได้อัญเชิญพระราชอนุชาขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๙ องค์ปัจจุบัน โดยความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ พนักงานสืบสวนจึงเห็นว่าสาเหตุแห่งการปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ มิใช่เพราะเหตุดังกล่าว พนักงานสืบสวนจึงสืบสวนถึงสาเหตุอื่นว่า มีผู้ใดบ้างที่ได้รับประโยชน์จากการที่ปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ ก็เห็นว่า มหาดเล็กที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่บางพวกการเมืองโฆษณาชวนเชื่อไว้ ก็มีใช่เป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการปลงพระชนม์รัชกาลที่ ๘ เลย ดังนั้นจึงสืบถึงบุคคลอื่นๆ ที่ได้รับประโยชน์จากการปลงพระชนม์นั้น ซึ่งก็มีการพุดซุบซิบกันว่าเป็นผู้นั้นผู้นี้ พนักงานสืบสวนจึงได้สอบปากคำของบางคนไว้ แต่ไม่สามารถเปิดเผยได้ในขณะนั้น

“เมื่อข่าวนี้ได้แพร่หลายออกไปก็ได้เกิดรัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ได้ร่วมมือกับคณะรัฐประหารทำขึ้น แล้วพรรคประชาธิปัตย์ได้เป็นรัฐบาลเมื่อ ๑๐ พ.ย. ๒๔๙๐ ครั้นแล้วรัฐบาลนี้ก็แต่งตั้งให้พระพิณิจชนคดี

พี่เขยของ ม.ร.ว. เสนีย์ และ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่ง
ออกจากราชการรับบำนาญไปแล้วนั้น กลับเข้ารับราชการทำ
หน้าที่สืบสวนกรณีสวรรคต ซึ่งได้สั่งจับนายเฉลียว ปทุมรส
นายจิต สิงหเสนี นายบุศย์ ปัทมศริน

จนในที่สุดทั้ง ๓ คน ก็ถูกฟ้องร้องและศาลได้พิพากษา
ประหารชีวิตทั้ง ๓ คน และทั้ง ๓ คนก็ถูกประหารชีวิตไป
แล้วตามคำพิพากษานั้นเมื่อ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๓

ต่อมาจอมพล ป. พิบูลสงคราม ผู้ซึ่งขณะนั้นดำรง
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ดำริจะให้รื้อฟื้นคดีสวรรคตขึ้นมา
พิจารณาใหม่ หลังจากที่ท่านได้ทราบข้อเท็จจริง เพื่อให้
ความเป็นธรรมแก่ผู้บริสุทธิ์ทั้ง ๓ คน รวมทั้งท่านปรีดีฯ ที่
ถูกใส่ร้ายว่าเป็นผู้วางแผนปลงพระชนม์และเรือเอก วัชรชัย
ชัยสิทธิเวช ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นมือปืน

แต่ตามกฎหมายไทยเมื่อคดีถึงที่สุดก็เป็นอันจบกัน
ท่านจึงปรึกษากับบางคนที่พอออกพระราชบัญญัติมารองรับ
การรื้อฟื้นคดีความที่ศาลพิพากษาถึงที่สุดแล้วขึ้นมาพิจารณา
ใหม่ ในกรณีที่โจทก์หรือจำเลยพบเอกสารหลักฐานใหม่

แต่ไม่ทันที่พระราชบัญญัติดังกล่าวนี้จะป็นรูปเป็นร่าง
ขึ้นมา ข่าวก็นำแพร่ออกไปเสียก่อน และเกิดรัฐประหาร ๑๖
กันยายน ๒๕๐๐ นำโดย จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ อันเป็น
ที่มาของรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๐ ตามที่

ประมวลฯ อ้างถึงไว้ในหนังสือพระราชอำนาจหน้า ๔๖ ของ
เขานั่นแหละ

จึงอาจกล่าวได้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งขณะ
รัฐประหาร ๘ พ.ย. ๒๔๙๐ อุปโลกน์ขึ้นเป็นหัวหน้าคณะ
ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีในรอบหลัง (๒๔๙๑) ด้วยกรณี
สวรรคตและท่านลงจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (๒๕๐๐) ก็
ด้วยกรณีสวรรคตเช่นเดียวกัน

เกี่ยวกับกรณีนี้ ท่านปรีดีฯ ซึ่งขณะนั้นท่านพำนักอยู่
ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้มีจดหมายถึงคุณสังข์ พัชโนทัย
คนสนิทใกล้ชิดคนหนึ่งของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ลง
วันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๙๕ มีความตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ผมเห็นว่าคุณบำเพ็ญกุศลอย่างแรงในการที่คุณได้แจ้ง
ให้ผมทราบถึงบันทึกที่คุณเผ่าย ได้สอบถามปากคำคุณเฉลียว
จิต บุศย์ ก่อนถูกยิงเป้า ที่ยืนยันว่าผู้บริสุทธิ์ทั้งสามรวม
ทั้งตัวผมมิได้มีส่วนพัวพันในกรณีสวรรคต...”

๕

พระราชสถานะ

ทั้ง ๆ ที่ประมวลฯ เขียนไว้ชัดเจนในหน้า ๖๐ เกี่ยวกับพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ตามระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญว่า “ทรงอยู่เหนือการเมือง” ไม่ทรงกระทำการใดทางการเมืองด้วยพระองค์เอง แม้แต่การใช้อำนาจอธิปไตยอันเป็นอำนาจทางการเมืองที่สูงที่สุด ที่ทรงใช้อำนาจนิตินบัญญัติทางรัฐสภา อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี และอำนาจตุลาการทางศาล

การทรงใช้อำนาจดังกล่าวนี้ ได้มีบทบัญญัติเอาไว้ว่าจะแจ้งในรัฐธรรมนูญ (ฉบับปัจจุบัน) มาตรา ๓ ที่ระบุไว้ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

ซึ่งก็หมายความว่าพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตย ภายใต้อำนาจหน้าที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ แต่ในหน้า ๕๐ ของหนังสือเล่มเดียวกัน ประมวลฯ กลับเขียนว่า

“...ฐานะของพระมหากษัตริย์ไทยมิได้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ดังที่เริ่มเกิดความเข้าใจผิดกันในการเมืองปัจจุบัน”

ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าใครหรือประมวลฯ กันแน่ ที่เริ่มเกิดความเข้าใจผิดกันในการเมืองปัจจุบัน

ประมวลฯ เขียนไว้ในหน้า ๖๐-๖๒ ในหัวข้อจอมทัพไทย หมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ซึ่งก็เขียนได้ถูกต้องตรงตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ที่ได้บัญญัติข้อความนี้ไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เป็นครั้งแรก และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันก็ได้บัญญัติข้อความนี้ไว้ในมาตรา ๑๐ เช่นเดียวกัน จะแตกต่างกันก็ในชื่อของประเทศ คือรัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ใช้ชื่อประเทศว่า สยาม จึงบัญญัติไว้ในมาตรา ๕ ว่า พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพสยาม

แต่ที่ประมวลเขียนนอกเหนือไปจากรัฐธรรมนูญปัจจุบันก็คือ ข้อความที่ว่า “พระองค์มีพระราชอำนาจบังคับบัญชา กำลังทหารให้ปฏิบัติการได้ด้วย” (หน้า ๖๗) ก็ไม่รู้ว่าประมวลฯ ระบายความในใจเขียนออกมาเพื่ออะไร ? ผมไม่ทราบ จึงเกินความรู้ความสามารถของผมนที่จะวิจารณ์ได้

แต่ก็มีรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่ถูกลบทิ้งไปแล้ว คือ ฉบับ ๒๓ มีนาคม ๒๕๑๑ บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง” ซึ่งก็เป็นการขยายความตำแหน่งจอมทัพไทยเท่านั้น ไม่ได้บ่งชี้ถึงความในใจของประมวลฯ ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า บังคับบัญชากำลังทหารให้ปฏิบัติการได้ด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อเรียกร้องของประมวลฯ ในหน้า ๑๓๕

โดยที่พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพ ซึ่งหมายถึงสุดยอดของกองทัพ แต่ระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ที่ถือคติตามอย่างอังกฤษว่า The King can do no wrong หรือ พระมหากษัตริย์ทรงทำอะไรไม่ผิด

ดังนั้นในการทรงใช้อำนาจที่เกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน จึงต้องมีผู้รับสนองพระบรมราชโองการ เป็นผู้รับผิดชอบ พระองค์จึงไม่เคยทรงใช้พระราชอำนาจเข้าไปบังคับบัญชากำลังทหารให้ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดเลย นอกจากให้คำแนะนำในสิ่งที่ดีงามและสร้างสรรค์ ซึ่งประมวลฯ เองก็ได้ยกเอาพระราชดำรัสของพระองค์ท่าน (หน้า ๖๕) ในการตอบคำถามผู้สื่อข่าว บี.บี.ซี. เกี่ยวกับการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ว่า

“ทรงรับสั่งว่า พระองค์มิได้ทรงแนะนำให้ต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ เพียงแต่ทรงแนะนำว่า ทำอย่างไรจะต่อสู้กับความยากจนของพสกนิกรของพระองค์ในกรุงและชนบท”

หรือแม้แต่กับเหตุการณ์ชายแดง ๓ จังหวัดภาคใต้ ที่มีการต่อสู้กันถึงเลือดถึงเนื้อและถึงชีวิตอยู่ในขณะนี้ (๒๕๔๘) พระองค์ผู้ทรงเปี่ยมไปด้วยพระเมตตาได้ทรงให้คำแนะนำแก่ผู้รับผิดชอบว่าจงแก้ปัญหาคด้วยความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา

ทั้งๆ ที่ประมวลฯ คัดลอกมาตรา ๗๒ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมาตีพิมพ์ไว้อย่างเด่นชัดว่า

“รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ (ตัวเน้นโดยประมวลฯ-ผู้เขียน) ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาของประเทศ”

แต่ประมวลฯ ก็ยังสรุปไว้ในย่อหน้าต่อมาตามแบบ Ultra Royalist ว่า

“สิ่งเหล่านี้ยืนยันให้เห็นทั้งโดยนิติราชประเพณี และรัฐธรรมนูญว่ากองทัพไทย (ตัวเน้นโดยประมวลฯ - ผู้เขียน) เป็นกองทัพแห่งพระมหากษัตริย์...”

เท่าที่เข้าใจกันมานับแต่เปลี่ยนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่าทหารของชาติกองทัพแห่งชาติ แต่ก็นั่นละชาตินี้ย่อมหมายถึงองค์พระมหากษัตริย์ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ และมาตราที่ประมวลฯ

ยกมาข้างต้นก็ระบุหน้าที่ของกำลังทหารไว้อย่างชัดเจนแล้ว เช่นกัน แต่ประมวลฯ ก็ยังเขียนแบบราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดีไปจนได้

แล้วประมวลฯ ยังเผยให้เห็นถึงความเป็นราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระราชาธิบดีต่อไปในหน้า ๗๐ ว่า

“... การแต่งตั้งแม่ทัพนายกอง (ซึ่งต้องทำเป็นประกาศพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายทหาร) รัฐบาลก็ควรจะทำหน้าที่ เพียงผู้ถวายคำแนะนำ ให้เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์และเป็นไปตามหลักปฏิบัติในกองทัพ...”

ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าประมวลฯ ต้องการอะไรจึงพยายามดึงองค์พระมหากษัตริย์ที่อยู่เหนือความขัดแย้ง เป็นมิ่งขวัญของกองทัพและคนไทยทั้งชาติให้มาสู่ความขัดแย้ง นี่แหละที่เขาเรียกว่าเห็นกงจักรเป็นดอกบัว เวรกรรมแท้ๆ

ประมวลฯ เขียนถึงท่านปรีดี พนมยงค์ มีความตอนหนึ่งว่า (หน้า ๖๘)

“ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เสร็จสิ้น หลวงพิบูลสงคราม (จอมพล ป. พิบูลสงคราม) แพ้มติสภาในการเสนอพระราชบัญญัติตั้งเมืองเพชรบูรณ์และพระราชบัญญัติตั้งพุทธมณฑล ต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ยังมีอำนาจทางทหาร เพราะดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด เตรียมยกกำลังทหารจากลพบุรี เพื่อมาจัดการกับสมาชิก

สภาผู้แทนราษฎรที่คว้ามติสภาฯ นายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในขณะนั้น ได้ลงนามแทนพระมหากษัตริย์ในการประกาศพระบรมราชโองการปลดจอมพล ป.ฯ ออกจากผู้บัญชาการทหารสูงสุด และยุบตำแหน่งนั้น...”

ข้อเขียนของประมวลฯ ที่ผมยกมานี้ มีความคลาดเคลื่อนทางประวัติศาสตร์ แม้จะไม่สำคัญเท่าใดนัก แต่เพื่อประโยชน์แห่งความถูกต้องทางประวัติศาสตร์และวิธีการดำเนินงานทางการเมืองอันงดงามของท่านปรีดีฯ ผมจึงขอลอกข้อเขียนของผมเรื่อง ชีวิตและงานของ ดร. ปรีดี พนมยงค์ และ เอกสารทางประวัติศาสตร์มาให้เห็นกันอย่างจะๆดังนี้

“ถึงแม้ว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม จะลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอันเป็นตำแหน่งทางการเมืองไปแล้วก็ตาม แต่อำนาจในทางทหารก็คงยังอยู่ในฐานะผู้บัญชาการทหารสูงสุด และตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกและแม่ทัพบกจึงทำให้เกรงกันว่าจอมพล ป.ฯ จะใช้อำนาจทางทหารเพื่อช่วงชิงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคืน และจากการแสดงออกของจอมพล ป.ฯ ขณะนั้น เช่น การไปเก็บตัวอยู่ที่ค่ายทหารลพบุรี ตลอดจนข่าวลือต่างๆ นานา ล้วนแต่เป็นการชี้ชัดว่าจอมพล ป.ฯ จะต้องกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

“ข้าวลือดั่งกล่าวนี้ทำให้นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้นสะดุ้งสะเทือนเหมือนกัน และอาจทำให้การบริหาร ราชการแผ่นดินเป็นไปด้วยความไม่เรียบร้อยได้ ท่านปรีดีฯ จึงพิจารณาวางแผนการตัดเชื้อเพลิงจอมพล ป.ฯ อย่างมีนวล ดังเช่นที่จอมพล ป.ฯ ได้เคยทำกับท่านมาแล้ว ในตอนที่ จะให้ท่านพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ตามคำขอร้องของญี่ปุ่น โดยยกย่องท่านขึ้นเป็นผู้สำเร็จ- ราชการแทนพระองค์ มาในคราวนี้ ท่านปรีดีฯ ได้ยกย่อง จอมพล ป.ฯ ขึ้นอยู่ในฐานะที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน แล้ว ประกาศพระบรมราชโองการยกเลิกตำแหน่งผู้บัญชาการ ทหารสูงสุดที่จอมพล ป.ฯ ดำรงอยู่ เป็นการปลดอำนาจ จอมพล ป.ฯ ไปในตัว และครั้งนี้แล้วก็ได้ตั้งตำแหน่งแม่ทัพ ไหญ่ขึ้นมาสวมแทน โดยพลเอก พจน์ พหลโยธิน (พระยา- พหลพลพยุหเสนา) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งนี้ ดังรายละเอียดที่ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๖๑ ตอนที่ ๕๒, ๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๗ ต่อไปนี้ (สะกดการันต์ตามยุคสมัยนั้น)

ประกาศ

แต่งตั้งที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗

ปรีดี พนมยงค์

โดยที่ซึ่งพระราชดำริว่า จอมพล แปลก พิบูลสงคราม
ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามวิถีทางแห่งรั-
ชมณูญแล้วนั้น ได้กระทำความดีความชอบต่อแผ่นดินไว้
หลายประการ สมควรแต่งตั้งไว้ในตำแหน่งอันมีเกียรติ

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว จึงให้ประกาศแต่งตั้งจอมพล แปลก พิบูลสงคราม
เป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗

เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

และในราชกิจจานุเบกษาเล่มเดียวกัน ตอนและวันที่
เดือน พ.ศ. เดียวกัน ได้มีพระบรมราชโองการยุบเลิกตำแหน่ง
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดดังนี้

ประกาศ

ยุบเลิกตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด
และรองผู้บัญชาการทหารสูงสุด
และแต่งตั้งแม่ทัพไทยและรองแม่ทัพไทย
ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗)
ปรีดี พนมยงค์

โดยที่ซึ่งพระราชดำหริว่า สมควรจัดระเบียบการ
บังคับบัญชาราชการทหารให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง
กฏอัยการศึก พุทธศักราช ๒๔๕๗ และแต่งตั้งแม่ทัพไทย
และรองแม่ทัพไทยขึ้น

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธย
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้ประกาศยุบเลิกตำแหน่ง
ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและรองผู้บัญชาการทหารสูงสุดเสีย
และแต่งตั้งให้

๑. พลเอก พจน์ พลโยธิน (พระยาพหลพลพยุห-
เสนา) เป็นแม่ทัพไทย มีอำนาจสิทธิ์ขาดบังคับบัญชา
แม่ทัพบก แม่ทัพเรือ และแม่ทัพอากาศ

๒. พลโท ชิด มั่นสิลป สีนาดโยธารักษ์ เป็นรอง
แม่ทัพไทย ส่วนหน่วยราชการที่สังกัดขึ้นในบังคับบัญชา
ของผู้บัญชาการทหารสูงสุด ให้โอนไปขึ้นอยู่ในบังคับบ้น
ชาของแม่ทัพไทยต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗
เป็นปีที่ ๑๑ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ควง อภัยวงศ์

นายกรัฐมนตรี

จึงเป็นอันว่าจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่ง
 ผู้บัญชาการทหารสูงสุดโดยไม่ใช้ถูกปลดออกจากตำแหน่ง
 ดังที่ประมวลฯ เข้าใจ แต่โดยถูกยุบเลิกตำแหน่ง จึงทำ
 ให้จอมพล ป.ฯ ที่อยู่ในตำแหน่งนั้นต้องถูกยุบเลิกไปด้วย
 โดยอัตโนมัติ และก็โดยวิธีการเดียวกันนี้ คณะรัฐประหาร ๘
 พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ยกเลิกตำแหน่งผู้ประศาสน์การมหา-
 วิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองที่ท่านปรีดีฯ ดำรงอยู่
 ด้วยการเปลี่ยนชื่อมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ
 การเมือง เป็น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีอธิการบดีเป็น
 ประธานของมหาวิทยาลัย จึงทำให้ตำแหน่งผู้ประศาสน์การ
 ที่ท่านปรีดีฯ ดำรงอยู่ถูกยกเลิกไปด้วยโดยอัตโนมัติ พร้อม
 กับชื่อของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

เมื่อพูดถึงพระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพ
 ไทย มีเรื่องที่จะเล่าให้ฟังถึงความจงรักภักดีของท่านปรีดีฯ
 ที่รักและเทิดทูน พระเกียรติขององค์พระมหากษัตริย์ยิ่งชีวิต

กล่าวคือในกลางเดือนกุมภาพันธ์ ๒๔๘๖ จอมพล ป.
 พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ขึ้นใบลาออกจากตำแหน่ง
 ไปยังประธานผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ คือพระองค์เจ้า
 อาทิตยทิพอาภา และหลังจากพระองค์เจ้าอาทิตยฯ ทรง
 พิจารณาแล้ว ก็ได้ส่งไปให้ท่านปรีดีฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็น
 ผู้สำเร็จราชการอีกท่านหนึ่งพิจารณา เมื่อท่านปรีดีฯ พิจารณา

เห็นว่าถูกต้องตามระเบียบทางราชการแล้ว ท่านจึงเขียนความเห็นในบันทึกหน้าปกใบลานนั้นว่า “ใบลานนั้นถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว อนุมัติให้ลาออกได้” แล้วท่านก็ลงนามไว้ตอนล่างทิ้งที่ว่างตอนบนไว้เพื่อให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ทรงลงพระนาม และพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ก็ทรงลงพระนามในที่ว่างไว้ให้นั้น จึงเป็นอันว่าจอมพล ป.ฯ ได้รับอนุมัติให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมบูรณ์แล้ว

ท่านปรีดีฯ ได้เขียนเล่าเหตุการณ์ในตอนนั้นไว้ตอนหนึ่งว่าดังนี้

“ข้าพเจ้าจึงเชิญนายทวี บุญเกตุ ซึ่งขณะนั้นเป็นรัฐมนตรีและเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมาถามว่า จอมพล ป.ฯ จะจัดการปรับปรุงรัฐบาลอย่างไรหรือ ก็ได้รับตอบว่า คงจะจัดการปรับปรุงรัฐบาลและตามหาตัวจอมพล ป.ฯ ก็ยังไม่พบ แต่เมื่อคณะผู้สำเร็จราชการฯ ส่งคำอนุมัติใบลาออกของจอมพล ป.ฯ แล้ว สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ซึ่งบังคับบัญชากรมโฆษณาการอยู่ด้วย ก็ได้ให้วิทยุของกรมนั้นประกาศการลาออกของจอมพล ป.ฯ”

การลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป.ฯ ครั้งนั้น เป็นการลาแบบลองเชิงว่า คณะผู้สำเร็จราชการฯ จะกล้าเซ็นอนุมัติให้ท่านลาออกหรือไม่ ? หรือว่ามากลัใจไม่ลาออกภายหลังที่ได้ยินวิทยุของกรมโฆษณาการประกาศการลาออกของท่านออกอากาศไปแล้ว ท่านจึงส่งนายทหารใกล้ชิดติดตาม

จำนวนหนึ่งไปขอใบลาออกคืนจากพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ท่านปรีดีฯ ได้เขียนเล่าเหตุการณ์ตอนนั้นต่อไปว่า

“ครั้นแล้วได้มีนายทหารจำนวนหนึ่งไปเฝ้าพระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ซึ่งท่านผู้นี้ประทับอยู่ขณะนั้น ขอให้จัดการเอาใบลาคืนให้จอมพล ป.ฯ เป็นธรรมดาที่พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ เห็นอาการของนายทหารเหล่านั้น จึงตกพระทัย เพราะไม่ทรงสามารถเอาใบลาคืนให้จอมพล ป.ฯ ได้ ฉะนั้นพระองค์พร้อมด้วยหม่อมกอบแก้วชายา ได้มาที่ทำเนียบที่ข้าพเจ้าอาศัยอยู่ ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำใกล้ท่าช้างวังหน้า ขออาศัยค้างคืนที่ทำเนียบ ข้าพเจ้าจึงขอให้เพื่อนทหารเรือช่วยอารักขาข้าพเจ้าด้วย เพื่อทหารเรือได้ส่งเรือยามฝั่งในบังคับบัญชาของ ร.อ. วัชรชัย ชัยสิทธิเวช รน. มาจอดที่หน้าทำเนียบของข้าพเจ้า...”

เหตุการณ์ครั้งนั้นก็ผ่านพ้นไปไม่มีอะไรเกิดขึ้น และจอมพล ป.ฯ ก็คงอยู่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป เพียงแต่โยนความรับผิดชอบไปให้กรมโฆษณาการว่าออกข่าวคลาดเคลื่อน แต่เรื่องยังไม่จบแค่นั้น เพราะจอมพล ป.ฯ ยังผูกใจเจ็บแค้นสองผู้สำเร็จราชการฯ ที่อนุมัติให้ท่านลาออกอย่างไม่เกรงใจ

ในฐานะที่ท่านมีศทางทหารเป็นจอมพลของสามเหล่าทัพ และโดยตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด ซึ่งมี

กฎหมายพิเศษออกมารองรับให้มีอำนาจหน้าที่เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนทุกระดับ

โดยอาศัยยศและตำแหน่งดังกล่าวนี้ ท่านได้มีคำสั่งพิเศษเรียกให้พระองค์เจ้าอาทิตย์ ทิพอาภา และท่านปรีดิพนมยงค์ ไปรายงานตัวต่อผู้บัญชาการทหารสูงสุด พระองค์เจ้าอาทิตย์ฯ ก็ได้ไปรายงานตัวตามคำสั่งนั้น ซึ่งก็คงจะสร้างความพอใจให้กับจอมพล ป.ฯ ตามสมควร

ส่วนท่านปรีดีฯ ท่านไม่ยอมไปตามคำสั่งนั้น และบอกกับรัฐมนตรีบางท่านให้ไปบอกจอมพล ป.ฯ ว่า ท่านดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ที่ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพสยาม ท่านจึงไม่อาจจะปฏิบัติตามคำสั่งให้ไปรายงานตัวนั้นได้ เพราะถ้าท่านทำเช่นนั้นก็เท่ากับว่าเป็นการหมิ่นเกียรติจอมทัพ ท่านบอกว่าท่านทำไม่ได้และจะไม่ยอมทำไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น และแล้วจอมพล ป.ฯ ท่านก็รามือไปเองในที่สุด เพราะลึกๆ แล้วจอมพล ป.ฯ ก็เป็นคนพึงเหตุผลอยู่เหมือนกัน

๕

พระราชอำนาจตามกฎหมาย

คงจะเป็นเพราะประมวลฯ มีความใส่ใจในพระราชอำนาจอยู่หรืออย่างไรไม่ทราบได้ จึงชอบใช้คำพระราชอำนาจ ทั้งๆ ที่รัฐธรรมนูญเขียนไว้ว่าพระราชอัยยศัย แต่ประมวลฯ กลับใช้คำว่าพระราชอำนาจ อย่างในหน้า ๗๔ ประมวลฯ เขียนไว้ดังนี้

“๑. พระราชอำนาจในการเลือก แต่งตั้ง ถอดถอน องคมนตรีตามมาตรา ๑๒, ๑๓, ๑๔ และ ๑๖ แห่ง รัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. ๒๕๔๐...”

แต่เมื่อผมหยิบรัฐธรรมนูญที่ประมวลฯ อ้างถึงและพลิกไปดูในมาตราที่ประมวลฯ ระบุ ก็ไม่พบกับคำว่าพระราชอำนาจ พบแต่คำว่าพระราชอัยยศัย

มาตรา ๑๒ ว่าด้วยการเลือกและตั้งองคมนตรีและ
มาตรา ๑๖ ว่าด้วยองคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ส่วนมาตรา ๑๓
บัญญัติไว้ว่า “การเลือกและแต่งตั้งองคมนตรีหรือการให้
องคมนตรีพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย”
และรวมทั้งมาตรา ๑๗ ที่บัญญัติไว้ว่า

“การแต่งตั้งและการให้ข้าราชการในพระองค์และ
สมุหราชองครักษ์พ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามพระราช-
อัธยาศัย” แต่ประมวลฯ ระบุไว้ในข้อ ๒ หน้า ๗๕ ว่า

“๒. พระราชอำนาจแต่งตั้งหรือถอดถอนข้าราชการ
ในพระองค์และสมุหราชองครักษ์ (รัฐธรรมนูญฯ มาตรา
๑๗)...”

ทั้งๆ ที่รัฐธรรมนูญในมาตรา ๑๗ ที่ประมวลฯ อ้างถึง
นั้นใช้คำว่า “ให้เป็นไปตามพระราชอัธยาศัย” ดังที่ผมยก
มากล่าวแล้ว แต่ประมวลฯ ก็ยังเขียนเป็นเงื่อนไขให้เป็นพระ
ราชอำนาจตามหัวข้อที่ตั้งไว้ ผมจึงขอยกเอาพระวิจารณ์
ของท่านวรรณฯ ที่ผมยกมากล่าวถึงแล้วข้างต้น มากล่าวซ้ำ
อีกครั้งหนึ่งดังนี้ คือรัฐธรรมนูญฉบับ (ร่าง) ๑๐ ธันวาคม
๒๔๗๕ มาตรา ๖ บัญญัติไว้ว่า

“พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจนิติบัญญัติ
โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร”

ท่านวรรณฯ ทรงวิจารณ์ว่า

หลักความ-ดีแล้ว

ถ้อยคำภาษาไทย

“พระราชอำนาจ” ควรตัด “พระราช” ออกเสีย เพราะอำนาจนิติบัญญัติเป็นอำนาจส่วนหนึ่งของอำนาจอธิปไตย ซึ่งมาจากประชาชาติหรือปวงชน เพราะฉะนั้นเป็นของประชาชาติหรือปวงชนตามพระธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามฉบับชั่วคราว ซึ่งใช้อยู่ในเวลานี้ ก็มีขัดแย้งอยู่ว่าอำนาจเหล่านี้เป็นของประชาชน การที่ถวายให้พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนั้นๆ เป็นการเหมาะสมแล้ว แต่ถ้าจะเรียกว่า “พระราชอำนาจ” เกรงว่าจะเป็นการถอยหลังไปราชาศัพท์ก็มีอยู่แล้วในคำว่า “ทรงใช้” ถ้าเดิม “พระราช” เข้าไป อาจเกิดความเข้าใจผิดขึ้น ในภาษาอังกฤษก็ไม่มี Royal Power”

รัฐธรรมนูญฉบับ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๗๕ จึงแก้ต้นร่างมาตรานี้ตามพระวิจารณ์นั้น คือตัดคำว่า พระราช ออก และรัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มาก็ถือตามฉบับ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ นั้น

แน่นอน, พระมหากษัตริย์ ในฐานะองค์พระประมุขแห่งรัฐ ย่อมต้องทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการปกป้องรัฐให้ปลอดภัย ตามสถานการณ์ที่เหมาะสม อย่างเช่นในกรณีสงครามโลกครั้งที่ ๒ ท่านปรีดีฯ ในฐานะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เคยวางแผนที่จะออกไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในต่างประเทศ พร้อมด้วยประธานสภาผู้แทนราษฎรและ

รัฐมนตรีบางท่าน แต่ถูกจอมพล ป.ฯ ขัดขวางไม่ยอมนำชื่อนายทวี บุญยเกตุ เสนอคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เพื่อลงพระนามและนาม ในพระปรมาภิไธย แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร ทั้งๆ ที่สภาฯ ลงมติเลือกนายทวี บุญยเกตุเป็นประธาน แผนการไปตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นในต่างประเทศจึงต้องล้มเลิกไป โดยจัดตั้งศูนย์บัญชาการและกองกำลังภายในประเทศ ดังที่ประวัติศาสตร์ได้บันทึกนามของกองกำลังนั้นว่า ขบวนการเสรีไทย ภายใต้การนำของรัฐธรรมนูญหรือท่านปรีดีฯ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ท่านปรีดีฯ ได้พูดถึงปัญหานี้ในการให้สัมภาษณ์คลอเดียรอสส์ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ณ บ้านพักชานกรุงปารีส ฝรั่งเศส และลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นเมื่อ ๑๓ มกราคม ๒๕๑๗ ว่าดังนี้

คลอเดียรอสส์ถาม ท่านคิดว่าพระมหากษัตริย์จะต้องเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่?

ท่านปรีดีฯ ตอบ ข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อประโยชน์ของชาติ พระองค์จะต้องช่วย

คลอเดียรอสส์ถาม พระองค์จะประสงค์เปิดพระองค์ต่อการวิพากษ์วิจารณ์ที่อาจตามมาจากการเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่

ท่านปรีดีฯ ตอบ นี่ก็อีก พระองค์ต้องพิจารณาถึงประโยชน์ของชาติ ทั้งนี้เคยทำมาก่อนแล้ว ข้าพเจ้าเคยเป็น

ผู้สำเร็จราชการแทนสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล และเมื่อเราตัดสินใจต่อสู้และต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ข้าพเจ้ารู้สึกว่หน้าที่ของข้าพเจ้าในฐานะปฏิบัติกาแทนองค์พระมหากษัตริย์นั้นมีใช่นั่งอยู่เฉยๆ เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าจึงรับผิดชอบในการจัดตั้งขบวนการเสรีไทยต่อสู้ญี่ปุ่น โดยร่วมมือกับสัมพันธมิตร ในกรณีนั้นเมื่อสงครามสิ้นสุดลง ไม่มีผู้ใดกล่าวหาข้าพเจ้าปฏิบัติเกินขอบเขตพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ เพราะทุกคนเข้าใจว่า เราปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของชาติ

ข้าพเจ้าไม่กลัวว่าจะถูกชำระโทษโดยรัฐบาลหรือโดยราษฎร ข้าพเจ้าหวังว่ารัฐสภาและราษฎรคงจะเข้าใจว่าสิ่งที่ข้าพเจ้าได้ทำไปหลายประการนี้ สอดคล้องกับหน้าที่ของข้าพเจ้าในฐานะผู้สำเร็จราชการที่ต้องปฏิบัติ

ข้าพเจ้าคิดว่าเราต้องฝากความหวังของเรา (Rely our hope) ในพระมหากษัตริย์ มีตัวอย่างมากหลายนอกจากตัวอย่างการเป็นผู้สำเร็จราชการของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอาจอ้างตัวอย่างของจักรพรรดิอิโรฮิโตะภายหลังที่อเมริกาทิ้งระเบิดปรมาณูใส่ฮิโรชิมาและนางาซากิแล้ว มีปัญหาว่าญี่ปุ่นจะยอมรับการจำนนโดยไม่มีเงื่อนไขต่อสัมพันธมิตรหรือไม่ ฝ่ายทหารต้องการรบจนถึงที่สุด แต่อิโรฮิโตะ เพื่อประโยชน์ของชาติได้กระอย่างกล้าหาญ ในการยอมรับการจำนนโดยไม่มีเงื่อนไขต่อสัมพันธมิตร พระองค์ได้ช่วยประเทศญี่ปุ่นให้

รอดพ้นจากการทำลายสิ้นเชิง โดยการกระทำนี้ อิโรฮิโตะสามารถ
ป้องกันสงครามกลางเมือง ระหว่างทหารที่ต้องการรบต่อไป
กับราษฎรญี่ปุ่นที่ต้องการเลิกสงคราม พระองค์มีความกล้า-
หาญออกคำสั่งแก่ทหารมิให้ใช้อาวุธต่อฝ่ายสันติในรัฐบาล
ญี่ปุ่น และท่านก็เห็นบัดนี้แล้วว่าญี่ปุ่นได้เจริญไพบูลย์”

ดังกล่าวนี้อืความเห็นของรัฐบาลอาวโซ ปรีดี พนมยงค์
ต่อพระราชอำนาจและพระราชภาระหน้าที่ของพระมหา-
กษัตริย์ที่มีต่อแผ่นดินและปฏิบัติการของท่านในฐานะผู้สำเร็จ
ราชการแทนพระองค์ ที่ยังความพึงพอใจพระทัยให้กับพระบาท-
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อานันทมหิดล ดังที่พระองค์ได้มีพระ
ราชดำรัสตอบคำถวายกราบบังคมทูลฯ ของท่านปรีดีฯ ใน
วันแรกที่เสด็จนิวัติกลับมาถึงพระมหานคร เมื่อวันที่ ๕
ธันวาคม ๒๔๘๘ ณ สถานีรถไฟสวนจิตรลดา ว่าดังนี้

“ท่านปรีดี พนมยงค์

ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้กลับมาสู่พระนคร
เพื่อบำเพ็ญพระกรณียกิจตามหน้าที่ของข้าพเจ้าต่อ
ประชาชนและประเทศชาติ ข้าพเจ้าขอขอบใจท่าน
เป็นอันมากที่ได้ปฏิบัติกรณียกิจแทนข้าพเจ้ามา
ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อข้าพเจ้าและประเทศชาติ
ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้แสดงไมตรีจิตในคุณงาม

ความดีของท่าน ที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองให้แก่
ประเทศชาติ และช่วยบำรุงรักษาความเป็นเอกราช
ของชาติไว้”

ประมวลฯ ได้เขียนไว้ในหน้า ๑๐๔ ในหัวข้อพระราช-
อำนาจที่ทรงแก้ไขวิกฤติการณ์ของประเทศ ว่า

“วิกฤติการณ์บางอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศ ไม่อยู่ใน
ความรับผิดชอบที่รัฐบาลจะเข้าไปแก้ไขเยียวยาได้ด้วยตนเอง
เพราะเป็นเรื่องที่เกิดความขัดแย้งระหว่างมหาชนกับรัฐบาล
ในขณะต่าง ๆ ดังกรณีเหตุการณ์เมื่อ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ และ
เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ๒๕๓๕...เกิดการเข่นฆ่าระหว่างคน
ไทยด้วยกัน กฎหมายไม่อาจใช้บังคับได้ พระเจ้าอยู่หัวทรง
ใช้พระบารมี พระเมตตา พระปรีชาญาณตลอดจนอาศัย
ความจงรักภักดีของประชาชน เข้าแก้ไขสถานการณ์ให้สงบ
เรียบร้อยลงได้...”

ดังที่ประมวลยกมานี้ เป็นสถานการณ์ที่อยู่ในช่วงวิกฤติ
ที่กฎหมายไม่อาจใช้บังคับได้ เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติ พระ
มหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุขแห่งรัฐและทรงเป็น
จอมทัพ จึงทรงลงมาแก้ไขสถานการณ์ให้เข้าสู่ภาวะปกติ ซึ่งก็
เป็นพระราชภารกิจและพระราชอำนาจ ในระบอบราชาธิปไตย
ภายใต้รัฐธรรมนูญ เป็นการขอบด้วยพระราชประเพณีและ
นิติประเพณีอันเป็นที่ยอมรับและเชิดชูสรรเสริญของคน

ไทยทั้งชาติ และรวมทั้งผมเองซึ่งเป็นหนึ่งในคนไทยทั้งชาตินั้น

ก็อย่างที่ท่านปรีดีฯ ได้พูดถึงจักรพรรดิ อีโรฮิโต ที่ทรงใช้พระราชอำนาจยุติสงคราม และทั้งท่านปรีดีฯ เองในขณะดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ยังได้จัดตั้งขบวนการเสรีไทยต่อสู้ญี่ปุ่นร่วมกับสัมพันธมิตร อันยังผลให้ไทยไม่ตกเป็นประเทศผู้แพ้สงครามในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทั้งๆ ที่รัฐบาลไทย (ที่มี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี) ได้ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร

กล่าวโดยสรุป พระมหากษัตริย์ทรงใช้พระราชอำนาจต่อสถานการณ์ที่สมควรแก่การทรงใช้ และซึ่งกฎหมายไม่อาจใช้บังคับได้ สถานการณ์ปัจจุบันถึงแม้ว่าจะเลวร้ายดังที่ประมวลฯ เขียนไว้ในบทอาศรัยวาท แต่กฎหมายก็ยังบังคับใช้ได้หรือไม่ใช่หรือ จึงไม่จำเป็นที่ประมวลฯ จะไปรบกวนพระยุคลบาท ดังที่เขียนไว้ อย่างมีเลศนัยในหน้าสุดท้าย (๑๓๕) ว่า

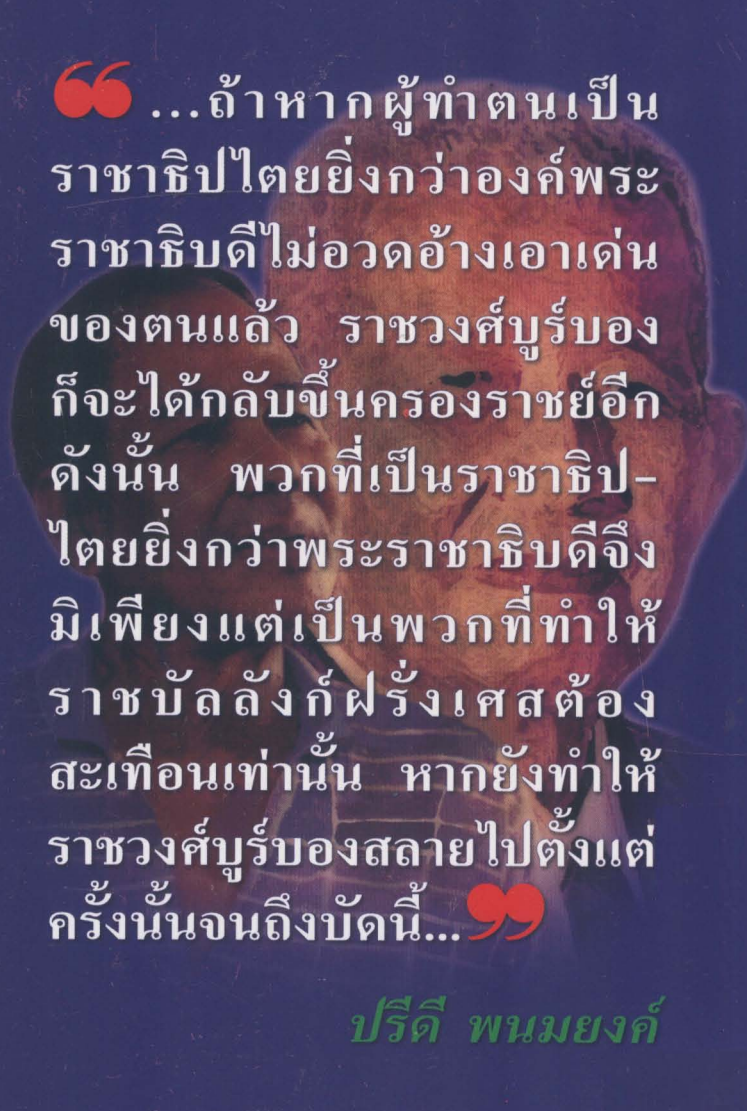
“ในแง่อำนาจอธิปไตย พระมหากษัตริย์ ก็ทรงพระราชนานอำนาจนี้ให้ประชาชน เป็นผู้ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญให้กับปวงชนชาวไทย รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ก็ทรงพระราชนานพระบรมราชานุมัติให้ใช้บังคับ อันแสดงให้เห็นสถานภาพของพระองค์ทรงอยู่เหนือกว่ารัฐธรรมนูญ หากรัฐธรรมนูญมีปัญหาและคนไทยพร้อมใจกันขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ

ฉบับใหม่ ก็ทรงอยู่ในฐานะจะพระราชทานให้ได้ “ไม่ต้องมีการปฏิวัติรัฐประหารให้อับอายชาวโลกเขา”

ครับ, ก็ทรงอยู่ในฐานะจะพระราชทานให้ได้ แต่พระมหากษัตริย์ในระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (ที่มีมาตั้งแต่วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ นั้น) จะต้องมีผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เป็นผู้รับผิดชอบ ตามคติที่ว่า The king can do no wrong

แล้วใครล่ะจะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการรัฐธรรมนูญที่ประมวลฯ ต้องการ หรือ ประมวล รุจนเสรี จะเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการเอง ●

“...ถ้าหากผู้ทำตนเป็น
ราชาธิปไตยยิ่งกว่าองค์พระ
ราชาธิบดีไม่อวดอ้างเอาเด่น
ของตนแล้ว ราชวงศ์บูร์บอง
ก็จะได้กลับขึ้นครองราชย์อีก
ดังนั้น พวกที่เป็นราชาธิป-
ไตยยิ่งกว่าพระราชาธิบดีจึง
มีเพียงแต่เป็นพวกที่ทำให้
ราชบัลลังก์ฝรั่งเศสต้อง
สะเทือนเท่านั้น หากยังทำให้
ราชวงศ์บูร์บองสลายไปตั้งแต่
ครั้งนั้นจนถึงบัดนี้...”

ปรีดี พนมยงค์